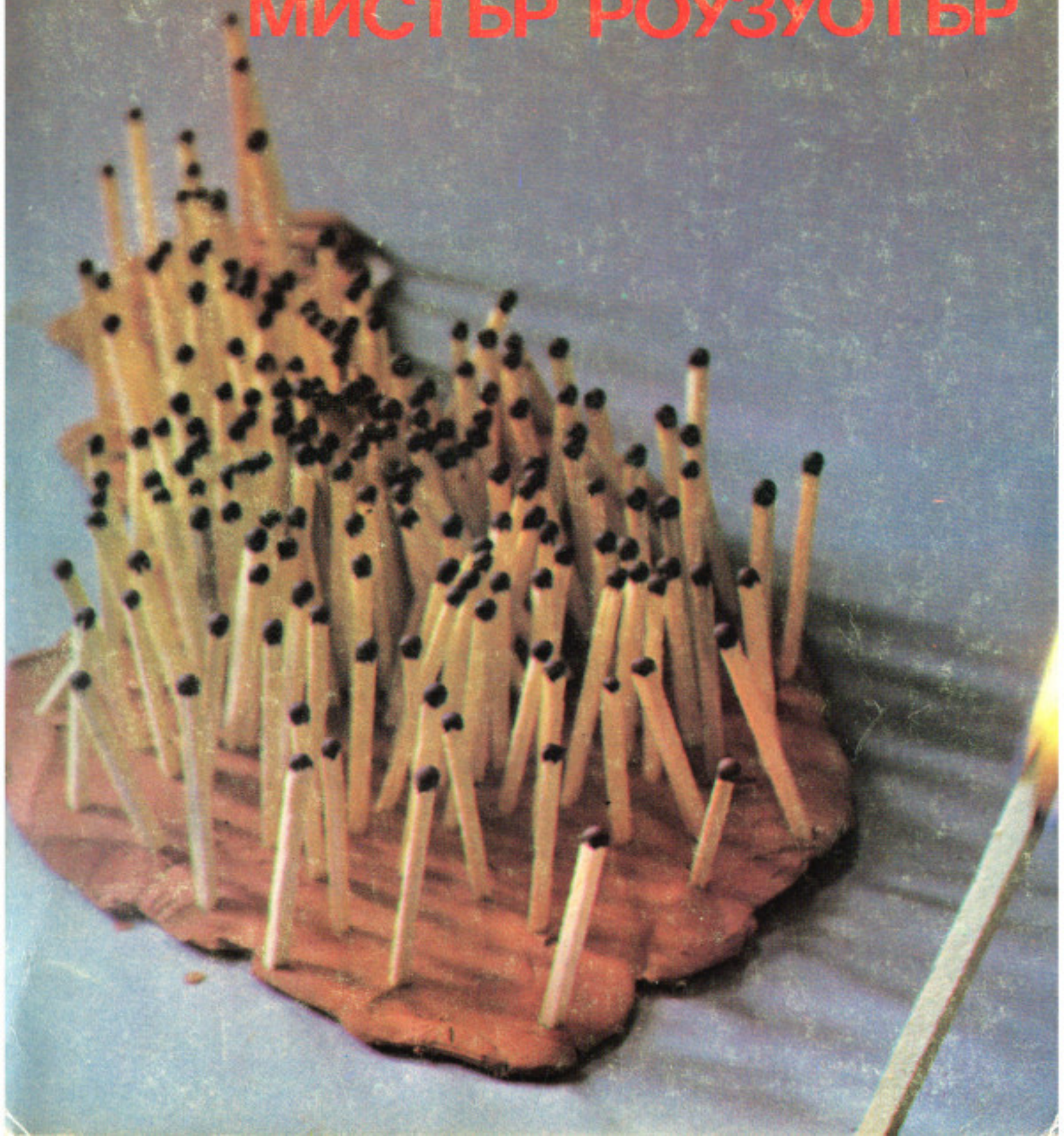

Курт Вонигът

БОГ ДА ВИ ПОЖИВИ,
МИСТЪР РОУЗУОТЪР

**КЪРТ ВОНЕГЪТ
БОГ ДА ВИ ПОЖИВИ,
МИСТЪР РОУЗУОТЪР
ИЛИ БИСЕРИ ЗА СВИНЕТЕ**

Превод: Божидар Стойков

chitanka.info

*Втората световна война свърши — и ето
ме, посред бял ден, пресичам Таймс скуеър,
накичен с Пурпурно сърце^[1].*

Елиът Роузуотър,
Президент на фондацията
Роузуотър

1

Една сума пари е главно действащо лице в тази история за хора, както пита мед би могла да бъде главно действащо лице в история за пчели.

На 1 юни 1964 година сумата бе 87 472 033 долара и 61 цента. Това бе денят, когато тази цифра привлече вниманието на един млад адвокат — мошеник на име Норман Мушари. Доходът от лихвите беше 3 500 000 долара годишно, почти 10 000 на ден, включително и неделите.

През 1947 година, когато Норман Мушари бе едва шестгодишен, сумата представляваше основният капитал на една благотворителна и културна фондация. Преди фамилното състояние Роузуотър бе четиринадесето по размер в Америка. Беше превърнато във фондация, за да не сложат ръка на него данъчните агенти и други хищници, които не носят името Роузуотър. А бароковият шедевър, юридическото изобретение, наречено устав на фондацията Роузуотър, постановяваше президентският пост да се наследява по същия начин, както британската корона. Наследяваше се от най-старшия от преките наследници на основателя на фондацията сенатора Листър Еймс Роузуотър от Индиана.

Родствениците на президента добиваха право да бъдат членове на управителния съвет на фондацията, след като навършат 21 години. Юридически заемаха тези постове до живот, освен ако се докажеше, че са душевно болни. Имаха право сами да се възнаграждават за службата си, колкото намерят за необходимо, но само от доходите на фондацията.

* * *

Уставът абсолютно забраняваше на наследниците на сенатора да имат нещо общо с управлението на капитала на фондацията.

Отговорността за това падаше върху една корпорация, която се роди едновременно с фондацията. Наречена бе недвусмислено корпорация Роузуотър. Както болшинството корпорации, тя се стремеше към положителен баланс и печалба. Служещите там бяха много добре платени. По тази причина те бяха хитри, енергични и доволни от живота. Главното им занимание бе да подбиват акциите и облигациите на други корпорации. Второстепенните им дейности бяха контролът върху фабрика за триони, кегелбан, мотел, банка, пивоварница, обширни ферми в окръга Роузуотър, Индиана, и няколко мини за въглища в Северен Кентъки.

Корпорацията Роузуотър заемаше два етаж на Пето авеню № 500 в Ню Йорк и поддържаше малки кантори в Лондон, Токио, Буенос Айрес и в окръга Роузуотър. Член на фондацията Роузуотър нямаше право да нарежда на корпорацията къде да се влага капиталът. Обратно, корпорацията нямаше право да съветва фондацията как да разполага с огромните печалби, които корпорацията реализираше.

* * *

Тези факти станаха известни на младия Норман Мушари, който се дипломира като първенец на випуска си в Юридическия факултет в Корнел и започна работа в адвокатската фирма „Уошингтън, Д.С.“, която бе създавала и фондацията, и корпорацията, кантората на Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги. Беше от ливански произход, син на търговец на килими в Бруклин. Висок бе пет фута и три инча. Имаше огромен задник, който сияеше, когато беше гол.

Мушари бе най-младият, най-ниският и по всички свои чудатости най-малко англосаксонският тип мъж, служещ в кантората. Назначен бе да работи при най-изкуфелия от партньорите, Търмонд Макалистър, мил, стар глупак на 76 години. Никога не биха го назначили, ако другите партньори не бяха решили, че в делата си Макалистър трябва да следва по-твърд курс.

Никой не обядваше с Мушари. Той се хранеше сам в евтини закусвални и кроеше планове за гибелта на фондацията Роузуотър. Не познаваше никого от Роузуотърви. Това, което събираше във фокус неговите възжелания, бе фактът, че състоянието Роузуотър бе най-

голямата сума, чиито интереси се представляваха от Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги. Спомни си какво му каза веднъж неговият любим професор Леонард Лийч за кариера в правото. Лийч каза, че както добрият пилот трябва винаги да търси места за кацане, така и адвокатът трябва да търси ситуации, където големи суми могат да сменят собственика си.

— Във всяка голяма сделка — каза Лийч — има магически миг, когато едната страна е отстъпила състоянието, а другата, която трябва да го получи, все още не го е сторила. Един бдителен адвокат ще направи този миг свой и притежавайки състоянието за една магическа микросекунда, ще грабне малко от него, докато го предава. Ако този, който трябва да го получи, не е свикнал с толкова пари, има комплекс за малоценност или неопределено чувство за вина, каквато имат повечето хора, адвокатът често може да вземе и половината сума и пак ще получи разлигавените благодарности на получателя.

Колкото повече Мушари ровеше поверителните папки на фирмата, отнасящи се до фондацията Роузуотър, толкова по-възбуден ставаше. Особено вълнуваща бе онази част от устава, където се изискваше незабавно изгонване на всеки служител с доказано душевно заболяване. В кантората открито се говореше, че президентът на фондацията Елиът Роузуотър, синът на сенатора, бил луд. Тази характеристика бе шеговитата и Мушари знаеше, че тя няма да стигне до съда. Колегите на Мушари наричаха Елиът Смахнатия, Светията, Св. Перушан, Йоан Кръстител и тъй нататък.

— Непременно трябва да закараме този екземпляр в съда — мечтаеше си Мушари.

Според сведенията, следващият, който трябваше да стане президент на фондацията, един братовчед от Роуд Айлънд, бе посредствен във всяко отношение. Когато дойдеше вълшебният миг, Мушари щеше да го представи.

Човек без слух, Мушари не знаеше, че и той самият има прякор в кантората. Това бе една мелодия, която някой обикновено подсвиркуваше, когато той влизаше и излизаше. Мелодията беше. „Скок-подскок, невестулке“.

* * *

Елиът Роузуотър стана президент на фондацията през 1947 година. Седемнадесет години по-късно, когато Мушари започна да го проучва, Елиът беше на 46 години.

Мушари, храбрият малък Давид, който ще заколи Голиат, както смяташе той, бе точно на половината на неговите години. Изглеждаше като че ли самият господ — бог желаше малкият Давид да победи, защото документ след документ доказваха, че Елиът е неизлечимо болен.

В заключената архива в подземията на фирмата например имаше плик с три печата — знаеше се, че трябва да бъде връчен неразпечатан на този, който щеше да оглави фондацията след смъртта на Елиът.

В него имаше писмо от Елиът и ето какво пишеше вътре:

Скъпи братовчедо или който и да си,
Поздравявам те с твоето огромно състояние.
Забавлявай се.

То може да разшири възможностите да опознаеш какви съветници и попечители е имало твоето невероятно богатство досега.

Както много други американски състояния, богатството Роузуотър бе събирано в началото от млад ратай християнин, без чувство за хумор и със запек, който станал спекулант и рушветчия по времето и след Гражданската война. Ратаят бил Ной Роузуотър, моят праядо, роден в окръга Роузуотър, Индиана.

Ной и брат му Джордж наследили от баща си, пионер — заселник, 600 акра обработваема земя, тъмна и тлъста като шоколадова торта, и малка, почти фалирала фабрика за триони. Дошла войната.

Джордж събрал група доброволци и заминал начело.

Ной наел един глупак от селото да се бие заради него, преустроил фабриката за производство на саби и байонети, а във фермата започнал да отглежда свине.

Ейбърхам Линкълн заявил, че никоя сума не е достатъчно голяма да заплати възстановяването на Съединените щати, затова Ной определял цените на своите

произведения пропорционално с размерите на националната трагедия. И направил следното откритие: протестите на правителството срещу цените и качеството на произведенията му се изпарявали след подкупите, които били смешно малки.

Оженил се за Клеота Херик, най-грозната жена в щата Индиана, защото притежавала 400 000 долара. С парите ѝ разширил предприятието и купил нови ферми, всички в окръга Роузуотър. Станал най-големият самостоятелен собственик на свине в целия Север. И за да не бъде мамен от производителите на месни консерви, купил контролния пакет акции на една кланица в Индианополис. За да не бъде мамен от доставчиците на стомана, купил контролния пакет акции на една компания за производство на стомана в Питсбърг. За да не бъде мамен от доставчиците на въглища, купил контролния пакет акции на няколко мини. За да не бъде мамен от лихварите, основал банка.

Маниакалният му страх да не бъде жертва на някого станал причина да се занимава все повече с ценни книжа, акции и облигации и все по-малко със саби и свинско. Малки опити с обезценени книжа го убедили, че те могат да бъдат продадени без усилие. Докато продължавал да подкупва хората от правителството, за да търгува със състояния и национални ресурси, главното му увлечение станала продажбата на дребно на ценни книжа без покритие.

Когато Съединените щати, създадени като обетована земя за всички, били на по-малко от век, Ной Роузуотър и няколко други като него демонстрирали лудостта на праотците основатели в едно отношение: онези мрачни неотдавнашни прародители не са прокарвали закон в обетованата земя, който да ограничава състоянието на всеки гражданин. Тази загриженост била породена от жалостивото състрадание към тези, които обичат скъпи неща, и от чувството, че континентът е така необятен и богат, а населението така малобройно и предприемчиво, че

никакъв крадец, независимо колко ловко краде, не може да причини нещо повече от незначително безпокойство на някого.

Ной и няколко други като него преценили, че континентът все пак не е безкраен и продалите чиновници, особено законодателите, могат да бъдат убедени да подхвърлят големи зальци от него, и то така да ги подхвърлят, че да паднат там, където стоят Ной и подобните му.

По този начин шепа ненаситни граждани получиха всичко, което си заслужаваше да се притежава в Америка. Това бе жестокото, глупавото, съвсем неподходящото и ненужното, тъжното, което създаде американското класово общество. Наричаха честните, трудолюбиви, мирни граждани кръвопийци, когато искаха да им се плати надница, с която едва се преживява. И те разбраха, че оттук нататък възхвалите се пазеха за онези, които изобретяваха начини да им се плащат огромни суми за това, че извършват престъпления, срещу които няма прокарани закони. Така американската мечта заплува с корема нагоре, позеленя, изплува на покритата с пяна повърхност на безграничната алчност, изпълни се с въздух и се пръсна на обедното слънце.

Et pluribus unum^[2] сигурно е иронично мото, което е изписано на монетите на тази обетована земя, защото всеки гротескно богат американец представлява собствеността, привилегиите и удоволствията, от които е лишено множеството. Друго, още по-поучително мото в светлината на историята, сътворено от Ной Роузуотър, можеше да бъде: „Грабвай колкото можеш повече или няма да получиш нищо.“

А Ной създаде Самюъл, който се ожени за Джералдин Еймс Рокфелер. Самюъл се интересуваше много повече от политика, отколкото баща си, служеше неуморно на Републиканската партия, като сваляше и издигаше държавници, стана причина тази партия да издига кандидатурите на хора, които скитаха като дервиши,

крещяха перфектно на вавилонски и нареждаше на полицията да стреля в тълпите, когато някой беден човек се решише да каже, че той и един Рокфелер били равни пред закона.

Самюъл купи вестници, купи и проповедници. Даде им да научат следния лесен урок и те го научиха добре: „Всеки, който си въобразява, че Съединените щати са обетована земя, е смахнат, мързелив, проклет глупак.“ Самюъл тръбеше, че нито един американски фабричен работник не заслужава повече от 80 цента дневно. И че той самият трябва да е благодарен, че има възможност да плати 100 000 долара и дори повече за картина на някой италианец, умрял преди три века. Преглъщаше тази обида, като подаряваше картини на музеите за духовното издигане на бедните. Музеите бяха затворени в неделя.

Самюъл създаде Листър Еймс Роузуотър, който се ожени за Юнис Елиът Морган. Има нещо, което трябва да се каже за Листър и Юнис: противно на Ной и Клеота, Самюъл и Джералдин, те можеха при случай да се смеят съвсем искрено. А като любопитно допълнение може да се спомене, че Юнис стана шампион по шахмат за жени на Съединените щати през 1927 година и отново през 1933.

Освен това тя написа исторически роман за жена гладиатор Рамба Македонска, който стана бестселър в 1936 година. Умря при корабокрушение край Котуит, Масачузетс. Беше умна и забавна, с чистосърдечна загриженост за положението на бедните. Това беше майка ми.

Съпругът ѝ Листър не се занимаваше с бизнес. От рождението си до деня, когато пиша това, той бе оставил управлението на всичко, което притежаваше, на адвокати и банки. Прекарал бе почти целия си съзнателен живот в Конгреса на Съединените щати, където проповядваше нравственост, отначало като депутат от областта, чийто център е окръгът Роузуотър, а след това като сенатор от Индиана. Това, че е или някога е бил личност в Индиана, е прозрачна политическа измислица. Листър създаде Елиът.

Листър мислеше за задълженията и отговорността, произтичащи от наследеното си състояние почти толкова, колкото повечето хора мислят за палеца на левия си крак. Парите никога не го занимаваха, безпокояха или изкушаваха. Нямаше угризения дори ако предадеше 35% от състоянието на фондацията, която ти сега управляваш.

А Елиът се ожени за Силвия Дювре Цетерлинг, парижка красавица, която го намрази. Майка ѝ покровителстваше художници. Баща ѝ бе най-големият жив виолончелист. Дядо ѝ и баба ѝ по майчина линия бяха Рокфелер и Дюпон.

Елиът стана пияница, утопичен мечтател, самохвалко и безцелен глупак.

Елиът не създаде никого.

Бон воаяж, скъпи братовчедо или който и да си. Бъди великодушен. Бъди добър. Спокойно можеш да обърнеш гръб на науката и изкуствата. Те не са помогнали на никого. Бъди искрен, внимателен приятел на бедните.

Писмото бе подписано:

Покойният Елиът Роузуотър.

Със сърце, кънтящо като алармена инсталация, Норман. Мушари нае голям сейф и сложи писмото в него. Първото сериозно доказателство нямаше да остане сам за дълго.

Мушари се върна в стаята си, размишлявайки, че Силвия е в процес на развод с Елиът и че старият Макалистър защитава ответника. Тя живееше в Париж и Мушари ѝ изпрати писмо, в което намекваше, че е обичайно при съвременните цивилизовани разводи страните в процеса да си връщат взаимно писмата, която са си писали. Помоли я да му изпрати всички писма на Елиът, които е запазила.

Получи 53 писма с обратна поща.

---

[1] Американски медал. — Б.пр. ↑

[2] Един от многото (лат.). — Б.пр. ↑

2

Елиът Роузуотър бе роден през 1918 година във Вашингтон. Подобно на баща си, който претендираше, че представлява щата Индиана, Елиът бе възпитан, получи образованието си и се забавляваше по източното крайбрежие и в Европа. Семейството посещаваше така наречения „дом“ в окръга Роузуотър за много кратко време всяка година, колкото бе необходимо да съживи представата, че това е семейно огнище.

Елиът имаше невзрачна академична кариера в Лумис и Харвард. Стана опитен моряк през летата в Котуит, на Кейп Код, и среден скиор през зимните ваканции в Швейцария.

Напусна Юридическия факултет в Харвард на 8 декември 1941 година, за да се запише доброволец в пехотата на Съединените щати. С достойнство взе участие в много битки. Стигна до чин капитан, беше командир на рота. Към края на войната в Европа Елиът заболя според диагнозата от нервно разстройство вследствие на боевете. Беше настанен в болница в Париж, където ухажваше и спечели сърцето на Силвия.

След войната Елиът се върна в Харвард с очарователната си съпруга и завърши право. Продължи да специализира международно право, мечтаеше да помогне по някакъв начин на ООН. Защити докторат и едновременно с това зае президентския пост на новата фондация Роузуотър. Задълженията му според устава бяха толкова незначителни или пък огромни, колкото той сам си ги направеше.

Елиът реши да се занимава сериозно с фондацията. Купи нова къща в Ню Йорк, с фонтан във фоайето. Напълни гаража с един Бентли и един Ягуар. Нае апартамент с канцеларии в Емпайър Стейт Билдинг^[1]. Нареди да ги боядисат в лимоново, тъмнооранжево и бяло в сив оттенък. Провъзгласи ги за център на всички красиви, състрадателни и научни дейности, които се надяваше да извърши.

Беше закоравял пияница, но никой не се безпокоеше за това. Изглеждаше, че никакво количество алкохол не бе в състояние да го

повали.

* * *

От 1947 до 1953 година фондацията Роузуотър похарчи 14 милиона долара. Благоедеянията на Елиът обхващаха всякакви благотворителни дейности — от клиниката за ограничаване на раждаемостта в Детройт до една картина на Ел Греко за Тампа, Флорида. Доларите на Роузуотър воюваха с рака, душевните болести, расовите предразсъдъци, полицейското насилие и безброй други нещастия, насърчаваха професори да търсят истината, купуваха красота на всякаква цена.

Като че за подигравка едно от изследванията, за които плащаше Елиът, се занимаваше с алкохолизма в Сан Диего. Когато бе представен докладът за дейността, Елиът бе прекалено пиян, за да го прочете. Силвия трябваше да отиде в кантората, за да го придружи дов къщи. Стотина човека я видяха как се опитва да го заведе през тротоара до чакащото такси. А Елиът им цитираше един куплет, който бе съчинявал цяла сутрин:

*Много, много добри неща закупил съм аз!
Много, много лоши неща победил съм аз!*

* * *

Елиът стоя два дена каещ се и трезв, след това изчезна за една седмица. Освен другите преживелици той се бе намъкнал неканен на среща на писатели — фантасти в един мотел в Милфорд, Пенсилвания. Норман Мушари научи за инцидента от доклада на частен детектив, който бил в папките на Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги. Старият Макалистър наел детектив да върви по стъпките на Елиът и да следи дали върши неща, които по-късно могат юридически да компрометират фондацията.

Докладът съдържаеше дума по дума речта на Елиът пред писателите. Срещата, включително и пианското прекъсване на Елиът, бяха записани на лента.

„Обичам ви, кучи синове — казал Елиът в Милфорд. — Вие сте единствените, които все още чета. Вие сте единствените, които ще говорят за действително ужасните промени, които стават, единствените достатъчно побъркани, които разбират, че животът е пътуване през пространството, и то съвсем не краткотрайно, а ще продължи билиони години. Вие сте единствените с достатъчно смелост, действително загрижени за бъдещето, осъзнавате какво вършат машините от нас, какво правят войните от нас, какво правят градовете от нас, какво големите, прости идеи правят от нас, какво огромните недоразумения, грешки, нещастни случаи и катастрофи правят от нас. Вие сте единствените достатъчно смахнати да агонизирате безкрай над времето и разстоянията, над тайните, които никога не умират, над факта, че в този момент решаваме дали пътешествието през пространството през следващите един билион години ще бъде Рай или Ад.“

* * *

По-късно Елиът се съгласи, че писателите — фантасти не могат да пишат за глупости, но заявил, че това няма значение. Казал, че те са освен това и поети, защото са по-чувствителни към важните промени от всички други, които пишат добре. „По дяволите талантливите пръдльовци, които деликатно пишат за нищожна част от обикновения живот, докато темите са галактиките, вечността и трилиони души, които ще се раждат.“

* * *

„Бих искал и Килгор Траут да е тук — казал Елиът, — да можех да му стисна ръката и да му кажа, че е най-големият жив писател днес. Току-що ми казаха, че няма да дойде, защото не може да остави работата си. А каква работа е предложило това общество на най-

великия си пророк? — Елиът се задави и за няколко минути не можеше да произнесе името на работата на Траут. — Направили го чиновник в центъра за осребряване и коригиране цените на марките в Найанис!“

Това бе истина. Траут, автор на 87 романа с меки корици, бе много беден и неизвестен извън кръга на писателите — фантасти. Бе 66-годишен, когато Елиът така пламенно говореше за него.

„След 10 000 години — предрече пиянски Елиът — имената на нашите генерали и президенти ще бъдат забравени, а единственият герой на нашето време, когото все още ще помнят, ще бъде авторът на 2БР02Б.“ Това бе заглавие на книга на Траут, което при едно изследване се оказа, че е знаменитият въпрос на Хамлет.

* * *

Мушари прилежно отиде да търси екземпляр от книгата за досието на Елиът. Никой почтен книжар не бе чувал името на Траут. На края Мушари направи последен опит в потънала в прах дупка в една стена. Там, сред най-долна порнография, той откри опърпани екземпляри на всички книги на Траут. 2БР02Б, публикувана с цена 25 цента, му струваше 5 долара, каквато бе цената на „Кама Сутра“ от Витсаяна.

Мушари прелисти „Кама Сутра“, дълго забранявания ориенталски наръчник за изкуството и похватите в любовта, и прочете следното:

„Ако човек свари отвара от сока на плодовете на касия фистула и еугения джамболина и ги смеси с прах от растенията сома, верония антелминика, еклипта простата, лохопа-джуихирка и сложи тази смес в половите органи на жена, с която ще прави любов, веднага ще престане да я обича.“

Мушари не виждаше нищо смешно в това. Никога не виждаше нищо смешно никъде, така дълбоко бе ограничен от крайно суровия дух на правото.

Освен това бе достатъчно глупав и помисли, че книгите на Траут са много мръсни, щом като се продаваха на такива високи цени, на толкова съмнителни хора и на такова място. Не разбра, че Траут имаше

нещо общо с порнографията не чрез секса, а чрез илюзията за един невъобразимо гостоприемен свят.

* * *

Мушари се почувствува измамен, докато се мотаеше, жадуващ за секс, из тази крещяща проза, където вместо това го занимаваха с автоматика. Любимият маниер на Траут бе да опише едно абсолютно отвратително общество, подобно на неговото, и след това, към края, да подсказва начини да бъде подобро. В 2БР02Б той ипотекираше една Америка, в която почти цялата работа се върши от машини и само хората, които имат три или повече научни титли, могат да намерят работа. Съществуваше и сериозен проблем с пренаселеността.

Всички тежки болести бяха забравени. Смъртта бе доброволна и правителството, за да подтикне желаещите към смъртта, създаде салони с пурпурни покриви за етични самоубийства на всяко важно кръстовище, врата до врата със закусвалните с оранжеви покриви на Хауърд Джонсън. В салоните имаше красиви момичета, цареше уют, комфорт и се предлагаша 14 вида безболезнена смърт. Салоните за самоубийства бяха претъпкани, защото много хора се чувствуваха глупави и безполезни и защото се смяташе, че да умреш е патриотично и лишено от егоизъм деяние. Самоубийците получаваха безплатно последна храна в съседната сграда.

И така нататък. Траут имаше чудно въображение.

Едно от действащите лица попита момичето в салона дали ще отиде в рая и то му отговори, че ще отиде. Той попита още дали ще види господ — бог и тя му отвърна:

— Разбира се, мили.

А той каза:

— Много се надявам на това. Искам да го питам нещо, което не успях да открия тук долу.

— Какво е то? — попита тя, докато го връзваше.

— За какво, по дяволите, са хората?

* * *

В Милфорд Елиът каза на писателите, че иска те да знаят повече за секс, икономика и мода, но след това предположи, че хора, които се занимават с действително значими проекти, нямат много време за подобни неща.

Хрумна му, че никога не е писана хубава книга с научна фантастика за пари. „Помислете си само по какъв идиотски начин се движат парите по земята — каза той. — Не е необходимо да ходите на планетата Тралфамадор в галактиката от антивещество 508Г, за да откриете свръхестествени същества с неподозирана сила. Погледнете мощта на един земен милионер! Погледнете мен! Роден съм гол, като вас, но, бога ми, приятели и близни мои, аз имам да пръскам хиляди долари всеки ден!“

Той спря, за да направи по-внушителна демонстрацията на магическата си мощ, като написа мръсен чек по 200 долара за всеки присъстващ.

— Ето ви фантастика — каза той. — Вървете утре в банката и тази фантастика ще се окаже действителност. Ненормално е, че правя това, щом парите са толкова важни. — За момент той загуби равновесие, закрепил се и почти заспа прав. Отвори очи с голямо усилие. — Оставям на вас, приятели и близни мои, и особено на безсмъртния Килгор Траут да помислите за идиотските пътища, по които парите се разхождат наоколо, и след това измислете по-добри.

* * *

Елиът напусна Милфорд, залитайки, и пътува до Суартмор, Пенсилвания на автостоп. Там влезе в малък бар и заяви, че всеки, който може да представи значка на пожарникар — доброволец, ще пие безплатно с него. Постепенно изпадна в пиянска истерия и заяви, че е дълбоко развълнуван от идеята за една населена планета с атмосфера, която гори от желание насила да се слее с почти всичко, което е скъпо на жителите. Той говореше за земята и за елемента кислород.

— Като си помислите, момчета — рече на пресекулки той, — това ни сплотява повече от всичко останало, с изключение на гравитацията може би. Ние тук, щастливците, родни братя, обединени от трудния проблем да запазим храната си, подслона, дрехите и

близките си от сливане с кислорода. Казвам ви, момчета, на времето бях член на пожарна команда от доброволци, бих се записал и сега, ако имаше такова човешко, такова човечно нещо в Ню Йорк. — Това бяха измислиците на Елиът, че е бил пожарникар. Единственото общо, което бе имал някога с тази служба, бе в детството му по време на ежегодните посещения в окръга Роузуотър в семейното феодално имение. Подлизурковците от града бяха обещали на младия Елиът, че ще го направят талисман на доброволната пожарна команда в Роузуотър. Никога не бе потушавал пожар.

— Казвам ви, момчета — продължи той, — ако неприятелските десантни кораби дебаркират някой ден и няма начин да ги спрем, всички пикливи копелета, които заемат хубавите служби в тази страна, като целуват задници, ще се втурнат да посрещнат завоевателите с водка и хайвер, предлагайки услугите си да свършат всичко, което се иска от тях. Но вие знаете кой ще се скрие в горите с ловни ножове и пушки, кой ще продължи борбата 100 години. Пожарникарите-доброволци, ето кой!

Елиът беше задържан в Суартмор за непристойно държание в пияно състояние. Когато се събуди на следната утрин, полицията се обади на жена му. Той ѝ се извини, промъквайки се към къщи.

* * *

Следващия месец отново изчезна, гуляейки с пожарникарите в Кловър Лик, Западна Вирджиния, едната нощ в Ню Иджипт и в Ню Джърси на следващата. Продаде по време на пътуването дрехи на друг мъж, разменяйки костюм за 400 долара с двуреден син костюм на бели райета модел 1939 година, с рамене като Гибралтар и ревери като крилете на архангел Гавраил и с немачкаеми ръбове на панталоните.

— Ти си луд — му каза пожарникарят в Ню Иджипт.

— Не искам да приличам на себе си — отговори Елиът. — Искам да приличам на теб. Вие сте солта на земята. Вие сте доброто, което притежава Америка, хората с костюми като този. Вие сте душата на американската пехота.

При удобен случай Елиът разпродаваше всичко от гардероба си освен фрака, смокинга и един сив фланелен костюм. Гардеробът, дълъг

16 фута, заприлича на музей, натъпкан с работнически комбинезони, работни дрехи, старинни одежди, войнишки куртки, куртки тип Айзенхауер, фланелки и тъй нататък. Силвия искаше да ги изгори, но Елиът ѝ каза:

— По-добре изгори фрака, смокинга и сивия ми фланелен костюм.

* * *

Още тогава Елиът бе явно болен човек, но нямаше кой да го накара да се лекува и никой все още не се поддаваше на съблазънта от доходите, които щеше да получи, ако докажеше, че Елиът е луд. Малкият Норман Мушари бе само на 12 години в онези неспокойни дни, сглобяваше пластмасови самолетчета, мастурбираше и облепяше стаята си със снимки на сенатора Джо Маккарти и Рой Кон. Елиът Роузуотър бе последното нещо, което можеше да му мине през ума.

Силвия порасна между богати и очарователни ексцентрици, бе прекалено европейка, за да се разведе с него. Сенаторът пък бе увлечен в най-важната политическа битка в живота си, събираше републиканските сили на реакцията, разбити от победата в изборите на Дуайт Дейвид Айзенхауер. Когато му съобщиha за странния начин на живот на сина му, сенаторът съвсем не се разтревожи, защото смяташе, че момчето е добре възпитано.

— Има си характер, има си и гръбнак — каза той. — Експериментира. Ще му дойде умът в главата, когато му дойде времето. Това семейство никога не е раждало, няма и да роди хроничен алкохолик или хроничен луд.

И като каза това, той отиде в Сената да произнесе своята знаменита реч за златния век на Рим, в която отчасти заяви:

„Искам да говоря за император Октавиан, за Цезар Август, както е известен. Този велик хуманист, а той е бил такъв в истинския смисъл на думата, поел управлението на Римската империя в един упадъчен период, наподобяващ поразително положението у нас. На мода били преди всичко развратът, разводите, алкохолизмът, либерализмът, хомосексуализмът, порнографията, абортите, подкупите, убийствата, изнудвачеството, детската престъпност, страхливостта, атеизмът,

грабителството, клеветите и кражбите. Рим бил рай за гангстери, извратени типове и мързеливци, каквато е Америка сега. Както е и в Америка днес, стълбовете на закона и реда били открито атакувани от тълпите, децата били непокорни, не почитали родителите си и родината, никоя порядъчна жена не била в безопасност на улицата посред бял ден. А лукавите, безскрупулни и подкупни чужденци господствали навсякъде. Под краката на спекулантите от големите градове били честните фермери, гръбнакът на римската войска и римската душа.

Какво можело да се направи? Имало глупави либерали тогава, както има и празноглави либерали сега и те казали това, което либералите винаги казват, след като са докарали една велика нация до състояние на беззаконие, задоволяване на собствените интереси и многоезичие: «Нещата никога не са вървели по-добре! Погледнете каква свобода царува! Равенство! Сексуалното лицемерие е унищожено завинаги! По-рано хората изтръпвали, когато си помислили за кражба или разврат. Днес те могат да вършат и двете с радост!»“

А как реагираха мрачните, сурови, мразещи забавленията консерватори в онези щастливи дни? Е, нямаше много останали от тях. Умираха в поругана старост. А децата им бяха насъсквани срещу самите тях от либералите, от доставчиците на изкуствена слънчева и лунна светлина, лъжовните политически стриптизьори, хората, които обичат всички, включително и варварите, хората, които обичат варварите толкова много, че искат да отворят всички врати, всички войници да сложат оръжие и да пуснат варварите да влязат!

„Това бе Рим, в който влезе Цезар Август след победата над онези двамата сексуални манияци Антоний и Клеопатра в голямата морска битка при Актиум. Не мисля, че трябва да пресъздавам нещата, за които е мислел, когато е инспектирал Рим, където щял да управлява. Нека запазим едноминутно мълчание и нека всеки да си помисли каквото си иска за днешните мухльовци.“

Настъпи мълчание, около 30 секунди, които се сториха на някои като 1000 години.

„А какви методи използвал Цезар Август, за да сложи ред в това безредие? Направил това, за което често ни казват, че не трябва никога, никога да правим, това, което никога не ще помогне. Наложил нравственост в законите, привел в действие тези неприложими закони

с помощта на полицията, която била жестока и сурова. Поставил извън закона всеки римлянин, който се държал като свиня. Чувате ли ме? Извън закона! Всеки римлянин, уловен, че се държи като свиня, бивал обесван за палците, хвърлен в кладенец, хвърлен за храна на лъвовете и други изживявания, които внушавали на останалите, че е желателно да бъдат по-благоприлични и благонадеждни. Това помогнало ли е? Обзалагам се, че е помогнало. Свинете като по чудо изчезнали. А как наричаме периода, който последвал този немислим за днешно време терор? Ни повече, ни по-малко, приятели и близки мои, Златният век на Рим“.

* * *

„Доказвам ли, че ние следваме този кървав пример? Разбира се, че да. Едва ли е имало ден, в който да не съм казвал по един или друг повод: «Нека принудим американците да бъдат толкова добри, колкото трябва.» Поддържам ли становището, че онези мошеници трябва да се хвърлят на лъвовете? Е, добре, за да дам на онези, които получават удовлетворение от представата, че съм покрит с праисторически люспи, мъничко удоволствие, позволете ми да кажа: «Да. Абсолютно. Този следобед, ако може да се уреди.» И за да разочаровам критиците си, позволете ми да добавя, че само се шегувам. Ни най-малко не се увеличавам по жестоки и необичайни наказания. Очарован съм от факта, че един морков и една тояга могат да накарат магарето да върви и че откритието на неговия космически век може да бъде полезно в света на хората.“ И тъй нататък. Сенаторът каза, че морковът и тоягата са изобретени в системата на свободната инициатива, както е формулирана от праотците основатели, но онези доброжелатели, които смятат, че хората не трябва да се борят за нищо, са извратили смисъла на системата отвъд всякакви граници.

В заключение той каза: „Пред нас виждам две възможности. Можем да подплатим законите с нравственост и насила да приложим тази нравственост или да се върнем към действителната система на свободната частна инициатива, която е основана на максимата на Цезар Август «Удави се или плувай». Аз подкрепям изцяло втората ѝ част. Трябва да бъдем неумолими, защото трябва отново да станем

нация на плувци, с удавници, които спокойно се разпореждат със себе си. Говорих за друго трудно време от древната история. Ако сте му забравили името, ще го припомня: Златният век на Рим, приятели и близки, Златният век на Рим“.

Колкото до приятелите, които можеха да помогнат на Елиът през тези трудни часове, той нямаше такива. Отблъсна богатите си приятели, като им заяви, че това, което притежават, се дължи на глупав късмет. Убеждаваше приятелите си художници, че единствените хора, които обръщат внимание на творбите им, са пищните конски задници, които нямат по-атлетично занимание. Питаше ерудираните си приятели: „Кой има време да четете всичките ви досадни писания?“ Отчужди се от приятелите си учени, като ги обсипа с благодарности за научните постижения, за които бе чел във вестници и списания и ги уверяваше открито и сериозно, че животът става все по-добър благодарение на научното мислене.

* * *

След това Елиът се подложи на психоанализа. Обеща да се откаже от пиенето, отново да се гордее с приличието си, да изказва възхищение от науката и изкуството, да си възвърне многобройните приятели. Никога Силвия не бе била по-щастлива. Но една година след началото на лечението тя бе изненадана от едно обаждане на лекаря. Отказваше се от случая, защото според неговото благоприлично виенско мнение Елиът бил неизлечим.

— Но вие го излекувахте!

— Ако бях шарлатанин от Лос Анджелис, уважаема госпожо, най-скромно бих се съгласил. Но аз не съм брамин. Вашият съпруг има най-упоритата невроза, която някога съм се опитвал да лекувам. Не мога да си обясня каква е причината. След една година упорита работа не успях да постигна никакъв резултат.

— Но той си идваше така ободрен в къщи от вашия кабинет!

— Знаете ли за какво говорехме?

— Мислех, че е по-добре да не питам.

— Американската история! Това е един много болен човек, който наред с други неща е убил майка си, която чудовищно тиранизирала

баща му. А за какво говореше той, когато го съветвах да даде воля на мислите си? За американската история.

Твърдението, че Елиът е убил любимата си майка, бе, грубо казано, вярно. 19-годишен, той я заведе да плуват в Котуит Харбър. Спря внезапно. Плющиящият утлегар изхвърли майка му зад борда. Юнис Морган Роузуотър потъна като камък.

— Питам го какво сънува — продължи лекарят — и той ми отговори: Самюъл Гомпърс, Марк Твен и Александър Хамилтън. — Попитах го дали баща му се явява някога насън, а той каза: — Не, но сънувам често Торстен Веблен^[2]. Госпожа Роузуотър, аз съм сразен. Оттеглям се.

* * *

Елиът изглеждаше очарован от решението на лекаря.

— Той не разбира лекарството и затова отказва да признае, че това е лекарство — каза безгрижно той.

Същата вечер двамата със Силвия отидоха в Метрополитън опера за премиерата на „Аида“. Фондацията Роузуотър бе платила костюмите. Елиът изглеждаше чудесно, висок, с фрак, едрото му добродушно лице бе розово, големите сини очи блестяха от душевна чистота.

Всичко бе наред до последното действие, където главните герои бяха хвърлени в тясно подземие, за да се задушат. Докато обречената двойка изпълваше гърдите си с въздух, Елиът се провикна:

— Ще издържите много повече, ако не се опитвате да пеете. — Стана, силно се наведе извън ложата и каза на певците: — Може би не знаете нищо за кислорода, но аз знам. Повярвайте ми, не трябва да пеете.

Лицето му стана бледо и безизразно. Силвия го дръпна за ръкава. Той я изгледа смаяно, после се остави да го изведе така лесно, както би извела и детско балонче.

---

[1] Небостъргач в Ню Йорк. — Б.пр. ↑

[2] Торстен Веблен (1857–1929) — американски икономист и социолог. — Б.пр. ↑

3

Норман Мушари научи, че в онази нощ, след представлението на „Аида“, Елиът отново е изчезнал, скачайки от колата, която го откарвала към къщи, на ъгъла на 42 улица и Пето авеню.

След десет дена Силвия получи следното писмо, написано на бланка на доброволната пожарна команда в Елсинор, Калифорния. Името на града насочи мислите му за самия него в нова посока и той се почувствува като Шекспировия Хамлет.

Скъпа Офелия,

Елсинор не е точно това, което очаквах, или има може би повече от един, но аз съм не там, където трябва. Футболистите от местната гимназия се наричат „Войнствените датчани“. В околните градове са известни като „Меланхоличните датчани“. В последните три години са спечелили един мач, завършили наравно два и загубили 24. Така става, предполагам, когато Хамлет играе защитник.

Последното нещо, което ми каза, преди да скоча от таксито, бе, че може би трябва да се разведем. Не съм разбрал, че животът е станал така тежък за теб. Сега наистина разбирам, че много бавно разбирам нещата. Все още ми е трудно да разбера, че съм алкохолик, въпреки че дори непознатите отлично знаят това.

Може би се лаская, като си мисля, че имам нещо общо с Хамлет, че ми предстои важна мисия и засега съм малко объркан как ще се справя. Хамлет има едно голямо предимство. Призракът на баща му казва точно какво трябва да направи, докато аз действам слепешком. Но отнякъде нещо се опитва да ми подсказе къде да отида, какво да направя там и защо да го направя. Не се безпокой,

не чувам гласове. Имам обаче чувството, че съм предопределен за нещо съвсем различно от повърхностното и безсмислено позиране, което представлява животът ни в Ню Йорк. И аз се скитам.

Скитам се.

Младият Мушари бе разочарован, като прочете, че Елиът не чува гласове. Но писмото завършваше направо смахнато. Елиът описваше пожарните машини в Елсинор, като че ли Силвия жадуваше за такива подробности.

Тук боядисват пожарните машини в оранжево и черно на райета, като тигри. Забележително! Използват детергент във водата, така че тя попива отлично и през сухата мазилка стига до огъня. Това наистина е много разумно, защото не поврежда помпите и маркучите. Не са го използвали обаче достатъчно дълго, за да могат със сигурност да потвърдят. Казах им да пишат на производителя на помпи, като му обяснят какво правят, и те обещаха. Мислят, че съм истински пожарникар — доброволец от източните щати. Чудесни хора са. Не са като пръдльовците и учителите по танци, които идват да чукат на вратата на фондацията Роузуотър. Приличат на американците, които познавах през войната.

Бъди търпелива, Офелия.

С обич Хамлет.

Елиът отиде от Елсинор във Вашти и скоро бе арестуван. Загуби се на път за пожарната команда, брадясал и покрит с прах. Заговори с няколко безделници, че правителството трябва да раздели на равни части парите в страната, вместо някои хора да притежават толкова, колкото никога не могат да похарчат, а други да не притежават нищо.

Говореше несвързано, казвайки неща като: „Знаете ли, мисля, че главната цел на армията и флота е да облекат бедните американци в чисти, изгладени и незакърпени дрехи, а богатите американци да стоят

и ги гледат.“ Спомена и за революция. Смяташе, че може да има по една на 20 години и твърдеше, че ще бъде успешна само ако ветерани от пехотата и пожарникари — доброволци застанат начело.

Хвърлиха го в затвора като подозрително лице. Подложиха го на объркваща серия въпроси и отговори. Накараха го да обещае да не се връща никога вече във Вашти.

След седмица се появи в Ню Виена, Айова. Написа друго писмо на Силвия на бланка от тамошната пожарна команда. Нарече я „най-търпеливата жена в света“ и я увери, че наближава крайт на нейното дълго бдение.

Вече знам — писа той — къде трябва да отида. Отивам по възможно най-бързия начин. Ще ти телефонирам. Може би ще остана там завинаги. Все още не ми е ясно какво трябва да правя, когато стигна. Но, сигурен съм, и това ще се изясни. Аз вече проглеждам!

Между другото казах на пожарникарите тук, че може да сложат детергент във водата, но преди това да пишат на производителя на помпи. Харесаха идеята. Възнамеряват да повдигнат въпроса на следващото заседание. От 16 часа не съм пил! Нямам нужда от тази отрова! Привет!

Когато Силвия получи писмото, тя незабавно поръча да бъде инсталирано записващо устройство към телефона ѝ, друг шанс за Норман Мушари. Силвия го направи, защото мислеше, че Елиът окончателно е откачил. Когато се обадеше, тя искаше да запише всяка следа за местопребиваването и състоянието му, за да го прибере.

Ето и обаждането:

— Офелия?

— О, Елиът, Елиът, къде си, скъпи?

— В Америка — сред рахитичните синове и внуци на прадедите — заселници.

— Но къде, къде?

— Абсолютно навсякъде — в телефонна кабина от алуминий и стъкло в едно малко безцветно американско градче, с американски

монети от 5, 10 и 25 цента, разпръснати върху малка сива полица пред мен. Има нещо написано с химикал на малката сива полица.

— И какво пише?

— „Шийла Тейлър е мръсница.“ Сигурен съм, че е вярно.

Откъм Елиът се чу арогантен звук.

— Чуй! — каза той. — Един автобус Грейхаунд^[1] отпуши римските си тръби извън автогарата, която е и сладкарница. Погледни! Един възрастен американец се отзовава и излиза, върви несигурно. Никой не го изпраща, нито той се оглежда встрани за някой, който да му пожелае нещо хубаво. Носи кафяв книжен пакет, вързан с връв. Отива някъде, без съмнение, да умре. Сбогува се с единствения град, който познава, с единствения живот, който познава. Но не мисли да казва сбогом на своя свят. Цялото му същество е устремено към това, да не обиди всемогъщия шофьор на автобуса, който наблюдава ядосан от своя трон от синя кожа. Ха! Лошо! Старият американец допълзя успешно вътре, но не може да си намери билета. Намира го най-после, но вече е късно, много късно! Шофьорът е изпълнен с ярост. Тръшва вратата, потегля с дивашко сменяне на скоростите, надува клаксона срещу една стара американка, която пресича улицата, и тресе стъклата на прозорците. Омраза, омраза, омраза.

— Елиът, има ли река там?

— Телефонната ми кабина е в широката долина на един открит канал, наречен Охайо. Охайо е 30 мили на юг. Шарани, големи като атомни подводници, дебелеят в тинята на синовете и внуците на първите заселници. Отвъд реката се простират някога зелените поля на Кентъки, обетованата земя на Даниъл Буун^[2], разорана и изровена сега от изчерпани мини, някои от които са притежание на благотворителна и културна фондация, осигуряваща доходи на едно интересно, старо американско семейство, наречено Роузуотър.

От онази страна на реката владенията на фондацията Роузуотър са някак разпръснати. Тук обаче, в околострест от 15 мили от телефонната кабина, фондацията притежава почти всичко. Фондацията обаче дава пълна свобода на цъфтящия бизнес с дъждовни червеи. Реклами пред всеки дом известяват: „Продават се дъждовни червеи.“

Основната индустрия тук, ако оставим настрана свинете и червеите, е производството на триони. Фабриката за триони, разбира се, е притежание на фондацията. Трионите тук са така важни, че

атлетите от мемориалната гимназия „Ной Роузуотър“ са известни като „Войнствените производители на триони“. В действителност няма много останали производители на триони. Сега цялото производство е почти напълно автоматизирано. Ако можеш да натиснеш копчето, можеш да ръководиш цялото производство, да правиш дневно по 12 000 триона.

Един младеж, войнствен производител на триони, около 18-годишен, се шляе равнодушно покрай телефонната ми кабина, облечен в свещеното синьо и бяло. Изглежда опасен, но не би сторил зло на никого. Любимите му предмети в училище са права и задължения на гражданите и проблеми на съвременната американска демокрация, преподавани от треньора по баскетбол. Той разбира, че всичко насилствено, което може да направи, не само ще отслаби републиката, но и ще провали собствения му живот. Няма работа за него в Роузуотър. Няма и другаде. Често носи в джоба си средства против забременяване, които много хора намират за обезпокоителни и възмутителни. Същите хора считат за обезпокоително и възмутително, че бащата на момчето не употребява средства против забременяване. Още един проклет глезльо от следвоенното изобилие, още едно князче с винени очи. Има среща с момичето си — то е на не повече от 14 — една Клеопатра от евтин магазин.

От другата страна на улицата е пожарната — четири камиона, трима пияни, 16 кучета и един весел, трезв млад мъж с кутия паста за лъскане на метал.

— О, Елиът, Елиът, върни се у дома, върни се у дома.

— Нима не разбираш, Силвия? Аз съм си в къщи. Сега разбирам, че тук винаги е бил моят дом — град Роузуотър, община Роузуотър, окръг Роузуотър, щат Индиана.

* * *

— Какво смяташ да правиш там, Елиът?

— Ще се грижа за тези хора.

— Това... това е много хубаво — каза тъжно Силвия. Тя бе бледо и нежно момиче, възпитано, слабо. Свиреше на клавесин, говореше очарователно шест езика. Като дете и млада жена тя бе срещала

мнозина от най-великите люде по онова време в къщата на родителите си — Пикасо, Швайцер, Хемингуей, Тосканини, Чърчил, де Гол. Никога не бе виждала окръга Роузуотър, нямаше представа какво е дъждовен червей, не знаеше, че някъде земята можеше да бъде така убийствено равна, че хората някъде могат да бъдат така убийствено скучни.

— Гледам тези хора тук, тези американци — продължи Елиът, — и разбирам, че те не могат вече дори да се грижат за себе си, не са нужни никому. Фабриката, фермите, мините отвъд реката — всичко е вече почти напълно автоматизирано. Америка не се нуждае от тези хора дори и за война — но това време мина. Силвия, аз ще стана художник.

— Художник?

— Ще обичам тези изоставени американци, въпреки че те са безполезни и грозни. *Това* ще бъде моето произведение на изкуството.

---

[1] Автобусна транспортна фирма в САЩ. — Б.пр. ↑

[2] Герой от американския фолклор. — Б.пр. ↑

ОКРЪГ РОУЗУОТЪР, името, което Елиът предложи да се нарисува на платно с любов и разбиране, бе правоъгълник, върху който други, пак с името Роузуотър, бяха вече направили някои смели проекти. Прадедите на Елиът бяха изпреварили Мондриан^[1]. Половината пътища водеха от изток на запад, а другата половина — от север на юг. Порутен канал със застояла вода, дълъг 14 мили, разполовяваше окръга на равни части и свършваше на границите му. Той бе една действителност, създадена от прадядото на Елиът като допълнение към материализираната мечта за канал, който свързва Чикаго, Индианополис, Роузуотър и Охайо. Сега в него имаше риби с широки глави, костури, червеноперки, дребни рибки и шарани. Дъждовни червеи се продаваха за тези, които се увличаха от риболов.

Прадедите на много търговци на дъждовни червеи бяха акционери или собственици на облигации от вътрешнощатския корабен канал Роузуотър. Когато проектът се провали напълно, някои от тях изгубиха фермите си, които Ной Роузуотър изкупи. Едно утопично общество в югозападния ъгъл на окръга Нова Амброзия вложи всичко, което притежаваше, в канала и го изгуби. Това бяха немци, комунисти и атеисти, изповядващи многобрачие, абсолютна честност, абсолютна чистота и абсолютна любов. После се пръснаха на всички страни като неструващите нищо документи за собственост върху канала. Никой не съжаляваше, че си отиват. Единственият им принос към окръга, който бе все още жизнеспособен по времето на Елиът, бе тяхната пивоварна, чиято рожба по-късно бе бирата „Златна амброзия от Роузуотър“. На етикета на всяка кутия бе нарисуван раят на земята, който новите амброзианци смятаха да построят. Бленуваният град имаше кули. Кулите имаха гръмоотводи. Небето бе пълно с херувимчета.

* * *

Градът Роузуотър бе в центъра на окръга. В центъра на града бе Партенонът, построен от червени тухли, колони и всичко останало. Покривът бе от зелена мед. Каналът минаваше през града, а в оживеното минало там минаваха и жп линиите от Ню Йорк, тази на Монон и на Никеловата компания. Когато Елиът и Силвия се настаняха там, само каналът и релсите на линията на Монон бяха останали, защото компанията бе фалирала, а релсите бяха ръждясали.

На запад от Партенона бе старата компания Роузуотър за производство на триони, също от червени тухли и зелен покрив. Кулата на покрива бе разрушена, а прозорчетата бяха без стъкла. Тя представляваше Нова Амброзия за лястовици и прилепи. Четирите часовника на кулата бяха без стрелки. Голямата медна камбана бе задавена от гнезда.

На изток от Партенона бе окръжният съд, също от червени тухли и зелен покрив. Кулата му бе същата като на старата компания за триони. Три от четирите часовника все още имаха стрелки, но не се движеха. Като абсцес в основата на развален зъб частната търговия бе успяла да се загнезди в мазето на обществената сграда. Имаше малка червена неонова реклама. Тя гласеше: „Бела — салон за красота“. Бела тежеше 314 паунда.

На изток от съда се намиреше мемориалният парк на ветераните, основан от Самюъл Роузуотър. Имаше пилон за знаме и почетен регистър. Почетният регистър бе дъска четири на осем, покрита с шперплат, боядисан черно. Окачен бе на тръба, защитена от фронтон, широк едва 2 инча. Там бяха изписани имената на всички от окръга Роузуотър, които бяха отдали живота си за родината.

* * *

Освен тях единствените масивни постройки бяха домът на Роузуотър и гаражът, изградени на изкуственото възвишение на източния край на парка и заобиколени от ред метална ограда, както и мемориалната гимназия „Ной Роузуотър“, училището на войнствените производители на триони, която ограждаше парка от юг. На север от парка бе старата опера на Роузуотър, нелепа, подобна на сватбена торта дървена постройка, сега превърната в пожарна команда. Всичко

останало бе нужници, бараки, алкохолизъм, невежество, идиотизъм и извратеност, защото всичко здраво, дейно и интелигентно от окръга бе избягало от града.

Новата компания за триони, цялата от жълти тухли и без прозорци, бе разположена в една нива, точно по средата между Роузуотър и Нова Амброзия. Обслужвана бе от блестящата нова жп линия от Ню Йорк и от свистящото шосе, което минаваше на 11 мили от главния град на окръга. Наблизо бяха мотелът и кегелбанът Роузуотър, големите зърнохранилища и ограждения за животни, които използваха за площадки за товарене на реколтата от фермите на Роузуотър. А неколцината високо платени агрономи, инженери, пивовари, счетоводители и управители, които вършеха всичко, което трябваше да се свърши, живееха в кръгова отбрана от богати къщи в друга нива, близо до Нова Амброзия, едно общество, наречено без каквато и да е причина Ейвъндейл. Всички имаха осветен с газ вътрешен двор, ограден и терасиран с жп траверси от старата Никелова компания.

* * *

Елиът бе конституционен монарх за ловките мъже от Ейвъндейл. Те бяха служещи в корпорацията Роузуотър и собствеността, която управляваха, бе притежание на фондацията Роузуотър. Елиът не можеше да им нареди какво да правят — но той бе кралят и Ейвъндейл знаеше това.

Така че когато крал Елиът и кралица Силвия се настаниха в двореца Роузуотър, те бяха отрупани с внимание от страна на Ейвъндейл — покани, визити, ласкателни писма и телефонни разговори. Всички правеха поклони. Елиът изискваше от Силвия да посреща проспериращите посетители с повърхностна, разсеяна сърдечност. Всяка дама напускаше двореца скована, като че ли имаше чушка в задника си, както забелязваше весело Елиът.

Интересно бе, че у катерещите се по социалната стълба технократи от Ейвъндейл се утвърди мнението, че Роузуотъррови се държали презрително, защото се чувствали по-висши от тях. Дори се наслаждаваха на тази мисъл, колкото повече я обсъждаха. Бяха

ненаситни за уроци по неподправен аристократичен снобизъм, а Елиът и Силвия, изглежда, даваха такива уроци.

Тогава кралят и кралицата извадиха семейното злато, сребро и кристал от усойните подземия на националната банка в окръга Роузуотър и започнаха пищни банкети за проходящи, дегенерати, недохранени и безработни.

Слушаха без умора за тъмните страхове и сънища на хора, които според почти всички стандарти биха били по-добре мъртви, даряваха обич и нищожни суми. Единственият светски живот, който водеха и който не бе опетнен от съжаление, бе с пожарната команда от доброволци в Роузуотър. Елиът бързо се изкачи до чин лейтенант, а Силвия бе избрана президент на женските спомагателни отряди. Въпреки че през живота си не бе докосвала топка за боулинг, тя бе избрана и за капитан на дублиращия отбор.

Прилепчивият респект на Ейвъндейл към монархията се превърна в невероятно презрение, а след това в свирепост. Разюздаността, алкохолизмът, изневерите и саомнението изведнъж рязко се увеличиха. Гласовете на Ейвъндейл придобиваха звука на лентови триони, режещи поцинкована ламарина, когато обсъждаха краля и кралицата, като че ли тиранията бе съборена. Ейвъндейл не бе вече колония, където растяха млади администратори. Там бе населено с енергични членове на действително управляващата класа.

След пет години Силвия получи нервен припадък и изгори до основи пожарната команда. Републиканският Ейвъндейл бе станал така садистичен към роялисткия Роузуотър, че се изсмя.

* * *

Силвия бе настанена в частен пансион за душевно болни в Индианополис, а бе отведена там от Елиът и Чарли Уормъргран, шефът на пожарникарите. Взеха я с колата на Чарли, червен пикап със сирена на покрива. Предадох я на д-р Ед Браун, млад психиатър, който после се прочу, като описа болестта ѝ. В научния си труд той описа Елиът и Силвия като мистър и мисис Х. и нарече града Роузуотър „Хоумтаун^[2], САЩ“. Въведе нова дума за болестта на Силвия, самаритрофия, което, обясни той, значеше „истерично

безразличие към нещастieto на онези, които не са така късметлии като нас“.

Норман Мушари прочете монографията на д-р Браун, която също се намираше между поверителните документи на Макалистър, Робджънт, Рийд и Мак ги. Очите му бяха влажни, меки и кафяви и той четеше страниците така, както виждаше и света — като през шише със зехтин.

„Самаритрофия, прочете той, е потъпкване на прекалено активната съвест от останалата част на ума.“

„Всички вие трябва да получавате инструкции от мен“ — крещи съвестта на другите умствени процеси. За кратко време те опитват това, забелязват, че съвестта е непримирима, продължава да крещи, забелязват, че и външният свят изобщо не е променен от безкористните действия, които съвестта налага.

На края въстават. Захвърлят тираничната съвест в някоя шахта за смет и заваряват капака на тъмната дупка. Не чуват повече гласа ѝ. В сладката тишина умствените процеси търсят нов водач, а той гори от желание да се появи, когато съвестта е укротена. Появява се Просветеният егоизъм. Вдига знаме, пред което всички се прекланят. В действителност това е черно-белият Джоли Роджър^[3] със следните думи, изписани под черепа и кръстосаните кости: „Върви по дяволите, Джак^[4] аз си взех моето!“

Изглеждаше ми неблагоприятно, пишеше д-р Браун, а Норман Мушари четеше безропотно, да се дава отново свобода на шумната съвест на мисис Х. Нито пък можех да получа голямо удовлетворение, като я освободя, тъй като тя бе жестока като Илзе Кох. Реших, че целта на лечението ми е да държа съвестта ѝ затворена, но да вдигам по малко капака на шахтата, колкото воят на затворника да се чува съвсем слабо. Не постигнах резултат веднага, а чрез опити с химиотерапия и електрически шок. Не бях горд, тъй като бях превърнал една одухотворена жена в повърхностна. Бях блокирал подземните реки, които я свързваха с Атлантическия, Тихия и Индийския океан, и я бях принудил да се примири с това, че е локва три фута широка, четири инча дълбока, хлорирана и оцветена в синьо.

Това се казва лекар!

Това се казва лечение!

* * *

Лекарят бе принуден да направи опити, за да определи колко вина и съжаление могат безопасно да бъдат разрешени на мисис Х. Опитите бяха върху хора с доказана нормалност. Терапевтът, след задълбочени изследвания на нормалността по време и място, бе принуден да направи извод, че нормален човек, който действа добре в горните слоеве на едно проспериращо, индустриализирано общество, едва ли може да чуе своята съвест.

Един логично мислещ човек може да дойде до заключение, че съм отговорен за глупостта да обявя новата болест самаритрофия, когато тя в същност е нещо обикновено сред богатите американци, да речем, като носовите. По този начин аз се защитавам: самаритрофията е само една болест, и то тежка, когато засяга онези изключително редки индивиди, които достигат биологична зрелост и все още обичат и искат да помогнат на ближните си.

Лекувах само един случай. Не съм чувал някой да е лекувал друг. Като си мисля за околните, смятам, че само един човек има предпоставки за самаритрофия. Този човек, разбира се, е мистър Х. А неговото предразположение към състрадание е толкова силно, че ако той се зарази от самаритрофия, предчувствам, че ще се самоубие или може би ще убие сто други, а след това ще бъде застрелян като бясно куче, преди да можем да го лекуваме.

* * *

Лечение, лечение, лечение. Нужно е някакво лечение!

Мисис Х., изследвана и лекувана в нашия здравен център, изрази желание „... да излезе и да се забавлява малко за разнообразие, да заживее отново“, преди да е загубила красотата си. Външният ѝ вид все още бе зашеметяващ и бе самото възплъщение на добротата, която обаче липсваше в нея.

Не искаше да има нещо общо от този момент нататък с Хоумтаун и мистър Х., обяви, че заминава към радостите на парижкия живот и старите приятели. Каза, че иска да купи нови дрехи и да танцува, да

танцува, докато припадне в ръцете на висок, тъмнокос непознат или по-добре, в ръцете на шпионин на две държави.

Често казваше за съпруга си „моят кирлив, натаралянкан чичко от юг“, но никога пред него. Тя не бе шизофреник, но при посещенията на съпруга ѝ, които той правеше три пъти седмично, при нея се появяваше цялата болезнена изобретателност на параноика. Същинска Клара Боу! Щипваше го по бузата, прилъгваше го да я целуне, но тези целувки тя, кикотейки се, отказваше да приеме. Каза му, че иска да отиде в Париж за малко, да види скъпото си семейство, и че ще се върне още преди той да е разбрал. Искаше да се сбогуват и той да предаде най-сърдечните ѝ пожелания на скъпите, онеправдани приятели в Хоумтаун.

Мистър Х. не ѝ повярва. Изпрати я за Париж на летището в Индианополис, а когато самолетът бе вече само точила в небето, ми каза, че не ще я види никога вече. „Наистина изглеждаше щастлива — каза ми той. — Наистина ще се забавлява, когато се върне тук, с компания, която тя заслужава.“

Бе употребил думата „наистина“ два пъти. Това действаше неприятно. Знаех интуитивно, че той отново ще ме дразни с нея. Така и стана. „Голямо доверие наистина — каза той — може да ви се окаже.“

* * *

Бях уведомен от нейните родители, които бяха разбираемо неблагодарни на мистър Х., че той често ѝ пише и ѝ телефонира. Но тя не отваря писмата му. Не отива до телефона. И са абсолютно убедени, както и мистър Х. се надяваше, че тя наистина е щастлива.

Прогноза: Поредно влошаване на състоянието ѝ в близко бъдеще.

* * *

Колкото до мистър Х.: И той наистина е болен, тъй като наистина не прилича на някой друг, когото някога съм познавал. Няма да

напусне Хоумтаун, освен за много кратки пътувания до Индианополис, но не по-нататък. Подозирам, че не може да напусне Хоумтаун. Защо?

Ще заявя нещо съвсем ненаучно: науката става отблъскваща за лекаря след случай като този: „Неговото Призвание е там.“

Прогнозата на добрия лекар се оказа правилна. Силвия стана популярна и влиятелна звезда от международния хайлайф, научи блестящо много модерни танци. Стана известна като херцогинята от Роузуотър. Много мъже ѝ направиха предложения, но тя бе прекалено щастлива, за да мисли за брак или развод. А после, през юли 1964, тя отново получи криза.

Лекуваха я в Швейцария. Изписаха я след шест месеца, мълчалива и тъжна, отново почти непоносимо вгълбена в себе си. Елиът и състрадателните хора от окръга Роузуотър отново имаха място в съзнанието ѝ. Искаше да се върне при тях не само заради копнежа, но и заради чувството на дълг. Нейният лекар я предупреди, че връщането може да бъде фатално. Посъветва я да остане в Европа, да се разведе с Елиът и да си изгради собствен тих, смислен живот.

Така че започна една много културна съдебна процедура за развод, режисирана от Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги.

* * *

Бе време Силвия да отлети за Америка за развода. Срещата се състоя една юнска вечер във Вашингтон, в апартамента на бащата на Елиът сенатора Листър Еймс Роузуотър. Елиът не беше там. Не напускаше окръга Роузуотър. Присъстваха сенаторът, Силвия, Търмонд Макалистър, дребният адвокат и неговият бдителен млад помощник Мушари.

Тонът на срещата бе открит, сантиментален, опрощаващ, понякога весел и по начало винаги трагичен. Имаше бренди.

— В сърцето си — каза сенаторът, като въртеше леда в чашата си — Елиът не обича онези ужасни хора там повече от мен. Вероятно не би могъл да ги обича, ако не е непрекъснато пиян. Казвал съм го и преди, ще го кажа и сега: По принцип проблемът е в пиенето. Ако Елиът престане, състраданието му към гнидите в мръсотията на дъното на човешката кофа за боклук ще изчезне.

Скръсти ръце и поклати старата си глава.

— Ако имаше едно дете! — Възпитаник бе на Сейнт Пол и Харвард, но му доставяше удоволствие да подражава на носовия говор на фермерите — свинари в окръга Роузуотър. Смъкна очилата с телени рамки, взря се в снаха си с измъчени сини очи. — Ако! Ако! — Постави отново очилата си, разпери ръце в примирение. Ръцете бяха на петънца като черупка на костенурка. — Краят на семейство Роузуотър вече се очертава ясно.

— Има и други Ррузуотъррови — подсказа внимателно Макалистър.

Мушари не знаеше къде да се дене от смущение, защото имаше намерение да представлява скоро тези други.

— Говоря за истинските Роузуотъррови — викна горчиво сенаторът. — По дяволите Пискуонтуит! — Пискуонтуит в Роуд Айлънд, морски курорт, бе мястото, където живееше единственият друг клон на семейството.

— Пир на лешояди, пир на лешояди — изпъшка сенаторът, изтезвайки се с мазохистичната мисъл как Роузуотъррови от Роуд Айлънд ще глождат кокалите на Роузуотъррови от Индиана. Закашля се сухо. Кашлицата го объркваше. Пушеше цигара от цигара като сина си.

Отиде до полицата на камината и се взря в цветната снимка на Елиът. Правена бе в края на Втората световна война. На нея един капитан от пехотата бе окичен с ордени.

— Толкова чист, толкова строен, толкова решителен — толкова чист, толкова чист! — Скръцна с порцелановите си зъби. — Какъв благороден ум е поразен тук.

Почеса се, въпреки че не го сърбеше.

— Колко подпухнал и блед изглежда той сега. Недопеченото тесто има по-здрав вид! Спи по бельо и е на диета от пържени картофи, уиски Южна утеха и бира Златна Амброзия. — Той барабанеше с пръсти по снимката. — Той! Погледнете го! Капитан Елиът Роузуотър — Сребърна звезда, Бронзова звезда, Войнишки орден и Пурпурно сърце първа степен. Шампион по ветроходство! Шампион по ски! Той! Погледнете го! Господи, колко пъти само животът му е казвал „да, да, да“! Милиони долари, стотици знаменити приятели, най-красивата, интелигентна, любяща съпруга, която човек може да си представи. Отлично образование, елегантен уми снажно,

красиво тяло — а какъв бе отговорът му, когато животът не му казваше нищо друго, освен „да, да, да“?

— Не, не, не.

— Защо? Ще ми каже ли някой защо?

Никой не му каза.

* * *

— Имах едно време една братовчедка, от семейство Рокфелер — каза сенаторът, — и тя ми призна, че изкарала петнадесетата, шестнадесетата и седемнадесетата година от живота си, като казвала само „Не, благодаря“. Кое е много хубаво за едно момиче на тази възраст и положение. Но би било дяволски неприятна черта за един мъж на име Рокфелер и дори още по-неуместна, ако мога така да се изразя, за мъж с име Роузуотър.

Той сви рамене.

— Както и да е, сега наистина имаме мъж Роузуотър, който казва „не“ на всички добри неща, които животът му предлага. Дори не живее вече в родовото имение. — Елиът се бе преместил оттам, когато стана ясно, че Силвия няма да се върне повече при него, и живееше в една кантора.

— Той можеше да бъде губернатор на Индиана, стига само да си мръднеше пръста, можеше дори да стане президент на Съединените щати с цената на няколко капки пот. А какъв е сега? Питам ви, какъв е?

Сенаторът отново се закашля и след това сам си отговори:

— Нотариус, приятели и близки мои, и срокът на пълномощията му скоро ще изтече.

* * *

Това бе съвсем вярно. Единственият документ, който висеше на плесенясалата стена на оживената кантора на Елиът бе свидетелството му на нотариус. Така че много от хората, които отиваха при него с неприятностите си, се нуждаеха освен от многобройните други неща и от някой, който да удостовери подписите им. Кантората бе на главната

улица, един квартал на североизток от тухления Партенон, през улицата срещу пожарната команда, която бе построена от фондацията Роузуотър. Това бе мансарда със скосен таван над закусвалня и магазин за напитки. Имаше само два прозореца в дълбоки ниши. На единия прозорец отвън имаше надпис „Закуски“, а на другия „Бира“. И двата надписа бяха електрифицирани и просветваха. И докато баща му във Вашингтон говореше с гръмки фрази за него и пак за него, Елиът спеше като бебе, а рекламните святкаха и угасваха.

Елиът нацупи устни, измърмори нещо сладко, обърна се, захърка. Той бе атлет, но започнал да напълнява, висок мъж 6 фута и 3 инча, 230 паунда, блед, оплешивяващ. Беше навлечен в елегантните гънки на останали от войната дълги долни дрехи. На всеки от неговите прозорци, както и на входната врата долу бе написано със златни букви следното:

ФОНДАЦИЯ РОУЗУОТЪР С КАКВО МОЖЕМ ДА ВИ ПОМОГНЕМ?

---

[1] Пит Мондриан (1872–1944) — известен холандски художник — абстракционист. — Б.пр. ↑

[2] Хоум — дом, таун — град (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Веселият Роджър — наименование на пиратския флаг. — Б.пр. ↑

[4] Освен лично името е и нарицателно, т.е. всеки човек. — Б.пр. ↑

Елиът си спеше сладко, въпреки че имаше купища неприятности. Като че ли тоалетът в мръсната, малка умивалня на кантората сънуваше кошмари. Той пъшкеше, хълцаше, бълбукаше, като че се давеше. Консерви, данъчни формуляри и географски списания бяха натрупани върху резервоара за вода. Чиния и лъжица киснеха в студена вода в мивката. Аптечката над мивката бе широко отворена. Натъпкана бе с витамини, лекарства против главобол, мехлеми за хемороиди, разхлабителни и приспивателни. Елиът редовно ги ползваше, но те не бяха само за него. Бяха за всички съмнително болни, които идваха да се срещнат с него.

Обич, съчувствие и малко пари не бяха достатъчни за тези хора. Освен това искаха и лекарства.

Навсякъде бяха разпръснати купища листове — данъчни формуляри, бланки на Съюза на ветераните, формуляри за пенсии, подпомагане, социални застраховки, освобождаване под гаранция. Купища се събаряха тук и там и образуваха дюни. А между куповете и дюните лежаха картонени чаши, празни кутии от Амброзия, угарки и празни бутилки от Южна утеха.

По стените бяха накачени снимки с кабарчета, които Елиът бе изрязвал от Лайф и Лук^[1], снимки, които шумоляха на лекия хладен ветрец, който се появяваше преди гръмотевична буря. Елиът откри, че някои снимки ободряват хората, особено с малки животни. Посетителите харесваха също и снимки на драматични катастрофи. Космонавтите ги отегчаваха. Харесваха снимки на Елизабет Тейлър, понеже я мразеха толкова много, че се чувстваха над нея. Най-много обичаха Ейбръхам Линкълн. Освен тях Елиът се опита да популяризира Томас Джеферсън и Сократ, но хората не можеха да запомнят от едното посещение до следващото кои са те. „Кой от тях кой е?“ — питаха.

Преди това кантората се заемаше от един зъболекар. Нямахте и следа от предишния наемател освен стълбата, която водеше от улицата

нагоре. Зъболекарят бе наковал тенекиени знаци на челната част на стъпалата, всеки от които възхваляваше някоя страна от работата му. Знаците все още бяха там, но Елиът ги бе замазал с боя. Написал бе нови, един стих от Уилям^[2] Блейк. Ето го, както бе написан на части, за да се нагоди към дванадесетте стъпала:

*Ангелът,
що бдеше
над моето
рождение,
каза:
„Малко създание,
сътворено
от радост и веселие,
върви, люби,
но помощ
не чакай
от никого ти.“*

В основата на стълбата, написан с молив на стената от самия сенатор, бе неговото опровержение, друг стих на Блейк:

Наслада дири любовта, пленява други с красотата, покой отнема радостта, и ад създава в небесата.

* * *

Във Вашингтон бащата на Елиът изразяваше гласно желанието си двамата с Елиът да са мъртви.

— Аз... аз имам една чудесна идея — каза Макалистър.

— Последната ти чудесна идея ми струваше 87 милиона долара.

Макалистър даде да се разбере с уморена усмивка, че не възнамерява да се извинява за състоянието на фондацията. В края на краищата всичко бе извършено според предварителния план — състоянието бе прехвърлено от баща на син, без данъчните власти да

получат и петак. Макалистър едва ли можеше да даде гаранции, че синът ще бъде като всички останали.

— Бих искал да предложа Елиът и Силвия да направят един последен опит за помирение.

Силвия поклати глава.

— Не — прошепна тя. — Съжалявам, не. — Беше се свила на кълбо в голямото кресло. Събула бе обувките си. Лицето ѝ представляваше безупречен синьо-бял овал с гарвановочерна коса. Имаше кръгове под очите. — Не.

Това решение, разбира се, бе мъдро и според изискванията на медицината. Втората ѝ криза и възстановяването не я преобразиха отново в старата Силвия от миналите дни в окръга Роузуотър. Това ѝ придаваше видимо нова индивидуалност, трета след сватбата с Елиът. Същността на тази индивидуалност бе чувството за безсмисленост, срамът, че се е отвратила от бедните и от личната хигиена на Елиът, и едно самоубийствено желание да пренебрегне отвращението си, да се върне при Роузуотър и скоро след това да умре за правото дело.

Така че със смущение, основаващо се на медицината, тя външно се противопоставяше на пълното жертвоприношение и отново каза:

— Не.

* * *

Сенаторът помете снимката на Елиът от полицата над камината.

— Кой може да я обвини? Може ли да легне още веднъж с оня пиян циганин, когото наричам син? — Той се извини за грубостта на последната си мисъл. — Старите хора, загубили вече надежда, са склонни към грубост и буквално изразяване. Извинете ме.

Силвия наведе красивата си глава, после я изправи.

— Не мисля, че той е такъв... пиян циганин.

— За бога, аз пък съм убеден. Всеки път, когато съм принуден да го погледна, си мисля: „Идеално място за коремен тиф.“ Не се опитвай да щадиш чувствата ми, Силвия. Синът ми не заслужава почтена жена. Той заслужава това, което си е намерил — лицемерното братство на проститутки, симуланти, сводници и крадци.

— Те не са толкова лоши, татко Роузуотър.

— Доколкото разбирам, основното, за да се харесат на Елиът, е, че нямат нищо добро в себе си.

Силвия, преживяла две нервни кризи и с неясни планове за бъдещето, каза спокойно, точно както лекарят ѝ би искал да я чуе:

— Не искам да споря.

— Все още можеш да го защитаваш.

— Да. Ако не мога да ви обясня друго тази вечер, разберете поне това: Елиът има право да върши това, което прави в момента. То е красиво. Просто аз не съм достатъчно силна или добра, за да бъда вече до него. Грешката е моя.

Огорчена обърканост, а след това безпомощност покриха лицето на сенатора.

— Кажете една добра дума за онези хора, на които Елиът помага.

— Не мога.

— Мислех, че можеш.

— Това е тайна. — Насилена да спори, тя изтъкна този аргумент, за да спре дотук.

Без да съзнава колко бе безмилостен, сенаторът избърза:

— Ти си сега между приятели — да допуснем, че ни кажеш каква е тази голяма тайна.

— Тайната е, че те са човешки същества — каза Силвия.

Погледът ѝ се местеше от лице на лице, за да открие искрица разбиране. Нямаше и помен от това. Последното лице, в което се възря, бе на Норман Мушари. Той ѝ отвърна с ужасно неподходяща усмивка, пълна с алчност и похот.

Силвия рязко се извини, изтича в банята и заплака.

* * *

Чу се гръм у Роузуотър, който накара едно кафяво куче да изскочи от пожарната в психосоматичен бяс. Кучето спря на средата на улицата, треперейки. Уличните лампи бяха слаби и нарядко. Единствената друга светлина идваше от една синя крушка пред полицейския участък в сутерена на съда, една червена пред пожарната и една бяла в телефонната кабина по пътя за закусвалнята, която бе и автогара.

Чу се трясък. Мълнията превърна всичко в синьо-бели диаманти.

Кучето хукна към вратата на фондацията Роузуотър, дращеше и виеше. Горее Елиът спеше. Бледата му полупрозрачна риза, окачена на инсталацията на тавана, се полюляваше като призрак.

* * *

Елиът имаше само една риза. Имаше и само един костюм — мръсен, син, двуреден и раиран, който висеше на дръжката на умивалнята. Това бе чудесен костюм, защото все още се крепеше по шеговете, въпреки че бе толкова стар. Елиът го бе купил от пожарникар — доброволец в Ню Иджипт, Ню Джърси, през 1952 година.

Имаше и само един чифт обувки, черни. Те бяха с напукана кожа в резултат на един експеримент. Елиът бе опитал веднъж да ги лъсне с лустро, което обаче бе за лъскане на под, а не на обувки. Едната обувка бе на бюрото, а другата в умивалнята, на ръба на мивката. Във всяка обувка имаше по един кафяв найлонов чорап с прикачен жартиер. Единият край на жартиера на чорапа в обувката на мивката бе във водата. Сам се бе мокрил, чорапът също чрез вълшебството на скачените съдове.

Единствените цветни нови предмети в кантората, освен снимките от списания бяха една огромна кутия „Тайд“, вълшебен прах за пране, жълта мушама и червена каска на пожарникар — доброволец, окачени на закачалки до входната врата. Елиът бе пожарникар лейтенант. Лесно можеше да бъде капитан или командващ, тъй като бе предан и изкусен пожарникар и бе подарил на пожарната шест нови машини. По негово настояване той, имаше чин не по-висок от лейтенант.

Почти никога не напускаше кантората, освен при гасене на пожари и всички алармени сигнали се централизираха там. Ето защо имаше два телефона до леглото си. По черния търсеха фондацията. Червеният бе за пожари. Когато звъняха за пожар, Елиът натискаше един червен бутон, инсталиран на стената под свидетелството му на нотариус. Бутонът задействуваше съдбоносната сирена под кулата на покрива на пожарната. Елиът бе платил и сирената, и кулата.

Оттам се носеше оглушителен гръм.

— Сега, веднага... ей сега — промърморваше в съня си Елиът.

Черният му телефон извъняваше. Той се събуждаше и отговаряше на третото позвъняване. Отговаряше това, което казваше на всеки, който се обаждаше, независимо колко е часът:

— Тук е фондацията Роузуотър. С какво можем да ви помогнем?

* * *

Сенаторът си бе наумил, че Елиът има вземане-даване с престъпници. Това не бе вярно. Повечето от клиентите му не бяха достатъчно смели или достатъчно умни, за да вършат престъпления. Но Елиът, особено когато спореше с баща си, банкерите или адвокатите си, грешеше почти по същия начин относно клиентите си. Спореше, че хората, на които се опитваше да помогне, бяха същите като онези, които поколения преди това бяха изсичали горите, пресушавали блата, строили мостове, хора, чиито синове бяха гръбнакът на пехотата по време на война — и тъй нататък. Хората, които се осланяха на Елиът, бяха много по-слаби и глупави. Когато дойдеше време да отидат във войската например, синовете им обикновено ги отхвърляха като умствено, нравствено и физически негодни.

Имаше упорити елементи между бедняците в окръга Роузуотър, които от гордост страняха от Елиът и безкористната му любов и имаха нахалството да се махнат от окръга и да потърсят работа в Индианополис, Чикаго или Детройт. Малцина намираха постоянна работа по тези места, разбира се, но поне опитваха.

* * *

Клиентът, който позвъни по черния телефон на Елиът, бе 68-годишна девица, която, според общото мнение, бе прекалено глупава, за да живее. Казваше се Дайана Муун Глампърс. Никой не беше я обичал. Нямаше и причини някой да я обича. Беше грозна, глупава и отегчителна. В редките случаи, когато трябваше да се запознае, тя

съобщаваше винаги цялото си име, както и онези мистериозни фактори, които я бяха натикали така безсмислено в живота:

— Майка ми се казваше Муун. Баща ми — Глампърс.

* * *

Тази кръстоска между Муун и Глампърс бе домашна прислужница в тухления дворец на Роузуотър, официалната резиденция на сенатора, дом, в който той живееше практически не повече от десет дена в годината. През останалите 355 дни Дайана имаше на разположение 26 стаи само за себе си. Чистеше, чистеше, непрекъснато чистеше сама, макар че нямаше кого да обвини, че прави боклук.

Когато Дайана свършеше работата си за деня, тя отиваше в една стая над гаража за шест коли. Единствените превозни средства вътре бяха един Форд-Файтон, модел 1936 година, на трупчета и червен велосипед на три колела с пожарна камбана на кормилото. Велосипедът принадлежеше на Елиът от дете.

След работа Дайана сядаше в стаята си и слушаше строшеното си зелено пластмасово радио или прелистваше библията. Тя бе неграмотна. Библията ѝ бе станала на парцал. На масата до леглото ѝ имаше бял телефон „Принцеса“, нает от телефонната компания Индиана Бел за 75 цента месечно плюс обикновените такси.

Чу се гръм.

Дайана изкрещя за помощ. Трябваше да извика.

Мълния бе убила майка ѝ и баща ѝ на пикника на дърводобивната компания Роузуотър през 1916. Сигурна бе, че и тя ще бъде убита от мълния. И понеже бъбреците непрекъснато я боляха, тя бе уверена, че мълнията ще я порази точно там.

Грабна слушалката на телефона „Принцеса“. Набра единствения номер, който цял живот бе набирала. Хленчеше и охкаше, докато чакаше човека от другия край да отговори.

Това беше Елиът. Гласът му бе ласкав, до голяма степен бащински човечен като най-ниския тон на виолончело.

— Тук е фондацията Роузуотър — каза той. — С какво можем да ви помогнем?

— Електричеството отново е по петите ми, мистър Роузуотър. Трябваше да телефонирам! Толкова съм изплашена!

— Звънете по всяко време, мила. Аз затова съм тук.

— Този път електричеството наистина ще ме порази.

— Майната му на това електричество. — Гневът на Елиът бе искрен. — Подлудява ме по същия начин, както непрекъснато тормози и теб. Не е честно.

— Искане ми се да дойде веднъж завинаги и да ме утрепе, вместо да говорим непрекъснато за него.

— Градът ще бъде много натъжен, ако това се случи, мила.

— Кого го е грижа?

— Мен.

— Вие се грижете за всички. Искане да кажа, кого още?

— Много, много хора, мила.

— Една глупава стара жена на 68 години.

— 68 е чудесна възраст.

— 68 години е доста дълго време за едно тяло да живее, без да му се е случило някога нещо хубаво. Никога нищо хубаво не ми се е случило. Как може така? Аз съм била зад вратата, когато добрият господ — бог е раздавал умовете.

— Това не е вярно!

— Била съм зад вратата, когато добрият господ — бог е раздавал силни, красиви тела. Дори когато бях млада, не можех да тичам бързо, да скачам. Никога не съм изживявала нещо истински хубаво — нито веднъж. Имам газове, подути глезени и бъбречни болки от бебе. Бях зад вратата, когато добрият господ — бог раздаваше парите и късмета. А когато събрах достатъчно кураж да се покажа и да пошушна: „Боже, мили боже, ето ме и мен малката“ — нямаше останало нищо хубаво. Даде ми един стар картоф за нос. Даде ми коса на клечки и глас като на дърта жаба.

— Това за гласа ти не е вярно, Дайана. Имаш хубав глас.

— Точно такъв си е — настояваше тя. — Имаше такъв жабешки глас горе в рая, мистър Роузуотър. Добрият господ — бог смяташе да го изпрати тук долу на тази тъжна земя, но онази дърта жаба бе умна.

„Мили боже — рече дъртата, умна жаба, — ако ти е все едно, предпочитам за сега да не се раждам. Не ми се струва много приятно там долу за една жаба.“ И господ — бог я остави да си подскача горе из рая, където никой не я използва за стръв и не ѝ яде краката, а ми даде нейния глас.

* * *

Чу се нов гръм. Това повиши гласа на Дайана с една октава.

— О, защо не казах на господа това, което каза жабата! По-добре и аз да не се бях раждала, щом като няма нищо добро за Дайана на този свят.

* * *

— Е, недей така, Дайана, успокой се — каза Елиът. Глътна малко от шишето с Южна утеха.

— Бъбреците ме болят по цял ден, мистър Роузуотър. Имам чувството, че едно огнено гюлле електричество ще премине бавно през мен и ще се върти насам-натам с отровни бръсначи, щръкнали на всички страни.

— Сигурно няма да е много приятно.

— Хич.

— Настоявам да отидеш на лекар, мила, за тези проклети бъбреци.

— Ходих. Бях днес при доктор Уинтърс точно както ми казахте. Държи се към мен като че ли съм крава, а той — пиян ветеринар. А когато спря да ме ръга и извива на всички страни, не можах да го разбера защо се изсмя. Каза, че би искал всеки в окръга да има такива чудесни бъбреци като моите. Каза, че бъбречните ми оплаквания са от главата. Мистър Роузуотър, отсега нататък вие сте единственият лекар за мен.

— Аз не съм лекар, мила.

— Не ме е грижа. Вие сте излекували повече безнадеждни болести от всички лекари в Индиана, взети заедно.

— Е, чак пък...

— Даун Леонард имаше десетгодишен цирей и вие го излекувахте. Нед Калвин имаше тик на окото от дете и вие направихте така, че той спря. Пърл Флеминг дойде при вас и веднага захвърли патерицата си. Ето сега и моите бъбреци спряха да ме болят само като чух сладкия ви глас.

— Радвам се.

— Гърмът и мълниите също спряха.

Това бе вярно. Сега се чуваше само безнадеждно сантименталната музика на падащия дъжд.

* * *

— Можеш ли да заспиш сега, мила?

— Благодарение на вас. О, мистър Роузуотър, в центъра на града трябва да има голяма ваша статуя, направена от диаманти и злато, скъпоценни камъни и чист уран. Вие, с вашето име, образование, пари и изискано възпитание, което ви е дала майка ви, можете да бъдете в някой голям град, да се разхождате в кадилаци с първите големци, оркестри да свирят и тълпите да ви поздравяват. Можете да бъдете толкова високо и така могъщ в този свят, че когато погледнете надолу към простите, глупави, обикновени хора от стария, беден окръг Роузуотър, ние ще ви изглеждаме като буболечки.

— Е, не...

— Вие се отказате от всичко, което човек може да пожелае, за да помогнете на малките хора и те знаят това. Бог да ви поживи, мистър Роузуотър. Лека нощ.

---

[1] Американски списания. — Б.пр. ↑

[2] В изданието е Уйлям. — Бел. Dave ↑

6

— МАЛКИТЕ ПРЕДУПРЕДИТЕЛНИ СИГНАЛИ ЗА ОПАСНОСТ НА ПРИРОДАТА — каза загадъчно сенаторът Роузуотър на Силвия, Макалистър и Мушари. — Колко от тях съм пропуснал? Мисля, че всички.

— Не се обвинявайте — каза Макалистър.

— Ако човек има само едно дете — каза сенаторът, — и семейството е известно с това, че ражда необичайни личности със силна воля, какъв критерий трябва да има човек да реши лудо ли е детето му, или не?

— Не се самообвинявайте.

— Прекарах живота си, карайки хората да се обвиняват за лошия си късмет.

— Правили сте изключения.

— Почти никакви.

— Вие сте един от тях. Точно към тях принадлежите.

— Често си мисля, че Елиът не би станал такъв, ако не бе цялата онази тупурдия, че бил талисманът на пожарната като дете. Господи, как го провалиха — оставиха го да седне на седалката на пожарна кола номер едно, позволиха му да бие камбаната, научиха го да предизвиква контра пожар от колата, като включва и изключва двигателя, и да се хили като луд, когато се пръсна заглушителят. И всички воняха, разбира се, на алкохол. — Той кимна и премига. — Пиене и пожарни коли — едно възвърнато щастливо детство. Не знам. Не знам. Просто не знам. Казвам му, когато отида там, че това е нашият дом, но не съм мислил никога, че той е толкова глупав да повярва.

* * *

— Аз се обвинявам — каза сенаторът.

— Браво на вас — каза Макалистър. — И докато сте в това състояние, не забравяйте, че сте отговорен за всичко, което се случи на Елиът през Втората световна война. Вината е само ваша, че пожарникарите бяха в онази пълна с дим сграда.

Макалистър говореше за най-вероятната причина за нервния припадък на Елиът към края на войната. Изпълнената с дим сграда бе фабриката за кларнети в Бавария. Всички мислеха, че е пълна с войски от СС.

Елиът командваше един взвод от ротата си при атаката на сградата. Обичайното му оръжие бе автомат Томпсън. Този път обаче влезе с пушка и щик, защото имаше опасност да застреля в дима някой от собствените си хора. Нито веднъж в тези години на сеч не бе промушвал някого с щик.

Хвърли граната в един прозорец. След взрива капитан Роузуотър сам влезе през прозореца и се намери в море от гъст дим, чиято люлееща се повърхност бе на нивото на очите му. Изви глава назад, за да може да диша. Чуваше немците, но не ги виждаше.

Направи крачка напред, спъна се в труп, падна върху други. Това бяха немците, убити от неговата граната. Изправи се и се намери лице в лице с немец с противогаз.

Елиът, като добър войник, ритна човека в слабините, наръга щика в гърлото му, изтегли го и размаза челюстта му с приклада.

Тогава чу някакъв американски сержант да крещи някъде отляво. Там видимостта очевидно бе доста по-добра, защото сержантът крещеше:

— Спрете огъня! Прекратете огъня, момчета! Исусе Христе, това не са войници. Това са пожарникари!

Това бе истина — Елиът бе убил трима невъоръжени пожарникари. Те бяха обикновени селяни, ввлечени в смелата и полезна работа да предпазят сградата от съединение с кислорода.

Когато санитарите свалиха маските на тримата, които Елиът бе убил, видяха двама старци и едно момче. Елиът бе наръгал с щика си момчето. Не изглеждаше на повече от 14 години.

Елиът се държа нормално около 10 минути. После хладнокръвно легна пред движещ се камион.

Камионът спря навреме, но колелата вече докосваха капитан Роузуотър. Когато няколко от ужасените му подчинени го изправиха,

откриха, че е вдървен, толкова схванат, че могат да го носят за косата и петите.

Той стоя така 12 часа, без да може нито да говори, нито да яде — изпратиха го в Гей Паре, в Париж.

* * *

— Как ви се стори той в Париж? — искаше да разбере сенаторът.
— Съвсем нормален ли изглеждаше?

— Когато го срещнах, бе точно такъв.

— Не разбирам.

— Струнният квартет на баща ми свиреше за някои от душевноболните пациенти в една от американските болници — баща ми често говореше с Елиът и го смяташе за най-нормалния американец, когото някога е срещал. Когато Елиът се възстанови достатъчно, за да го изпишат, баща ми го покани на обед. Помня как го представи: „Искам всички да се запознаете с единствения американец, който до този момент е забелязал Втората световна война.“

— Какво толкова е казал, че е прозвучало нормално?

— Наистина това бе впечатлението, което правеше, дори нещо повече заради особените неща, които казваше. Помня как го описваше баща ми. Той каза: „Този млад капитан, когото водят в къщи, презира изкуството. Представете ли си? Презира го — и въпреки това го прави по такъв начин, че не мога да не го обичам заради това. Казваше, че изкуството го е провалило и, трябва да призная, че това е много честно от страна на човек, който е наръгал 14-годишно момче в изпълнение на дълга.“

— Влюбих се в Елиът от пръв поглед.

— Няма ли някоя друга дума, която да използваш?

— Вместо коя?

— Вместо любов.

— Има ли по-добра дума?

— Чудесна е — докато Елиът не се докосна до нея. За мен вече е опетнена. Елиът направи с думата „любов“ това, което някои направиха с думата „демокрация“. Ако той обича всички, без разлика какви са, какво правят, тогава тези от нас, които обичат някои хора по

дадени причини, по-добре да намерят нова дума. — Той погледна към портрета с маслени бои на покойната си съпруга. — Например аз я обичах повече от боклукцията ни, което ме принуждава да се чувствам виновен за най-отвратителното от съвременните престъпления: Дискриминацията.

* * *

Силвия се усмихна тъжно.

— Поради липса на по-добра дума, може ли да използвам старата само тази вечер?

— От твоите устни тя все още има значение.

— Влюбих се в него от пръв поглед в Париж — и сега го обичам, когато си мисля за него.

— Сигурно си разбрала още в началото, че имаш работа със смахнат.

— Пиеше.

— Ето това е същността на проблема.

— А после се случи онова ужасно нещо с Артър Гарви Улм. — Улм беше поетът, на когото Елиът бе дал 10 000 долара, когато фондацията бе още в Ню Йорк.

Този бедняк Артър каза на Елиът, че иска да бъде свободен да казва истината, независимо от икономическите последици, и Елиът веднага му написа фантастичен чек. Това бе на един коктейл — каза Силвия. — Помня, че и Артър Годфри^[1] беше там, и Робърт Фрост, и Салвадор Дали, и много други.

— Трябва да кажеш истината, за бога. Време е някой да го стори — каза му Елиът. — Ако се нуждаеш от пари отново, за да кажеш истината, веднага ела при мен.

— Бедният Артър обикаляше стаята като замаян, показваше чека на хората, питаше ги възможно ли е да е истина. Всички му казваха, че това е един чудесен чек, и той се върна при Елиът, за да се увери отново, че не е шега. След това, почти истерично, той помоли Елиът да му каже за какво да пише.

— Истината — каза Елиът.

— Вие сте моят патрон... и аз си помислих, че като мой патрон вие... вие можете...

— Не съм ви патрон. Аз съм американец като вас, който плаща, за да открие истината. Това е съвсем различно нещо.

— Така, така — каза Артър. — Така трябва да бъде. Така искам и аз. Просто си помислих, че може би има някаква специална тема, която...

— Вие изберете темата и бъдете добър и безстрашен.

— Добре. — И преди да разбере какво прави, бедният Артър отдаде чест, а си мисля, че никога не е бил в армията, флота или където и да било. Остави Елиът и пак започна да обикаля наоколо и да пита всички поред от какво се интересува Елиът. На края се върна пак при него, за да му каже, че веднъж е бил сезонен берач на плодове и иска да напише цикъл стихове за злочести ето на берачите на плодове.

Елиът се изправи в цял ръст, погледна надолу към Артър с пламнал поглед и извика така, че всички да чуят:

— Сър! Известно ли ви е, че Роузуотърови са основатели и главни акционери в Юнайтед Фрут Къмпани?

— Не е вярно — каза сенаторът.

— Разбира се, че не е — каза Силвия.

— Имаше ли фондацията по това време акции от Юнайтед Фрут?
— попита сенаторът Макалистър.

— О, може би 5000 дяла.

— Съвсем нищожно.

— Съвсем — съгласи се Макалистър.

— Бедният Артър почервения, измъкна се, върна се отново и много смирено попита Елиът кой е любимият му поет.

— Не му знам името — каза Елиът, — а ми се иска да го знам, защото един-единствен стих ми е направил впечатление досега и го знам наизуст.

— Къде сте го виждали?

— Беше написан на стената, мистър Улм, на мъжката тоалетна на бирарията „Дървената къщичка“ на границата между окръзите Роузуотър и Браун в Индиана.

— Странно, странно — каза сенаторът. — Тя изгоря до основи, господи, в 1934. Колко странно, че Елиът я помни.

— Бил ли е някога там? — попита Макалистър.

— Веднъж, само веднъж, доколкото си спомням — каза сенаторът. — Това беше отвратително убежище на престъпници и никога не бихме спрели там, ако двигателят на колата не бе загрял. Елиът сигурно е бил на... 10... 12? Той наистина ходи в тоалетната и сигурно е видял нещо, написано на стената, нещо, което никога не е забравил. — Той кимна. — Колко странно, колко странно.

— Какъв бе стихът? — попита Макалистър.

Силвия се извини на двамата възрастни мъже, че трябва да говори неприлични неща, и после каза двата стиха, които Елиът бе рецитирал на висок глас на Улм: „Ние не пикаем във вашите пепелници, затова, моля, не хвърляйте фасове в нашите писоари.“

* * *

— Бедният поет избяга, облян в сълзи — каза Силвия. — Месеци след това аз с ужас отварях малки колетни, за да не би някой от тях да съдържа ухото на Артър Гарви Улм.

* * *

— Мрази изкуствата — каза Макалистър.

— Той самият пише стихове — каза Силвия.

— Това е ново за мен — каза сенаторът. — Никога не съм чел негов стих.

— Имаше навик да пише понякога стихове.

— Сигурно е бил най-щастлив, когато е писал по стените на обществените тоалетни. Често се чудех кой го прави. Сега знам. Това е бил моят поетичен син.

— Пише ли по стените на тоалетните? — попита Макалистър.

— Чух, че пишел — каза Силвия. — Но това били невинни, а не цинични неща. По времето, когато бяхме в Ню Йорк, хората ми казваха, че Елиът пишел едно и също в тоалетните из целия град.

— Помниш ли какво е то?

— Да. Ако не си обичан и си забравен, бъди благоразумен. Доколкото знам, това е негова мисъл.

* * *

В този момент Елът се опитваше да се приспи с ръкописа на един роман не от някой друг, а от Артър Гарви Улм.

Заглавието беше „Дай мандрагора на децата“, стих от Джон Дън. Посвещението гласеше: „На Елиът Роузуотър, моя състрадателен тюркоаз.“ А под това имаше друг цитат от Дън:

*Като тюркоаз да страдам аз умея,
когато страдам аз — тогава той бледнее.*

Едно писмо от Улм в началото обясняваше, че книгата ще бъде издадена от Палиндром Прес точно за Коледа и ще излезе заедно с „Люлката на еротиката“, на един голям клуб на книгата.

Вие без съмнение сте ме забравили, Състрадателни тюркоазе — гласеше писмото. — Артър Гарви Улм, когото вие познавате, беше човек, заслужаващ да бъде забравен. Какъв страхливец беше той и какъв глупак, за да си мисли, че е поет. И колко дълго, дълго време му беше необходимо да разбере точно колко щедра и любезна бе вашата жестокост. Как чудно успяхте да ми кажете кое е грешното в мен и какво трябва да направя, и колко малко думи! Ето сега(след четиринадесет години) 800 страници проза от мен. Не бих могъл да ги създам без вашата помощ, като имам пред вид парите ви. (Парите са лайна и това е едно от нещата, които се опитах да кажа в тази книга.) Имам пред вид вашето настояване да бъде казана истината за това болно, болно наше общество и че тези думи се намират по стените на тоалетните.

Елиът не можеше да си спомни кой беше Артър Гарви Улм, а още по-малко какъв съвет би могъл да даде на този човек. Данните,

които даваше Улм, бяха толкова неясни. На Елиът му беше приятно, че е дал полезен съвет и дори се развълнува, когато Улм заяви:

„Нека ме застрелят, нека ме обесят, но аз казах истината. Скърцането със зъби на фарисеите, лицемерите от Мадисън авеню и филистерите ще бъде музика в ушите ми. С вашата божествена подкрепа пуснах от бутилката духа на истината на свобода и те никога, никога, никога не ще го вкарат пак вътре.“

Елиът жадно зачете истините, заради чието публикуване Улм очакваше да бъде убит:

ГЛАВА ПЪРВА

Извих ръката ѝ, докато тя си разтвори краката и нададе лек вик, отчасти радост, отчасти болка (как си представяте една жена?), и аз затъкнах стария отмъстител.

Елиът се почувствува обладан от ерекция.

— За бога — каза той на своя размножителен орган. — Постъпваш съвсем неуместно.

* * *

— Е, ако имаше едно дете — повтори сенаторът. После една мисъл нахлу в съзнанието му: Жестоко бе от негова страна да говори така на жената, която не бе успяла да роди магическото дете.

— Прости на стария глупак, Силвия. Разбирам защо благодариш, че нямаш дете.

Силвия се бе върнала от банята и правеше опити да покаже със сдържани жестове, че би обичала, но и съжалявала това дете.

— Никога не бих благодарила на бога за такова нещо.

— Мога ли да те попитам нещо, много лично?

— Животът прави това непрекъснато.

— Мислиш ли, че има и най-малката надежда, че той някога ще има дете?

— Не съм го виждала от три години.

— Питам те, за да направя екстраполиране.

— Мога само да ви кажа — отговори тя, — че към края на нашия брак да правим любов бе и за двама ни нещо по-далечно и от мираж. На времето той беше фанатик сладур на тема любов, но не за да има собствени деца.

Сенаторът печално кимна.

— Ако се бях грижил за детето си както трябва! — Той потрепери. — Посетих психоаналитика в Ню Йорк, при когото ходеше Елиът. Научих за това едва миналата година. Изглежда, че научавам всичко за Елиът с 20 години закъснение. Истината е... истината е, че не успях да си втъпя, че такъв великолепен екземпляр може така да отиде по дяволите!

Мушари прикри непреодолимото си желание да научи клиничните подробности за заболяването на Елиът и чакаше напрегнато някой да подтикне сенатора да продължи. Никой не го стори и Мушари реши да рискува:

— И какво каза лекарят?

Сенаторът, без да подозира нищо, продължи:

— Тези хора никога не желаят да говорят за това, което искаш. Винаги говорят други неща. Когато разбра кой съм, отказа да говори за Елиът. Искаше да говори за закона на Роузуотър. — Сенаторът считаше този закон за свой правен шедевър. Законът третираше публикуването или притежанието на нецензурни материали за държавно престъпление и предвиждаше глоба до 50 000 долара и 10 години затвор без право на обжалване. Това бе шедевър, защото на практика формулираше нецензурността.

„Нецензурен материал, се казваше там, е всяка снимка, грамофонна плоча или писание, което привлича вниманието към половите органи, телесни отделяния или космите по тялото.“

— Този психоаналитик — оплака се сенаторът — искаше да му разказвам за детството си. Настояваше да научи отношението ми към космите по тялото. — Сенаторът потрепери. — Най-учтиво го помолих да сменим темата, защото, доколкото знам, отвращението ми се споделя от всички благоприлични хора. — Той посочи Макалистър просто защото искаше да посочи някого. — Ето ви ключ за порнографията. Други хора казват: „Как можем да я разпознаем, да я

разграничим от изкуството и всичко останало?“ Дал съм този ключ в закона! Разликата между порнографията и изкуството са телесните косми?

Изчерви се и унизително се извини на Силвия:

— Извинявай, мила.

Мушари отново трябваше да го подтикне:

— Лекарят нищо ли не каза за Елиът?

— Проклетият лекар каза, че Елиът не му казвал никога нищо, освен добре известни факти от историята, почти всички свързани с гнета на чудаците и бедните. Каза, че всяка диагноза, която би направил за болестта му, би била безпочвена хипотеза. Като дълбоко загрижен баща аз му казах: „Продължавайте да разсъждавате за сина ми. Няма да ви търся отговорност. Ще ви бъда много благодарен, ако кажете нещо, истина или не, защото от години не знам какво да мисля за него, отговорно или безотговорно, истина или лъжа. Докторе, сложете пръст в раната на този нещастен старец и бъркайте.“ Той ми каза: „Преди да споделя моите безотговорни мисли, ще трябва да говоря за сексуалната извратеност. Възнамерявах да въвека Елиът в спор, така че, ако този разговор ви засегне, нека изобщо не започваме и спрем дотук.“ „Продължавайте — казах. — Аз съм стар грешник и всеки ще ви каже, че такива не се засягат лесно. Преди не го вярвах, но сега ще се опитам.“

„Много добре — каза той, — нека допуснем, че здрав, млад човек се възбужда от привлекателна жена, която не е негова майка или сестра. Ако се възбужда от други неща, да речем, друг мъж, чадър, щраусовата боа на императрица Жозефина, овца, трупа на майка си или краден колан за жартиери, той е, както се казва, извратен тип.“

Отговорих, че винаги съм знаел, че има такива хора, но никога не съм се замислял кой знае колко за тях, защото няма какво толкова да се мисли.

„Добре — каза той, — това е спокойна, разумна реакция, сенатор Роузуотър, която, да си призная, ме изненадва. Нека избързаме и допуснем, че всеки случай на извратеност представлява нещо като преплетени проводници. Майката Природа и Обществото подтикват човека да занесе пола си на това или онова място и да направи това или онова с него. Поради преплетените проводници нещастникът отива възторжено точно където не трябва, горд, и енергично извършва

отвратително деяние; може да се счита щастлив, ако в полицията само го осакатят, вместо да го убие тълпата.“

За първи път от много години почувствувах ужас — каза сенаторът — и казах това на лекаря.

„Вижте какво — продължи той. Най-изтънченото удоволствие в американската практика идва от насочването на невежия по посока на ужаса, а след това връщането му невредим назад. Елиът бе положително с преплетени проводници, но недостойното деяние, към което късото съединение го е подтикнало да насочи сексуалната си енергия, не е толкова извратено.“

„А какво е? — извиках аз, като си представях против волята си как Елиът краде дамско бельо, отрязва кичури коса в метрото или ходи тук-там да наднича. — Сенаторът от Индиана потрепери. — Кажете ми, докторе, кажете ми най-лошото. Към какво е била насочена сексуалната енергия на Елиът?“

„Към Утопия“ — каза той.

Чувството на безсилие накара Норман Мушари да кихне.

---

[1] Английски поет (1572–1631). — Б.пр. ↑

Елиът с труд държеше клепачите си отворени, докато четеше „Дай мандрагора на децата“. Разгръщаше я наслуки и се надяваше случайно да открие онези думи, които щяха да накарат фарисеите да скърцат със зъби. Намери един пасаж, където един съдия биваше опозорен, защото никога не бе докарал жена си до оргазъм, и друг, където рекламен агент от фирма за сапун се напива, заключва се в своя апартамент и облича сватбената рокля на майка си. Елиът се намръщи, помисли, че тези неща се правят, за да дразнят фарисеите, но си рече — кой знае.

После прочете как годеницата на агента прелъстява бащиния си шофьор, като подканващо отхапва копчетата на горните джобове на куртката му. Елиът Роузуотър потъна в дълбок сън.

Телефонът иззвъня три пъти.

— Тук е фондацията Роузуотър. С какво можем да ви помогнем?

— Мистър Роузуотър — каза неравен мъжки глас, — вие не ме познавате.

— Казвал ли ви е някой, че това има значение?

— Аз съм нищо, мистър Роузуотър. Аз съм по-долен от нищо.

— Следователно господ е направил ужасна грешка, нали?

— Направил е, като ме е създал.

— Може би сте отнесъл оплакването си на точния адрес?

— Между другото, с какво се занимавате?

— Откъде научихте за нас?

— В телефонната кабина има голям черно-жълт афиш. Там пише: „Не се самоубивайте. Обадете се на фондацията Роузуотър“ и следва вашия номер. Такива афиши имаше във всяка кабина в окръга и на задното стъкло на колите и камионите на повечето пожарникари — доброволци. — Знаете ли какво е написал някой с молив под това?

— Не.

— Там пише: „Елиът Роузуотър е светец. Той ще ви даде обич и пари. Ако ви се прииска да притежавате най-доброто парче в Южна

Индиана, обадете се на Мелиса.“ Следва нейният номер.

— Не сте ли от този край?

— Навсякъде съм чужденец. Но вие какъв сте — някаква нова религиозна секта?

— Двойно мъдър баптист детерминист.

— Какво?

— Обикновено отговарям така, когато хората настояват, че трябва да имам религия. Имало наистина такава секта и съм уверен, че е добра. Практикуват измиване на краката и свещениците не вземат пари. Аз си мия сам краката и не вземам пари.

— Не ви разбирам — каза мъжът.

— Това е просто начин да ви успокоя и убедя, че не е необходимо да бъдете толкова сериозен с мен. Вие да не сте случайно двойно мъдър баптист детерминист?

— Исусе Христе, не.

— Те са 200 човека и рано или късно ще кажа на някой от тях това, което току-що казах на вас. — Елиът отпи една глътка. — Живея във вечен страх от този миг и той сигурно ще настъпи.

— Говорите като пиян. Като че ли току-що отпихте глътка.

— Както и да е, какво можем да направим за вас, за да ви помогнем?

— Кой по дяволите сте вие?

— Правителството.

— Кое?

— Правителството. Щом като не съм църквата, а желая да предпазвам хората от самоубийство, значи, сигурно съм правителството. Така ли е?

Човекът измърмори нещо.

— Или общинското ковчежничество — каза Елиът.

— Това шега ли е?

— Аз си го знам, а вие сам ще го откриете.

— Не мислите ли, че е смешно да се слагат афиши за хора, които искат да се самоубиват?

— Такива намерения ли имате?

— И какво, ако имам?

— Не съм ви казал основните причини, които съм формулирал, за да продължи един човек да живее.

— Какво бихте сторили?

— Ще ви помоля да назовете най-ниската цена, която ще поискате, за да живеете още една седмица.

Настъпи мълчание.

— Чувате ли ме? — попита Елиът.

— Да.

— Ако не смятате да се самоубивате, бихте ли затворили? Има и други, които искат да използват линията.

— Говорите като луд.

— Вие сте този, който иска да се самоубива.

— Какво ще стане, ако кажа, че не бих живял до края на следващата седмица и за 1 000 000 долара?

— Ще ви кажа: „Върви и мри.“ Свалете на 1000.

— Добре, 1000.

— Върви и мри. Свалете на 100.

— 100.

— Това вече е разумно. Елате тук и ще поговорим. — Елиът му обясни къде се намира кантората. — Не се плашете от кучетата пред пожарната — каза той. — Те хапят само когато завие сирената.

* * *

Относно сирената за пожар. Доколкото се простираха знанията на Елиът, това бе най-мощната алармена система в западното полукълбо. Задействуваше се чрез двигател Месершмид 700 к.с, който имаше електрически стартер с 30 к.с. През Втората световна война това бе основната сирена за въздушна тревога в Берлин. Фондацията Роузуотър я бе закупила от западногерманското правителство и анонимно я бе подарила на града.

Когато сирената пристигна, натоварена на открит товарен вагон, единственият знак от дарителя бе малка бележка, на която просто пишеше: „Поздрави от един приятел.“

* * *

Елиът пишеше в един тежък тефтер, който държеше под леглото си. Подвързан бе с грапава черна кожа и имаше 300 разчертани страници в отморяващо очите зелено. Наричаше го „Книга на страшния съд“. От първия ден на дейността на фондацията в Роузуотър Елиът записваше там името на всеки клиент, неволите му и какво е направила фондацията, за да помогне.

Книгата бе почти изписана и само Елиът и отчуждената му съпруга можеха да разтълкуват всичко, написано вътре. Това, което пишеше той сега, бе името на един мъж, тръгнал към самоубийството, който бе телефонира, посетил и току-що си бе отишъл — малко навъсен, със съмнение, че е бил измамен или обиден, но не можеше да разбере как и защо.

„Шърман Уесли Литл — пишеше Елиът, — Инди, Са — РАМ — УВ — В2 — ЖЗД — ВБМП — СТРЗООд.“ Декодирано това значеше, че Литл е от Индиана, самоубиец, работник металик, уволнен, ветеран от Втората световна война, женен с 3 деца, второто — болно от мозъчна парализа. Елиът му бе отпуснал стипендията Роузуотър в размер на 300 долара.

Една рецепта се срещаше много по-често от цифрите в „Книгата на страшния съд“ и се отбелязваше с „АВ“. Елиът предписваше това на хора, изпаднали в униние по всевъзможни причини или без причина: „Драги, ще ти кажа какво да направиш — вземи един аспирин и го глътни с чаша вино.“

* * *

„ЛМ“ означаваше „лов на мухи“. Хората често изпитваха остра нужда да направят нещо хубаво за Елиът. Той ги канеше в определено време, за да спаси кантората си от мухи. По време на сезона на мухите това бе работа, равна на почистването на авгиевите обори, защото Елиът нямаше мрежи на прозорците и главно защото кантората му бе директно свързана с мръсната кухня на закусвалнята долу чрез мазния отдушник за топъл въздух на пода.

Така че ловът на мухи бе в действителност ритуал, и то така пищен, че нямаше и помен от обикновеното смачкване на мухата, тук мъжете и жените ги ловяха по съвсем различен начин. Мъжете

използваха гумени ленти, а жените — чаши с хладка вода и сапунена пяна.

Технологията на работа с гумените ленти бе следната: мъжът я разрязваше като примка. Опъваше примката между ръцете си, насочваше я, като че ли беше цев на пушка, и щъкаше, когато някоя муха попаднеше на мушката. Добре улучената муха често се изпаряваше, с което се обясняваше чудатият цвят на стените и дървените части на помещението, които почти бяха покрити с пюре от сушени мухи.

Технологията на работа с чаши и сапунена пяна бе следната: жената търсеше муха, която висеше с главата надолу. После много бавно поднасяше чашата с мехури точно под нея, защото муха с главата надолу, когато види приближаващата опасност, пада свободно два или повече инча, преди да използва крилата си. В идеалния случай тя не усеща опасността, преди чашата да стигне точно под нея, услужливо пада в пяната, улавя се, пробива си път през мехурите и се удавя.

За тази технология Елиът често казваше:

— Някоя жена не вярва, докато не опита. Щом разбере, че става, изобщо не иска да спре.

* * *

На последните страници на тефтера имаше незавършен роман, който Елиът бе започнал една вечер преди години, когато най-последно разбра, че Силвия повече няма да се върне при него.

„Защо толкова много души доброволно се връщат на земята, след като са пропадали и умирали там хиляди пъти? Защото небето е така безлично. Над онези Златни врати трябва да бъдат издълбани следните думи: НА ВСЯКО МАЛКО НИЩО, О, ГОСПОДИ, Е СЪДЕНО ДЪЛЪГ, ДЪЛЪГ ЖИВОТ.“ „Не си човек, докато не си опитал черно месо.“ После това е поправено на: „Не си човек, докато си черно месо.“ „С кого мога тук да полегна?“ — пита похотлива душа, изписвайки следния отговор: Опитай „Полагане на последния бард“ от Алфред лорд Тенисън. Ето и моя принос:

*Който пише по стената,
ще се търкаля във лайната.
Онези, мъдростта му що четат,
лайната му те да ядат.*

* * *

„Кубла Хан, Наполеон, Юлий Цезар и Ричард Лъвското сърце вонят“ — заявяваше една храбра душа. Твърдението не се оспорва от никого, нито пък се очаква предизвикателство от страна на засегнатите. Безсмъртната душа на Кубла Хан сега се е вселила в смирената снага на съпругата на ветеринарен лекар в Лима, Перу. Безсмъртната душа на Бонапарт наднича от разгорещената и спарена плът на 14-годишния син на началника на пристанището Котуит, Масачузетс. Духът на великия Цезар я кара криво-ляво в сифилистичните меса на вдовицата — пигмей от Андаманските острови. Лъвското сърце пак са го взели пленник по време на странстванията му, този път затворен в плътта на Коуч Летзингър, жалък ексхибиционист и боклукчия на свободна професия в Роузуотър, Индиана. Коуч, с бедния, стар крал в гърдите, отива в Индианополис с автобусите Грейхаунд три или четири пъти годишно, облечен за пътуването с обувки, чорапи, жартиери, мушама и хромирана свирка на врата. Когато стигне в Индианополис, Коуч отива на щанда за сребърни прибори в някой от големите магазини, където има винаги много бъдещи младоженки, които избират различни модели. Коуч надува свирката, всички момичета го поглеждат, той разтваря мушамата, после я затваря и хуква като луд да хване обратния автобус за Роузуотър.

* * *

Небесата са най-скучното място, съществувало някога — продължава романът на Елиът, — така че повечето духове се редят на опашка за прераждане — живеят, обичат, пропадат и умират, а после

отново се тълпят, за да се преродят. Вземат каквото дал господ, както се казва. Не плещят и не крякат, че искат да бъдат тази раса или друга, този или онзи пол, тази или онази националност, тази или друга класа. Това, което искат, това и получават — да живеят три измерения за определено малко време в пакети, които отделят вътрешния от външния мир. Тук няма вътрешен мир. Няма и външен. Да минеш през небесните врати и в двете посоки значи да отидеш от никъде в никъде и от всякъде до всякъде. Представете си билиардна маса, дълга и широка като Млечния път. Не изпускайте и това, че тя е превъзходна, тъмносива плоча, на която е залепен зелен филц. Представете си една врата в центъра на плочата. Всеки, който си представи това, ще е разбрал всичко, което може да се разбере за рая — и ще съчувства на онези, които жадуват за разликата между вътрешен и външен мир.

* * *

Колкото и да е неудобно тук обаче, има няколко души, които не желаят да се преродят. Аз съм една от тях. Не съм бил на земята от 1587 година след н.е., когато живеях в тялото на някоя си Валпурга Хаусменин и бях екзекутиран в австрийското селце Дилинген. Доказаното престъпление на тялото ми бе магьосничество. Когато чух присъдата, исках да изскоча от тялото си. И без това се готвех да го напусна, след като го бях носил повече от 85 години. Но трябваше да стоя там с него, когато го вързаха възседнало магаре за рязане на дърва, сложиха магарето в каруца и закараха бедната ми плът в кметството. Там откъснаха дясната ми длан и лявата гръд с нажежени клещи. После отидохме към долната врата, където откъснаха дясната ми гръда. После ме заведоха при вратата на болницата и откъснаха лявата ми длан. След това ме заведоха на селския площад. Била съм 62 години акушерка с разрешително, бях положила клетва и понеже въпреки това постъпих така отвратително, отсякоха ми дясната ръка. След това ме вързаха на клада, изгориха ме жива и изхвърлиха праха ми в най-близкия поток.

Както казах, оттогава не съм се връщал долу.

По традиция повечето от нас не искаха да се върнат пак на добрата, стара земя, където телата ни бяха изтезавани по бавни и чудновати начини — факт, който явно говори в полза на много самодоволни поддръжници на телесните и смъртни наказания и борбата с престъпността. Но напоследък започна да става нещо странно. В нашите редици започнаха да се появяват и такива, които в действителност не бяха преживели нищо на земята. При все че едва бяха ожулили пищялите си там, те пристигаха пребити, ревейки: „Никога вече!“

„Кои са тези хора? — питах се аз. — Какъв е този неописуем ужас, който са преживели?“ Разбрах, че за да получа точен отговор, трябва да престана да бъда мъртъв.

Трябва да се преродя.

Току-що пристигна нареждане, че ще бъда изпратен там, където душата на Ричард Лъвското сърце живее сега, в Роузуотър, Индиана.

Черният телефон на Елиът иззвъня.

— Тук е фондацията Роузуотър. С какво можем да ви помогнем?

— Мистър Роузуотър — каза задавено една жена, — тук... тук е Стела Уейкби. — Тя се задъхваше, очаквайки реакцията му.

— Ало! Здравейте! — каза сърдечно Елиът. — Колко мило, че ми се обадохте! Каква приятна изненада! — Той не знаеше коя е Стела Уейкби.

— Мистър Роузуотър... аз... аз никога не съм ви молила за нещо, нали?

— Не... не, никога.

— Мнозина с много по-дребни грижи от мен непрекъснато ви безпокоят.

— Никога не мисля, че някой ме безпокои. Вярно е — някои хора срещам по-често от други. — Например с Дайана Муун Глампърс се срещаше така често, че вече не я записваше в книгата. Сега реши да се възползва от случая. — Често съм си мислил за непосилния товар, който носите на плещите си.

— О, мистър Роузуотър... само ако знаете... — и тя избухна в силен плач. — Винаги сме казвали, че сме хора на сенатора Роузуотър, а не на Елиът Роузуотър!

— Е, хайде...

— Винаги сме живеели самостоятелно, каквото и да ни е струвало това. Много пъти съм минавала покрай вас на улицата и съм гледала на другата страна, не че имам нещо против вас. Искях просто да знаете, че ние от рода Уейкби нямаме нужда от нищо.

— Разбирам ви, винаги се радвам да науча хубави новини. — Елиът не можеше да си спомни жена, която да е отвърщала лице от него, а и той излизаше из града така рядко, че не можеше да предложи на развълнуваната Стела много варианти на държание при среща с него. Правилно предположи, че тя живее в страшна мизерия на някоя странична уличка, рядко показва навън себе си и парцалите си, но си въобразява, че води някакъв живот в града и всеки я познава. Ако някога се е разминала веднъж с Елиът на улицата, което сигурно се е случило, това се е повторило хиляди пъти в съзнанието ѝ — всеки със свои драматични светлини и сенки.

— Не можах да заспя тази нощ, мистър Роузуотър, затова се разхождам по пътя.

— Често ли го правите?

— Господи, мистър Роузуотър, при пълнолуние, при нащърбена луна и в безлунна нощ.

— А тази нощ вали.

— Обичам дъжда.

— И аз.

— Имаше светлина в къщата на съседите.

— Благословени да са съседите.

— Похлопах на вратата и те ме пуснаха вътре. Казах им: „Не мога да направя и крачка повече без чужда помощ. Загубена съм, ако някой не ми помогне. Не ме е грижа дали ще дочакам утрото. Не мога повече да подкрепям сенатора Роузуотър.“

— Недейте така, хайде стига.

— Те ме качиха на колата, закараха ме до най-близката телефонна кабина и ми казаха: „Обади се на Елиът. Той ще ти помогне.“ Това е всичко.

— Искате ли да дойдете сега при мен, скъпа, или можете да почакате до утре?

— Утре. — Това бе почти въпрос.

— Чудесно! По което време ви е удобно, мила.

— Утре.

— Утре, скъпа. Ще бъде чудесен ден.

— Слава богу!

— Е, хайде, стига.

— О, мистър Роузуотър, благодаря на господата, че ви има!

* * *

Елиът постави слушалката. Телефонът почти веднага иззвъня.

— Тук е фондацията Роузуотър. С какво можем да ви помогнем?

— Можете да започнете с подстригване и нов костюм — каза мъжки глас.

— Какво?

— Елиът...

— Да...

— Ти дори не ме позна?

— Аз... съжалявам... аз...

— Тук е проклетият ти баща!

* * *

— О, татко! — възкликна Елиът, развълнуван от обич, изненада и радост. — Колко хубаво, че чувам гласа ти.

— Ти дори не ме позна.

— Извинявай. Нали знаеш — разговорите направо ваят.

— Така ли?

— Знаеш това.

— Страхувам се, че знам.

— Е... как си?

— Чудесно — каза сенаторът бързо и саркастично. — По-добре не може и да се желае!

— Толкова се радвам да чуя това.
 Сенаторът изруга.
 — Какво стана, татко?
 — Не ми говори, като че ли съм някой пияница! Или сводник!
 Или тъпоумна перачка!
 — Какво лошо казах?
 — Проклетият ти тон!
 — Съжалявам!
 — Чувствам, че се готвиш да ми кажеш да глътна един аспирин с чаша вода. Да не си посмял да ми говориш отвисоко!
 — Извинявай.
 — Нямам нужда някой да плаща последната вноска за моторния ми мотопед. — Елиът веднъж действително бе платил заради един клиент. Клиентът се уби с приятелката си след два дни, катастрофирайки в Блумингтън.
 — Знам, че нямаш нужда.
 — Знаел, че нямам — каза сенаторът на някого от другия край на линията.
 — Струваш ми се много ядосан и нещастен, татко. — Елиът бе искрено загрижен.
 — Ще ми мине.
 — Нещо по-особено ли е?
 — Дребни неща, Елиът, дребни неща — като например, че семейство Роузуотър умира.
 — Какво те кара да мислиш така?
 — Не ми казвай, че си бременен.
 — А роднините в Роуд Айлънд?
 — Караш ме да се чувствам толкова спокоен. Направо бях забравил за тях.
 — Саркастичен си.
 — Сигурно е от смущения по линията. Кажи ми някои добри новини към теб, Елиът. Развесели сърцето на стария негодник.
 — Мери Муди роди близнаци.
 — Отлично! Добре! Чудесно! Щом като това служи за продължение на човешкия род. А какви имена е избрала Мери Муди за тези нови малки граждани?
 — Фокскрофт и Мелъди.

* * *

— Елиът...

— Сър...

— Искам хубавичко да се огледаш.

Елиът послушно се огледа целият, доколкото това бе възможно без огледало.

— Огледах се.

— А сега се запитай: „Това сън ли е? Как можах да пропадна толкова?“ Е? Какъв е отговорът ти?

— Не е сън — докладва Елиът.

— Не ти ли се иска да бъде?

— А какъв ще съм, когато се събудя?

— Това, което можеш да бъдеш. Което по-рано си бил!

— Искаш да започна отново да купувам картини за музеи? Ще се гордееш ли повече с мен, ако дам два и половина милиона долара за „Аристотел съзерцава бюст на Омир“ от Рембранд?

— Не превръщай спора в абсурд.

— Не съм аз този, който направи това. Обвинявай хората, които дадоха парите за тази картина. Показах я на снимка на Дайана Муун Глампърс и тя каза: „Може би съм глупава, мистър Роузуотър, но аз не бих закачила такова нещо в стаята си.“

— Елиът...

— Сър...

— Помисли си какво ще си кажат сега в Харвард за теб.

— Няма смисъл. Вече знам.

— О!

— Луди са по мен. Трябва да видиш писмата им.

Сенаторът кимна примирено, защото знаеше, че подигравката на Харвард бе злонамерена, знаеше, че Елиът казваше истината, когато говореше за писмата от Харвард, изпълнени с уважение.

— За бога — каза Елиът, — давам им 300 000 долара годишно, точно като по часовник, от самото основаване на фондацията. Трябва да видиш писмата.

— Елиът...

— Сър...

— Стигнали сме до най-върховния комичен момент в историята, когато сенаторът Роузуотър от Индиана пита своя собствен син: „Бил ли си някога или сега си комунист?“

— О, много хора сигурно ще нарекат мислите ми комунистически — каза невинно Елиът, — но, за бога, татко, никой не може да работи за бедните и да не се увлича от време на време от Карл Маркс или от библията, ако се стигне дотам. Ужасно е, мисля, че хората не си поделят нещата в тази страна. Смятам, че само едно бездушно правителство може да разреши едно бебе да се роди собственик на голяма част от страната, така както съм роден аз, а друго бебе да се роди без нищо. Струва ми се, че най-малкото, което правителството може да направи, е да раздели всичко честно между бебетата. Животът е достатъчно труден, за да е необходимо да се тормозят хората и за пари. Има достатъчно за всеки в тази страна, стига само да се разпределя правилно.

— Мислиш ли, че това има общо с подбудите?

— Имате пред вид страха, че няма да има достатъчно за ядене, че не ще има с какво да се плати на лекаря, няма с какво да купиш на семейството си хубави дрехи, сигурно, слънчево, удобно жилище, прилично образование и малко развлечение. Имате пред вид срама от това, че не знаят къде е реката на парите?

— Кое?

— Реката на парите, където тече богатството на нацията. Ние сме родени на бреговете ѝ, както и повечето посредствени хора, с който израстваме, с които ходим в частни училища, плуваме и играем тенис. Можем да гребем от тази могъща река, колкото си искаме. Дори вземаме уроци по гребане, за да гребем по-ефикасно.

— Уроци по гребане?

— От адвокати! От данъчни съветници! От борсови агенти! Ние сме родени достатъчно близо до реката, за да удавим себе си и следващите десет поколения в богатство, използвайки черпаци и кофи. Но все още наемаме експерти, за да ни учат за ползата от водопроводи,

язовири, резервоари, сифони, кофи и Архимедовия винт. На свой ред нашите учители стават богати и децата им започват да вземат уроци по гребане.

— Не знаех, че гребя.

Елиът бе за кратко време безжалостен, защото, погледнато отстрана, бе ядосан.

— Родените лапачи никога не знаят. И не могат да си представят за какво говорят бедните, чувайки, че някой гребе. Дори не знаят какво означава, когато някой спомене за реката на парите. Когато някой от нас заяви, че няма такава река, аз си мисля: „По дяволите, това е нечестно и нетактично.“

* * *

— Радвам се, че говориш за вкус — каза звучно сенаторът.

— Искаш да започна отново да ходя на опера. Искаш да построя чудна къща във великолепно село и да плувам непрекъснато.

— Кого го е грижа какво искаш?

— Да допуснем, че не живея в Тадж Махал. А защо да живея там, когато другите американци живеят ужасно.

— Може би ако престанат да вярват в лудешки неща като реката на парите и се заловят за работа, това трудно време ще свърши.

— Ако я нямаше реката на парите, как щях да имам 10 000 долара дневно, при положение, че само дремя, почесвам се и от време на време говоря по телефона.

— Все още е възможно един американец да направи сам състояние.

— Сигурно, ако някой обаче му каже, докато е все още млад, че има река на парите, няма нищо честно и трябва напълно да забрави тежката работа, достойнство, честност и всички останали дивотии и го заведе при реката. „Върви, където са богатите и силните — ще му кажа, — и изучи всичко, което правят там. Могат да бъдат поласкани, могат да бъдат и уплашени. Достави им огромно удоволствие и ги изплаши ужасно и някоя безлунна нощ те ще сложат пръст на устните си, за да те предупредят да не издаваш звук. Ще те преведат през тъмното към най-широката, най-дълбоката река на богатството, която е

позната на човека. Ще покажат мястото ти на брега и ще ти дадат кофа само за теб. Гребци, колкото си искаш, но не вдигай много шум. Някой беден човек може да чуе.“

Сенаторът изруга.

— Защо говориш тези неща, татко? — Това бе внимателен въпрос.

Сенаторът отново изруга.

— Искане ми се да няма тази хапливост и напрежение винаги когато говорим. Толкова те обичам.

Последваха още ругатни, които бяха още по-груби, защото сенаторът едва сдържаше сълзите си.

— Защо ругаеш, когато ти казвам, че те обичам, татко?

— Ти си човекът, който стои на уличния ъгъл с руло тоалетна хартия и на нея е написано едно до друго „Обичам те“. Всеки минувач, без значение кой е, си взема по малко. Аз не искам моето парче тоалетна хартия.

— Не съм разбрал, че е тоалетна хартия.

— Докато не спреш да пиеш, няма да разбереш нищо! — извика съкрушено сенаторът. — Ще повикам жена ти на телефона. Не разбираш ли, че си я изгубил? Не разбираш ли каква добра съпруга е тя?

* * *

— Елиът... — Поздравът на Силвия бе така беззвучен и уплашен. Момичето тежеше не повече от булчински воал.

— Силвия... — Беше официално, мъжествено, но равно. Елиът й бе писал хиляди пъти, бе телефонираше и телефонираше. До този момент отговор нямаше.

— Аз... съзнавам, че... постъпих лошо.

— Щом като постъпката е човешка...

— Може ли да бъде друго?

— Не.

— Някой може ли?

— Не познавам такъв.

* * *

- Елиът?
- Да?
- Как са всички?
- Тук?
- Навсякъде.
- Чудесно.
- Радвам се.

* * *

— Ако... ако попитам за някои хора, ще се разплача — каза Силвия.

— Не питай.

— Все още мисля за тях, дори след като лекарите ми казват, че не трябва да се връщам отново там.

— Не питай.

— Някой да има дете?

— Не питай.

— Не каза ли на баща си, че някой има бебе?

— Не питай.

— Кой има бебе, Елиът? Искам да знам.

— За бога, не питай.

— Искам, искам да знам.

— Мери Муди.

— Близнаци?

— Разбира се. — Тук Елиът показа, че не храни илюзии относно хората, на които посвещаваеше живота си. — И подпалвачи също, без съмнение. — Семейство Муди имаше стара традиция не само в близнаците, но и в пожарите.

— Хубави ли са?

— Не съм ги виждал — добави Елиът с раздразнителност, която бе характерна за отношенията между него и Силвия. — Те винаги са такива.

— Изпрати ли им подаръците?
— Какво те кара да мислиш, че все още изпращам подаръци? —
Това се отнасяше до стария навик на Елиът да изпраща акции от
машиностроителни компании на всяко дете, родено в окръга.
— Не го ли правиш вече?
— Все още го правя. — Гласът на Елиът звучеше, като че ли му
бе дотегнало да го прави.
— Изглеждаш уморен.
— Сигурно е от лошата връзка.
— Разкажи ми други новини.
— Жена ми се развежда с мен по здравословни причини.
— Не може ли да пропуснем тази новина? — Това не беше
лекомислена забележка. Бе трагична. Трагедията бе повече от явна.
— Хоп — троп — каза безсмислено Елиът.

* * *

Елиът отпи от Южната утеха, но не намери утешение. Закашля
се и баща му се закашля. Това съвпадение, когато баща и син правят
неволно едно и също, безутешна суха кашлица срещу суха кашлица, бе
чуто не само от Силвия, а и от Норман Мушари. Той се бе измъкнал от
стаята и бе намерил дериват на телефона в кабинета на сенатора.
Слушаше с пламнали уши.

— Мисля... мисля, че трябва да се сбогуваме — каза виновно
Силвия. По страните ѝ се стичаха сълзи.

— Всичко зависи от твоя лекар.
— Поздрави всички.
— Ще предам.
— Кажи им, че непрекъснато мисля за тях.
— Ще се гордеят с това.
— Поздрави Мери Муди за близнаците ѝ.
— Ще я поздравя. Ще ги кръщавам утре.
— Ще ги кръщаваш? — Това бе нещо ново.
Мушари облещи очи.

— Аз... не знаех... не знаех, че правиш такива неща — каза
предпазливо Силвия.

Мушари бе доволен, че чу загриженост в гласа ѝ. Това означаваше, че душевното състояние на Елиът не се бе стабилизирало и щеше да направи голяма крачка напред към религията.

— Не мога да ѝ откажа — каза Елиът. — Тя настоява, а никой друг не може да го направи.

— О! — Силвия се отпусна.

Мушари не отчете разочарование. Кръщението бе чудесно доказателство за в съда, че Елиът се мисли за месия.

— Казах ѝ — каза Елиът, а мозъкът на Мушари, снабден със задържащ механизъм, отказа да приеме това доказателство, — казах ѝ, че не съм религиозен, колкото и да ѝ работи въображението. Не съм ѝ казвал нищо, което да ме свързва с небето, но тя държи на своето.

— Какво ще кажеш? Какво ще направиш?

— О, не знам. — Тъгата и изтощението на Елиът изчезнаха за миг и проблемът го увлече. Лека усмивка заигра по устните му. — Мисля, че трябва да отида до колибата ѝ. Да поръся малко вода върху бебетата и да кажа: „Здравейте, младенци. Добре дошли на земята. Горещо е през лятото и студено през зимата. Земята е кръгла, претъпкана и алкохолът е разрешен. В най-добрия случай, чеда, ви давам стотина години тук. Има само едно правило, което знам.“

— Дявол да го вземе, трябва да бъдете добри.

8

Тази нощ бе постигнато споразумение Елиът и Силвия да се срещнат след три дни за последно сбогом в апартамента „Синята птица“ на хотел „Марот“ в Индианополис. Това бе изключително опасно за двама така болни и любещи се хора. Споразумението бе постигнато всред хаос от мърморене, шепот и слаби стонове на самота, които се чуваха в близост на разговора.

— О, Елиът, необходимо ли е?

— Мисля, че трябва.

— Трябва! — повтори тя.

— Не ти ли се струва... че... че трябва?

— Да.

— Такъв е животът.

Силвия поклати глава.

— О, проклета любов, проклета любов.

— Ще бъде хубаво. Обещавам.

— И аз обещавам.

— Ще си купя нов костюм.

— Моля те, недей — не заради мен.

— Тогава заради „Синята птица“.

— Лека нощ.

— Обичам те, Силвия. Лека нощ.

Последва пауза.

— Лека нощ, Елиът.

— Обичам те.

— Лека нощ. Страхувам се. Лека нощ.

* * *

Този разговор разтревожи Норман Мушари, който постави слушалката, с която подслушваше, на вилката. За неговите планове бе

изключително важно, че Силвия не е бременна от Елиът. Едно дете в утробата ѝ би било непреодолима пречка към управлението на фондацията, независимо от това дали Елиът бе луд или не. А мечтата на Мушари бе то да премине в ръцете на Фред Роузуотър, втори братовчед на Елиът, от Пискуонтуит, Роуд Айлънд.

Фред изобщо не подозираше за това, дори не знаеше със сигурност, че е роднина с Роузуотърви от Индиана. Те от своя страна знаеха за него само защото Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги бяха акуратни в работата си и бяха наели генеалог и детектив, които да открият кои бяха най-близките роднини, които носят името Роузуотър. Досието на Фред в секретните папки на адвокатската кантора бе дебело, какъвто бе и Фред, но проучванията бяха дискретни. Фред не си и помисляше, че може да го подслушват и проучват заради пари и известност.

* * *

Така на сутринта, след като Елиът и Силвия се уговориха да се срещнат, Фред се чувствуваше като обикновен или нещо по-малко от обикновен човек, чиито перспективи бяха мрачни. Излезе от дрогерията в Пискуонтуит, премига на слънцето, направи три дълбоки вдишвания и влезе в съседния бар — книжарница. Той бе пълен човек, просмукан с кафе и натъпкан със сладкиши.

Бедният, печален Фред прекарваше утрините си в търсене на клиенти за застраховка в дрогерията, която бе кафене на богатите, и в бара — книжарница, кафене на бедните. Той бе единственият човек в града, който пиеше кафе и на двете места.

Фред насочи търбух към щанда със закуски и се ухили на един дърводелец и двама водопроводчици, които седяха там. Покатери се на едно столче, а огромният му задник направи възглавницата да изглежда не по-голяма от бяла ружа.

— Кафе и паста, мистър Роузуотър? — попита не много чистото, смахнато момиче иззад тезгяха.

— Кафе и паста звучи много добре — съгласи се Фред на драго сърце. — В сутрин като тази, бога ми, кафе и паста звучи чудесно.

* * *

За Пискуонтуит: Произнасяха го „Пон-ит“^[1] тези, които го обичаха, и „Пис-он-ит“^[2], които не го обичаха. По-рано имало индиански вожд, наречен Пискуонтуит.

Носел престилка, живеел, както и другите от племето, от миди, малини и шипки. Земеделието бе новост за вожда Пискуонтуит. По това време нещо ново бяха и вампума, украшенията с пера, лъкът и стрелата.

Алкохолът бе най-ценното откритие. Пискуонтуит се напи до смърт през 1638 година.

След 4000 луни селището, което направи името му безсмъртно, наброяваше 200 много богати семейства и около 1000 обикновени, които обслужваха по един или друг начин богатите.

Животът, който водеха там, бе почти без изключение жалък, лишен от изтънченост, мъдрост, духовитост и въображение — животът там бе също така безсмислен и злочест, както и в Роузуотър, Индиана. Наследствените милиони не помагаха. Нито пък науката и изкуствата.

* * *

Фред Роузуотър бе добър моряк, учил бе в Принстън и затова го канеха в къщите на богатите, въпреки че според стандарта в Пискуонтуит той бе ужасно беден. Домът му бе мръсна, малка къщичка, покрита с кафяви дъски, на миля от блестящото крайбрежие.

Бедният Фред работеше като дявол за няколко долара, които носеше в къщи от време на време. Работеше и сега, ухилен на дърводелеца и двамата водопроводчици. Тримата работници четяха един булеварден вестник, национален седмичник, където описваха убийства, секс, домашни животни и деца — осакатени деца преди всичко. Името му беше „Американски следовател, най-увлекателният вестник в света“. „Следователят“ бе за бар — книжарницата това, което е „Уол Стрийт Джърнъл“ за дрогерията.

— Виждам, че както обикновено усъвършенстват мозъците ни — забеляза Фред. Каза го с лекотата на плодова торта.

Работниците се чувстваха неловко от Фред. Опитваха се да бъдат цинични към това, което той продаваше, но дълбоко в себе си чувстваха, че им предлага единствения вариант да забогатеят бързо — да се застраховат и скоро след това да умрат. А мрачната тайна на Фред бе, че без тези хора, подмамени от това предложение, той не ще има и петак. Цялата си търговия въртеше с работниците. Лудориите му с богатите с платноходки от съседната сграда бяха самохвалство, блъф. На бедните правеше впечатление, че Фред продава застраховки и на предпазливите богаташи, но това не бе истина. Капиталите на богатите се управляваха от банките и адвокатските кантори далеч, далеч оттук.

— Какви са външните новини днес? — заинтересува се Фред. Това бе друга от шегите за „Следователя“.

Дърводелецът повдигна първата страница, за да може Фред да чете. Цялата тя бе запълнена с едно заглавие и снимката на красива, млада жена. Заглавието гласеше:

ТЪРСЯ МЪЖ, КОЙТО МОЖЕ ДА МИ НАПРАВИ ГЕНИАЛНО ДЕТЕ

Момичето беше танцьорка. Името ѝ бе Ранди Херълд.

— Ще ми бъде много приятно да помогна на момичето — каза безгрижно Фред.

— Хайде де — вирна глава дърводелецът и скръцна със зъби, — че кой не би помогнал?

— Мислиш, че говоря сериозно? — Фред насмешливо посочи към Ранди Херълд. — Не бих заменил невестата си за 20 000 Ранди Хералд! — Сега той бе пресметливо сантиментален. — А и не мисля, че вие, момчета, бихте заменили вашите невести. — За Фред невеста беше всяка жена, чийто съпруг той се надяваше да застрахова.

— Познавам невестите ви — продължи той — и всеки един от вас би бил луд да ги размени. — Фред кимна. — Ние тук сме четирима късметлии и ще бъде хубаво, ако не го забравяме. Имаме си четири чудесни невести, момчета, и най-добре ще бъде да спираме от време на време и благодарим на бога за тях.

Фред си разбърка кафето.

— Не бих бил нещо без невестата си и го съзнавам. — Жена му се казваше Карълайн. Беше майка на едно неприятно, дебело, малко момче, бедния, малък Франклин Роузуотър. В последно време Карълайн се бе пристрастила към пиански обеда с една богата лесбийка на име Аманита Бънтлайн.

— Направих каквото можах за нея — заяви Фред. — Бог ми е свидетел, не е достатъчно. Нищо не може да бъде достатъчно — Почувствува буца в гърлото си. Знаеше, че тя трябва да бъде там и да е истинска, иначе не би продал и една застраховка. — Има нещо обаче, нещо, което дори един беден човек може да направи за съпругата си.

Фред изблеци очи. Мъртъв той струваше 42 000 долара.

* * *

Разбира се, често питаха Фред роднина ли е с известния сенатор Роузуотър. Отговорът на Фред, обезличаващ и издаващ невежество, беше нещо средно между „Някъде, по някакъв начин, мисля... много, много далечен“. Както повечето средни американци, Фред не знаеше нищо за потеклото си.

А трябваше да знае това:

Клонът на семейство Роузуотър от Роуд Айлънд произхождаше от Джордж Роузуотър, по-младия брат на покрития с позорна слава Ной. Когато избухна Гражданската война, Джордж събра отряд стрелци от Индиана и замина с тях да се присъедини към почти легендарната Бригада на черните шапки. Под командването на Джордж бе и заместникът на Ной, селският идиот Флечър Муун. Артилерията на Стоунуол Джексън при Бизоновия път го направи на парчета.

По време на отстъплението през калта към Александрия капитан Роузуотър намери време да напише на брат си Ной следната бележка:

Флечър Муун изпълни докрай своята част от сделката според възможностите си. Ако си огорчен, че значителните средства, вложени в него, са изразходвани така бързо,

предлагам ти да се обърнеш към генерал Поуп за частично обезщетение. Бих искал да си жив.

Джордж

На което Ной отговори:

Съжалявам за Флечър Муун, но както е казано в библията, „Сделката си е сделка“. Прилагам редовни документи за подпис. Те ме упълномощават да управлявам твоята част от фермата и фабриката за триони до твоето завръщане и т.н., и т.н. Тук, у дома, превъзможваме големи лишения. Всичко отива за войските. Ще се радваме да получим признание от армията.

Ной

По време на сражението при Антиетам Джордж Роузуотър бе произведен в чин полковник и, много странно, бе загубил малките си пръсти и на двете си ръце. При Антиетам убиха коня под него, напредна сам, грабна знамето на полка от умирация знаменосец, но в ръцете му остана само разцепената дръжка, защото снаряд на конфедерацията го отнесе. Уби един с дръжката. В момента, когато го убиваше, един от собствените му хора гръмна с мускет, чийто шомпол все още бе затъкнат в цевта. Експлозията ослепи завинаги полковник Роузуотър.

* * *

Джордж се върна в окръга Роузуотър сляп, повишен в чин бригаден генерал. Хората смятаха, че е забележително жизнерадостен. Неговото добро настроение въобще не се промени, когато му бе обяснено от банкери и адвокати, които, любезно предложиха да заместят очите му, че не притежава вече нищо и че е приписал всичко на Ной. За нещастие Ной не беше в града, за да обясни нещата лично

на Джордж. Бизнесът налагаше да прекарва по-голямата част от времето си във Вашингтон, Ню Йорк и Филаделфия.

— Е, добре — каза Джордж, като се усмихваше непрекъснато, — в библията е казано съвсем ясно: „Бизнесът си е бизнес.“

Адвокатите и банкерите се почувствуваха някак измамани, тъй като не изглеждаше, че си е взел поука от нещо изключително важно в живота на почти всеки човек. Един адвокат, който очакваше с нетърпение да изтъкне поуката, когато Джордж полудее, не можа да се въздържа още тогава, въпреки че Джордж се смееше:

— Хората трябва да четат всяко нещо, преди да го подпишат.

— Можете да бъдете абсолютно убеден — каза Джордж, — че отсега нататък ще чета всичко.

Очевидно Джордж Роузуотър не беше с всичкия си, когато се върна, защото само ненормален би се смял толкова, когато изгуби зрението и наследствения си имот. Един разумен човек, особено ако е генерал и герой, смело би възбудил процес, с който да принуди брат си да му върне собствеността. Джордж обаче не направи нищо подобно. Не дочака Ной да се върне в Роузуотър, нито замина на изток да го намери. С Ной никога повече не се срещнаха и не говориха. Джордж направи посещения, закачил всички отличителни знаци на генерал, на всяко семейство в окръга, което бе изпратило едно или повече момчета под негово командване, възхвалявайки всички, скърбейки с цялото си сърце за ранените и убитите. По това време се строеше тухленият дворец на Ной Роузуотър. Една сутрин работниците намериха генералската униформа закачена на гвоздей на входната врата, като че ли бе кожа на животно, провисена да съхне на вратата на хамбара.

Колкото до окръга Роузуотър, то Джордж Роузуотър изчезна оттам завинаги.

* * *

Джордж замина на изток като скитник не за да намери и убие брат си, а за да търси работа в Провидънс, Роуд Айлънд. Чул бе, че там открили фабрика за метли. Вземали на работа само слепи ветерани от Гражданската война.

Това бе вярно. Имаше такава фабрика, основана от Кастор Бънтлайн, който не бе нито ветеран, нито сляп. Бънтлайн точно пресметна, че слепите ветерани са много подходящи работници, а той самият ще влезе в историята като хуманист, и че никой патриот от Севера, дълги години след края на войната, няма да използва други, освен метлите на Бънтлайн „Северен маяк“. Така бе положена основата на огромното състояние Бънтлайн. А с печалбите Кастор Бънтлайн и болният му от паралич син Елиху станаха политически авантюристи и крале на тютюна.

* * *

Когато добродушният генерал Джордж Роузуотър пристигна с изранени крака във фабриката за метли, Кастор Бънтлайн писа във Вашингтон и когато се потвърди, че Джордж е генерал, той го назначи с висока заплата като старши майстор и наименува малките метли за прах, които фабриката произвеждаше, на негово име. Това название бързо навлезе във всекидневната реч. „Генерал Роузуотър“ означаваше малка метличка за прах.

Към слепия Джордж бе прикрепено 14-годишно момиче, сираче на име Фейф Мерихю, която бе неговите очи и връзка със света. Когато тя навърши шестнадесет години, Джордж се ожени за нея.

Така Джордж създаде Ейбръхам, който стана свещеник конгрегационалист^[3]. Той замина като мисионер в Конго, където срещна и се ожени за Лейвиния Уотърс, дъщеря на друг мисионер баптист от Илинойс.

В джунглите Ейбръхам създаде Мерихю. Лейвиния умря при раждането. Малкият Мерихю бе откърмен от жена от племето банту.

Ейбръхам и малкият Мерихю се върнаха в Роуд Айлънд. Ейбръхам прие поканата и бе назначен в конгрегационистката черква в рибарското селце Пискуонтуит. Купи малка къща, а с нея и 110 акра песъчлив парцел с дървета. Парцелът бе триъгълен. Хипотенузата на триъгълника бе на брега на пристанището Пискуонтуит.

Мерихю, синът на свещеника, стана посредник при продажба на недвижими имоти и раздели бащината си земя на парцели. Ожени се за Синтия Найлс Румфорд, дребна наследница, вложи повечето от парите

й в улични настилки, улично осветление и канали. Спечели състояние, после го загуби, както и парите на жена си по време на Голямата депресия през 1929 година.

След това си пръсна мозъка.

Но преди да го направи, написа семейната история и създаде бедния Фред, застрахователния агент.

* * *

Синовете на самоубийците рядко успяват в живота.

Характерно за тях е, че смятат, че на живота липсва някакъв живец. Склонни са да се чувстват без корени, дори в страна, известна с това, че се е откъснала от своите корени. Те са педантично безразлични към миналото и отчайващо сигурни за бъдещето до следната зловеща степен: подозират, че вероятно и те ще се самоубият.

Всички симптоми личаха и у Фред. Към това можеха да се прибавят леки спазми, отвращение и апатия, характерни за неговия случай. Чул бе изстрела, с който баща му се бе самоубил, видя раздробената част от главата му, с ръкописа на семейната история в скута.

Фред взе ръкописа, който не беше чел и нямаше желание да прочете. Той лежеше върху шкафа с буркани желе в мазето на къщата на Фред. Там държеше също и отровата за мишки.

* * *

Сега бедният Фред бе в бар — книжарницата и продължаваше да разговаря с дърводелеца и двамата водопроводчици за невести.

— Нед — обърна се той към дърводелеца, — и двамата сме направили по нещо за нашите невести.

Дърводелецът струваше мъртъв 20 000 долара благодарение на Фред. Когато приближаваше времето на застрахователната вноска, той мислеше все по-малко за други неща, отколкото за самоубийство.

— Можем и да не мислим за спестявания — каза Фред, — *автоматично* ще се погрижат за всичко.

— Да — каза Нед.

Настъпи гробно мълчание. Двамата незастраховани водопроводчици, весели и цинични миг преди това, стояха безжизнени.

— С едно драсване на перото — напомни Фред на дърводелеца — ние създаваме порядъчно състояние. Това е чудото на застраховката за живот. Това е най-малкото, което можем да направим за нашите невести.

Водопроводчиците се изхулиха от столовете си. Фред не бе обезсърчен, като ги видя, че си отиват. Където и да отиде, съвестта им щеше да ги гризе — отново и отново щяха да се връщат там.

А когато и да се върнеха, Фред щеше да е там.

— Знаеш ли кое е най-голямото удовлетворение в моята професия? — попита той дърводелеца.

— Не.

— Изживявам го, когато някоя невеста дойде при мен и ми каже: „Не знам как някога децата и аз ще можем да ви се отблагодарим за това, което направихте. Бог да ви поживи, мистър Роузуотър.“

---

[1] Заложи го (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Пикай на него (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Привърженик на самостоятелното управление на отделните църкви. — Б.пр. ↑

9

Дърводелецът също се измъкна от компанията на Фред Роузуотър, оставяйки броя на „Американски следовател“. Фред премина през една сложна пантомима на скука, изиграна за всеки, който евентуално го наблюдава и трябва да разбере, че нямаше абсолютно нищо за четене, задрямал човек, вероятна останка от прежни времена, на когото му се иска да намери нещо за четене, като човек, който сънува.

— О-хо-хо — прозя се той. Разпери ръце, за да събере вестника.

Имаше само един човек вътре, момичето зад тезгяха.

— Изобщо не разбирам — каза ѝ той, — кои са тези идиоти, които четат този боклук.

Момичето с основание момееше да отговори, че Фред го четеше от кора до кора всяка седмица. Но понеже тя самата бе идиот, не забеляза нищо:

— Нищо не знам, нищо не пипам, претърсете ме — каза тя.

Това не бе съблазнителна покана.

Фред Роузуотър, пухтейки недоверчиво, отвори рекламната страница на вестника, която носеше заглавие „Очаквам ви“. Мъже и жени признаваха, че търсят любов, брак и по-особени развлечения. Това им струваше долар и 45 цента на ред.

* * *

„Привлекателна, весела 40-годишна госпожица, служеща, еврейка — гласеше една от тях, — с висше образование, живее в Кънектикът. Търси мъж — евреин, същото образование, цел — брак. Горещо желае деца. Подател: п.к. Л — 577.“

Това бе приятна обява. Повечето не бяха такива.

„Фризьор от Сейнт Луис търси контакт с други фризьори. Размяна на снимки“ — гласеше друга.

„Съвременна двойка, отскоро в Далас, търси среща с двойки без предразсъдъци, които се интересуват от искрена фотография. Гарантиран отговор на всички искрени писма. Снимките се връщат при поискване“ — гласеше друга.

„Учител от първоначално училище изпитва остра нужда от уроци по добро държание със строга преподавателка, за предпочитане любител на коне немска или скандинавска порода — гласеше друга. — Готовност за преселване навсякъде в границите на САЩ.“

„Високопоставен служител на Ню Йорк желае срещи следобед в почивни дни. Прекалената скромност не е желателна“ — гласеше друга.

На заглавната страница имаше голям купон, на който читателят се поканваше да напише своя обява. Фред копнееше за това.

* * *

Фред отгърна страницата, прочете статия за изнасилване и убийство, извършени в Небраска през 1933 година. Илюстрациите представляваха възмутителни клинични снимки, които само един съдебен следовател имаше право да види. От изнасилването и убийството бяха минали 30 години, когато Фред четеше за тях и когато десетте милиона читатели на „Следователя“ се предполагаха, че четат за тях. Темите, с които се занимаваше вестникът, бяха вечни. За Лукреция Борджия можеше да се съобщи с тлъсти заглавия по всяко време. В действителност Фред, който бе учил само една година в Принстън, бе научил за смъртта на Сократ точно от „Следователя“.

Влезе едно тринадесетгодишно момиче и Фред захвърли вестника. Момичето бе Лайла Бънтлайн, дъщеря на най-добрата приятелка на жена му. Лайла бе високо създание, с конско лице, елегантна. Имаше огромни кръгове под чудно красивите си зелени очи. Лицето ѝ бе на петна от слънчево обгаряне, загар, лунички и розова, млада кожа. Тя бе най-добрата състезателка и сръчна плувкиня в яхтклуба в Пискуонтуйт.

Лайла изгледа Фред със съжаление — той бе беден, жена му бе грозна, беше дебел и отегчителен. Запъти се към лавиците със

списания и книги и се скри от погледа, като седна на студения циментов под.

Фред измъкна отново „Следователя“, погледна обявите, които му предлагаха продажба на всички видове порнографски стоки. Дъхът му почти замря. Бедният Фред хранеше влажен, юношески възторг към „Следователя“ и към всичко, за което се говореше в него, но не се решаваше да стане част от този свят, да пише на всички пощенски кутии, посочени там. Тъй като бе син на самоубиец, едва ли бе толкова чудно, че тайните му копнежи бяха срамни и едностранчиви.

* * *

Един здравеняк нахлу в бар — книжарницата и профуча покрай Фред така бързо, че той не успя да скрие вестника.

— Хей, развратно, застрахователно копеле — каза весело новоодошлият, — май ти текат лигите, като четеш този вестник?

Това бе Хари Пена, професионален рибар. Освен това той бе и шеф на доброволната пожарна команда в града. Хари притежаваше два риболовни трапа откъм сушата, лабиринти от прътове и мрежи и безжалостно се възползваше от глупостта на рибата. Всеки трап бе дълго заграждение във водата, със суша от едната страна и кръгла ограда от колове и мрежи от другата. Рибата търсеше път около оградата и влизаше в ограденото пространство. Глупаво кръжеше там, докато Хари и двамата му едри сина пристигнеха с лодката си, с харпуни и чукове, затваряха вратата на оградата, издърпваха мрежата, лежаща на дъното, и убиваха, убиваха, убиваха.

Хари бе на средна възраст, кривокрак, но имаше глава и плещи, които можеха да служат за модел на Микеланжело за Мойсей или господ — бог. Не бе прекарал целия си живот като рибар. И той бил едно време застрахователно копеле в Питсфийлд, Масачузетс. Една нощ почистил килима във всекидневната с въглероден тетрахлорид и всички наоколо измрели. Когато се възстановил, лекарят му казал:

— Хари, или работи на открито, или ще умреш. Така Хари станал това, което бил и баща му — риболовец.

* * *

Хари обгърна с ръка хилавите рамене на Фред. Можеше да си позволи да бъде нежен. Беше един от малкото мъже в Пискуонтуит, чиято мъжественост не се поставяше под съмнение.

— А-ха-а, бедни, застрахователни глупако — каза той, — защо продължаваш тази работа? Направи нещо красиво. — Седна, поръча си черно кафе и пура.

— Виж какво, Хари — каза Фред с нацупено благоразумие, — като че ли моята застрахователна философия е малко по-различна от твоята на времето?

— Глупости — каза весело Хари. Взе вестника от Фред, разгледа предизвикателството на първа страница, изстреляно от Ранди Херълд. — За бога — каза той, — тя ще бъде доволна на каквото и да е бебе, ако бих ѝ направил, и то аз ще кажа кога, хич няма да я питам.

— Говоря сериозно, Хари — настояваше Фред. — Обичам застраховките. Обичам да помагам на хората.

Хари с нищо не показва, че е чул. Намръщи се на една снимка на млада францужойка по бикини. Като разбра, че изглежда на Хари невзрачен и безполов, Фред се стараеше да го убеди, че греши. Срѣга го така, по мъжки.

— Като тази? — попита той.

— Като коя?

— Онова момиче.

— Това не е момиче. Това е лист хартия.

— За мен е момиче. — Фред Роузуотър се ухили похотливо.

— Много лесно се оставяш да те баламосат — каза Хари. — Направено е с мастило върху лист хартия. Момичето не лежи на бара. Тя е на хиляди мили оттук и дори не подозира, че сме живи. Ако беше истинска, тогава щях просто да си стоя в къщи и да изрязвам снимки на големи риби, за да си изкарвам насыщния.

* * *

Хари Пена отново се загледа в обявите на „Очаквам ви“ и помоли Фред за писалка.

— Писалка? — попита Фред Роузуотър, като че ли това бе чужда дума.

— Имаш, нали?

— Да, имам. — Фред подаде една от деветте писалки, напъхани тук-там из дрехите му.

— Наистина имал — засмя се Хари. И ето какво написа той на купона за обявите:

„Пламенно татенце от бялата раса търси гореща мамичка от която и да е раса, възраст, вероизповедание. Цел: всичко, но не и брак. Възможна размяна на снимки. Зъбите ми са естествени.“

— Наистина ли смяташ да изпратиш това? — Непреодолимото желание на Фред да направи обява, за да получи няколко мръсни отговора, бе съвсем явно.

Хари подписа обявата: „Фред Роузуотър, Пискуонтуит, Роуд Айлънд.“

— Страшно забавно — каза Фред, като се отдръпна от Хари със саркастично достойнство.

Хари намигна.

— Смешно за Пискуонтуит — каза той.

След това влезе съпругата на Фред, Карълайн. Тя бе красива, измъчена, мършава, объркана, ниска жена, натруфена с елегантни дрехи, изхвърлени от богатата ѝ приятелка — лесбийка Аманита Бънтлайн. Карълайн Роузуотър звънтеше и грееше от накити. Целта на тези накити бе употребяваните дрехи да изглеждат шити за нея. Отиваше да обядва с Аманита. Искаше пари от Фред, за да настоява, с нещо в джоба, да плати своята част от обета.

Чувствуваше, че Хари Пена я наблюдава отстрани и се държеше като жена, която се стреми да запази достойнството си, въпреки че е в това положение. Поради непрестанните помощи на Аманита тя се съжеляваше, че е съпруга на мъж, който е толкова беден и глупав. Това, че бе точно толкова бедна и глупава, колкото и Фред, бе една вероятност, която тя органически отхвърляше. Все пак бе завършила в Харвард и бе специализирала философия в университета Дилън в Додж Сити, Канзас. Там се бяха срещнали с Фред в един военен клуб. Фред служеше във Форт Чили по време на Корейската война. Тя се

омъжи за него, защото мислеше, че всеки, който живее в Пискуонтуит и е учил в Принстън, е богат.

Почувствува се унижена, когато откри, че не е така. Искрено вярваше, че е интелектуалка, но не знаеше почти нищо и всеки проблем, с който се сблъскваше, можеше да бъде разрешен само от едно нещо: пари, и то много. Беше ужасна домакиня. Плачеше, когато вършеше домакинската работа, защото бе убедена, че това я откъсва от по-добри неща.

Колкото до лесбийството то не бе съвсем присъщо за Карълайн. Тя беше просто женски хамелеон, който се опитваше да напредне в живота.

* * *

— Отново обед с Аманита? — изцвили Фред.

— Защо не?

— Дяволски скъпи са тези разкошни обеди всеки ден.

— Не е всеки ден. Най-много два пъти в седмицата. — Тя бе крехка и ледена.

— Все пак това са страхотни разходи, Карълайн.

Тя протегна ръка, облечена в бяла ръкавица, за пари.

Фред ѝ даде.

Не му благодари. Излезе, зае мястото си на сиво-бежовата кожена възглавница до ухаещата Аманита Бънтлайн в собствения ѝ сиво-син Мерцедес 300-СЛ.

Хари Пена се взря изпитателно в тебеширено бледото лице на Фред. Не каза нищо. Запаля пура, тръгна си — отиде да лови истинска риба с двамата си истински сина — в истинска лодка, в солено море.

* * *

Лайла, дъщерята на Аманита Бънтлайн, седеше върху студения под и четеше „Тропик на Рака“ от Хенри Милър, който заедно с „Гол обед“ от Уилям Бъроу бе взела от специалния рафт. Интересът ѝ към

книгите бе търговски. На тринадесет години тя бе главният доставчик на порнографски материали в Пискуонтуит.

Занимаваше се с фойерверки по същата причина: печалба. Приятелите ѝ в яхтклуба и дневното училище бяха толкова богати и глупави, че ѝ плащаха почти всичко, което им предложеше, на всякаква цена. В един търговски ден тя можеше да продаде екземпляр от „Любовникът на лейди Чатърли“, който струваше 75 цента, за 10 долара, и увеселителни бомбички от 50 цента за 5 долара.

Купуваше фойерверките през семейните ваканции в Канада, Флорида или Хонконг. Голяма част от запаса ѝ от мръсни думи идваше от стоката в бар — книжарницата. Истината бе, че Лайла знаеше кои са най-новите заглавия много по-добре от приятелите си или служещите в книжарницата. Купуваше пикантните, щом се появяха на специалния рафт. Сделките ѝ бяха само с идиота от щанда за закуски, който забравяше всичко по-бързо, отколкото то се случваше.

Връзката между Лайла и бар — книжарницата бе една чудесна симбиоза, защото на витрината висеше голям медальон от позлатен полистирен, връчен от организацията „Майките от Роуд Айлънд, за спасение на децата от порнографията“. Представители на тази организация ревизираха редовно стоката на щанда с евтини книги. Полистиреновият медальон показваше, че не са открили нито една мръсна книга.

Смятаха, че децата им са в безопасност, но истината бе, че Лайла бе завладяла пазара. Имаше само едно нещо, което не можеше да се купи оттам — порнографски снимки. Но тя се сдобиваше с тях по начина, който Фред Роузуотър така често гореше от желание да използва — да отговори на пикантните обяви в „Американски следовател“.

* * *

Тежки стъпки отекнаха по пода на бар — книжарницата и нахлуха в детския ѝ свят. Това бяха стъпките на Фред Роузуотър.

Лайла не скри мръсните книги. Продължи да чете, като че ли „Тропик на Рака“ бе „Хайди“.

„Куфарът е отворен и нещата ѝ лежат разхвърляни наоколо, както и преди. Тя ляга на леглото облечена. Един, два, три пъти, четири пъти... Страхувам се, че ще полудее... в леглото, под одеялата, колко е хубаво отново да чувствавам тялото ѝ! Но за колко време! Ще продължи ли този път повече? Вече имам предчувствие, че не.“

Лайла и Фред често се срещаха между книгите и списанията. Фред никога не я питаше какво чете. Тя знаеше, че той ще направи това, което винаги правеше — ще огледа лавиците с по-специални издания с тъжно настървение и ще отвори някое дебело домашно списание като „По-добри домове и градини“. Точно това направи и сега.

— Мисля, че жена ми отиде пак да обядва с майка ти — каза Фред.

— И аз така мисля — каза Лайла. С това разговорът приключи, но Лайла продължи да мисли за Фред. Тя бе на нивото на глезените на Роузуотър. Мислеше за тях. Когато го видеше по къси гащета или по бански костюм, тя винаги забелязваше, че те целите са в белези и рани, като че всеки ден от живота му някой го бе ритал, ритал, ритал. Лайла си помисли, че може би той страда от недостиг на витамини и затова глезените му имат такъв вид, или пък от краста.

* * *

Кървавите глезени на Фред бяха жертва на плана на жена му за вътрешно обзавеждане, което изискваше едва ли не шизофренична употреба на малки масички, разпръснати с дузини из цялата къща. Всяка масичка имаше свой пепелник и чинийка за ментови бонбони за следобеда, въпреки че Роузуотърви никога не приемаха гости. Карълайн вечно пренареждаше масичките, като че ли всеки ден имаше нов прием. По тази причина бедният Фред непрекъснато си ожулваше глезените в масичките.

Един път получи такава дълбока рана, че се наложи да му направят 11 шева. Това падане не бе причинено от малките маси. То бе поради един предмет, който Карълайн никога не прибираще. Предметът бе вечно там, подобно на домашен мравояд, навикнал да спи на вратата, на стълбата или на камината.

Този предмет, върху който Фред бе паднал и разрязал крака си, бе „Електролюкс“-а на Карълайн Роузуотър. Тя подсъзнателно се бе заклела пред себе си, че няма да прибере прахосмукачката, докато не забогатее.

* * *

Като помисли, че Лайла не му обръща внимание, Фред остави „По-добри домове и градини“ и грабна един роман с меки корици, който изглеждаше, че пращи от сексуални изживявания: „Венера върху половин раковина“ от Килгор Траут. На задната корица имаше съкратен вариант на една пикантна сцена от книгата. Започваше така:

Кралица Маргарет от планетата Шалтун остави робата си да се свлече на пода. Отдолу бе гола. Високият ѝ, твърд, разголен бюст бе горд и розов. Бедрата ѝ бяха подкупваща лира от чист алабастър. Блестяха така ослепително, като че ли в тях гореше огън.

— Твоите митарства свършиха, звездни скитнико — прошепна тя с глас, натежал от страст. — Не търси повече, защото вече си намерил. Отговорът е в ръцете ми.

— Това е славен отговор, кралице Маргарет, бог ми е свидетел — отговори звездният скитник. Дланите му обилно се потяха. — Ще го приема с благодарност. Но трябва да ти кажа, ако искам да бъда съвсем откровен с теб, че утре ще продължа своя път.

— Но ти вече намери отговора, вече го намери — извика тя и притисна главата му между благоуханните си млади гърди. Той каза нещо, което тя не чу. Отстрани го малко от себе си.

— Какво каза?

— Казах, кралице Маргарет, това, което предлагаш, е ужасно хубав отговор. Но просто не е този, който аз търся.

Имаше снимка на Траут. Беше стар човек с черна брада. Приличаше на уплашен, застаряващ Исус, чиято присъда за разпъване на кръста бе заменена с доживотен затвор.

Лайла Бънтлайн караше велосипеда си през смълчаната красота на утопичните улички на Пискуонтунит. Всяка къща, покрай която минаваше, бе една много скъпа мечта, станала действителност. Собствениците на тези къщи изобщо нямаше нужда да работят. Децата им също нямаше нужда да работят, нито пък се нуждаеха от нещо, освен ако някой не се разбунтуваше. Впрочем никой нямаше такова намерение.

Красивата къща на Лайла се намираше близо до пристанището. Беше в георгеански стил. Тя влезе, остави новите си книги в коридора, прокрадна се в кабинета, за да се увери, че баща ѝ, който лежеше на кушетката, бе все още жив. Правеше това поне веднъж дневно.

— Татко...

Сутрешната поща бе на сребърен поднос върху масата до главата му. До нея стоеше недокосвано уиски със сода. Содата бе вече изветряла. Стюърт Бънтлайн нямаше още 40 години. Той бе най-красивият мъж в града, нещо средно между Гари Грант и немски пастир. На мършавия му скут лежеше книга за 57 долара, железопътен атлас от Гражданската война, който жена му бе дала. Гражданската война бе единственото нещо, което го интересуваше.

— Татко...

Стюърт дремеше. Бе наследил от баща си 14 милиона долара, вложени главно в тютюневата индустрия. Тези пари, разбърквани, наторявани, кръстосвани, превръщани във ферма за изкуствено отглеждане на пари от департамента за попечителство в Ню Ингленд Сийфарърс Банк и Кредитната компания в Бостън, се увеличаваха с около 800 000 долара годишно, след като бяха прехвърлени на името на Стюърт. Бизнесът процъфтяваше. Освен тези данни Стюърт не знаеше нищо повече за делата си.

Понякога, когато го принудеха да даде съвет за бизнеса, той заявяваше грубо, без заобикалки, че предпочита *Полароид*. Хората намираха съвета за блестящ поради предпочитанието му към тези

акции. В действителност Стюърт не знаеше дали притежава акции от *Полароид*. Банката се грижеше за подобни неща, банката и адвокатската кантора на Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги.

— Татенце...

— Ммм?

— Исах да се убедя, че си... добре — каза Лайла.

— Ъхъ. — Той не можеше да бъде сигурен за това. Поотвори очи, облиза сухите си устни. — Чудесно, скъпа.

— Сега можеш да заспиш.

Стюърт заспа.

* * *

Нямаше причини да не заспи дълбоко, щом като интересите му се представляваха от същата адвокатска фирма, както и на сенатор Роузуотър, и това бе още от времето, когато остана сирак на 16 години. Този, който се грижеше за него, бе Рийд Макалистър. Старият Макалистър бе приложил едно литературно есе в последното си писмо.

То носеше заглавието „Пропаст между приятелите във войната на идеите“, памфлет, публикуван от издателство „Пайнтри“ при Фрийдъм скул, п.к. 165 в Колорадо Спрингс, щата Колорадо. С него си отбелязваше докъде е стигнал в железопътния атлас.

Старият Макалистър обикновено прилагаше различни писания за социализма, противопоставен на частната инициатива, защото преди 20 години Стюърт бе дошъл в кантората му, млад човек с трескави очи, и бе заявил, че системата на частната инициатива е порочна и че иска да даде всичките си пари на бедните. Макалистър разубедил заблудилия се млад човек, но продължил да се тревожи, че тази криза отново ще се повтори. Памфлетите имаха профилактична цел.

Макалистър нямаше повод за безпокойство. Пиян или трезвен, със или без памфлети, Стюърт окончателно се бе отдал на частната инициатива. Не се нуждаеше от окуражаване от страна на „Пропаст между приятели във войната на идеите“, което бе, по общо мнение, послание от консерватор към близки приятели, които несъзнателно бяха социалисти. Нямаше нужда и затова Стюърт не бе чел за какво се говореше в памфлета относно паразитите, които получаваха помощи

от благотворителните организации и имаха социално обезпечаване, за които се казваше:

Наистина ли сме помогнали на тези хора? Погледнете ги добре. Вземете пред вид оня екземпляр, който е краен резултат на нашето състрадание. Какво можем да кажем на това трето поколение хора, за които благосъстоянието отдавна е станало начин на живот? Наблюдавайте внимателно нашето дело, което сме създали и създаваме с милиони, дори във време на изобилие! Те не работят и не желаят да работят. С наведени глави, небрежни, те нямат нито гордост, нито самочувствие. На тях изобщо не може да се разчита, не от злонамереност, но те са като говеда, които безцелно се скитат. Предвидливостта и способността да мислят са атрофирали от продължителна неупотреба. Говорете им, слушайте ги, работете с тях като мен и ще разберете с хладен ужас, че те са загубили всякакво подобие на човешки същества, освен че стоят на два крака и говорят като папагали. „Още. Дай ми още. Имам нужда от още“ са единствените нови мисли, които са научили... Днес те представляват гигантска карикатура на хомо сапиенс, грубата и ужасна действителност, сътворена от нас чрез нашето собствено, зле насочено състрадание. Ако продължим сегашния начин на мислене, те са живото предсказание за това, което ще стане с един огромен процент от нас останалите. И тъй нататък.

Тези мисли бяха наливане от пусто в празно, що се отнасяше до Стюърт Бънтлайн. Той бе приключил със зле насоченото състрадание. Също и със секса. Ако трябва да се каже истината, до гуша му бе дошло и от Гражданската война.

* * *

Разговорът с Макалистър, който бе насочил преди двадесет години Стюърт към консерватизма, бе следният:

— Значи искате да бъдете светец, така ли, млади човече?

— Не съм казал такова нещо и се надявам, че не е прозвучало така. Вие се грижите за всичко, което съм наследил, пари, които не съм си мръднал пръста дори да спечеля.

— Ще отговоря на първата част на въпроса ви: да, на нас е поверено да се грижим за това, което сте наследили. В отговор на втората част: ако досега не сте го спечелили, непременно ще го спечелите. Вие произхождате от семейство, за което е характерно да печели това, което е необходимо, а после и още. Ще имате власт, момчето ми, защото сте роден да управлявате, а това понякога е лошо и от ад.

— Може и да е така, може и да не е, мистър Макалистър. Ще трябва да почакаме и да видим кое как е. Това, за което ви говоря в момента — този свят е пълен със страдание, а парите могат да направят много, за да се облекчи това страдание, пък и аз имам много повече пари, отколкото мога да похарча. Искам да купя на бедните прилична храна, облекло, подслон — и толкова.

— И след като направите това, как бихте искали да ви наричат — св. Стюърт или св. Бънтлайн?

— Не съм дошъл тук да ми се подиграват.

— Баща ви не ни е упълномощил да бъдем ваши попечители в завещанието си, защото е мислил, че ние учтиво ще се съгласяваме с всичко, което ни казвате. Ако ви обиждам безочливо и неуместно по въпроса за набедените светии, то е, защото съм се сблъсквал преди със същите глупави аргументи на много млади хора. Една от основните дейности на тази фирма е да предпазваме от святост нашите клиенти. Мислите, че сте изключение? Съвсем не.

Всяка година най-малко един млад човек, чийто дела се ръководят от нас, идва тук, в кантората, и иска да пръсне парите си. Изкарал е първата си година в някой прочут университет. Това е била забележителна година! Научил е за невероятните страдания по света. Научил е за чудовищните престъпления, които са в основата на много семейни състояния. Натрили са му носа, често за първи път, в Проповедта за Издигането.

Той е объркан, тъжен, гневен. Настоява да научи, с фалшив патос, колко пари притежава. Ние му казваме. Той бледнее от срам дори ако състоянието му е натрупано честно и почтено, чрез полезни неща като лепенките, аспирина, евтините панталони за работниците или, както във вашия случай, метли. Вие току-що сте завършили, ако не се лъжа, първата си година в Харвард?

— Да.

— Забележителна интуиция, но като видя ефекта върху някои млади хора, аз се питам: „Как се осмелява университетът да преподава състрадание без история?“ Историята ни учи на това, драги ми млади мистър Бънтлайн, ако не на нещо друго: Да се захвърля едно състояние е безплодно и пагубно нещо. То прави от бедните лигльовци, без да ги прави богати или дори обезпечени. А дарителят и неговите потомци стават обикновени членове на племето на хленещите бедняци.

* * *

Състояние като вашето, мистър Бънтлайн — продължи старият Макалистър преди много съдбоносни години, — е чудо, сензационно и рядко. Вие сте го придобили без усилие, затова почти няма надежда да разберете какво е то. За да ви помогна да научите нещо за неговата чудотворност, може би ще трябва да ви обидя. И ще го направя, независимо дали ви харесва или не. Вашето състояние е най-важният определящ фактор за това, какво мислите за себе си и какво другите мислят за вас. Вие сте нещо изключително заради парите. Без тях например вие сега не бихте губили безценното време на старшия партньор на фирмата Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги.

Ако захвърлите парите си, вие ще станете съвсем обикновен, освен ако не сте гений. Не сте гений, нали, мистър Бънтлайн?

— Не съм.

— А-ха. А пък, гений или не, без пари сигурно ще бъдете по-малко спокоен и свободен. И не само това, но ще предложите на наследниците си тежък, пагубен път в живота, характерен за хора, които са могли да бъдат богати и свободни, ако не е бил някой глупав праотец да пропилее състоянието.

Дръжте се здраво за вашето чудо, мистър Бънтлайн. Парите са дехидрирана утопия. Почти за всеки човек това е кучешки живот, както вашите професори са хвърлили толкова усилия да ви обяснят. Но поради вашето чудо животът за вас и семейството ви може да бъде рай. Хайде, усмихнете се! Покажете, че сте разбрали това, на което не ви учат в Харвард през първата година — да си роден богат и да останеш такъв съвсем не е углавно престъпление.

* * *

Лайла, дъщерята на Стюърт, се качи горе в спалнята си. Съчетанието на цветовете, подбрани от майка ѝ, бе розово и снежнобяло. Прозорците ѝ гледаха към пристанището, към полюляващата се флота на яхтклуба в Пискуонтуит. Една 40-футова лодка, наречена „Мери“, пухтеше по своя тежък, опушен път през флотата, люшкайки тези играчки. Играчките носеха имена като „Скумрия“, „Скат“, „Розова пъпка 2“, „Следвай ме“, „Червено куче“, „Бънти“. „Розова пъпка 2“ принадлежеше на Фред и Карълайн Роузуотър. „Бънти“ принадлежеше на Стюърт и Аманита Бънтлайн.

„Мери“ бе собственост на Хари Пена, рибаря. Беше сива черупка, чието предназначение бе да мъкне в къщи по всяко време тонове прясна риба. На нея нямаше подслон, освен един дървен сандък, който трябваше да пази сух големия нов двигател „Крайслер“. Кормилото, регулаторът и амбреажът бяха монтирани върху сандъка. Цялата останала част на „Мери“ бе открито корито.

Хари отиваше към мрежите си. Двамата му големи сина, Мали и Кени, лежаха глава до глава на извитата част и тихо си говореха мръсотии. Всеки имаше до себе си харпун за рибата тон, дълъг шест фута. Хари бе въоръжен с 12-паундов чук. И тримата носеха гумени престилки и ботуши. Когато работеха, те се къпеха в кръв.

— Стига сте говорили за жени — каза Хари. — Мислете за риба.

— Ще мислим, дърто, когато станем на твоите години. — Такъв бе безкрайно нежният отговор.

* * *

Един самолет се спусна много ниско, приближавайки летището в Провидънс. Вътре, четейки „Съвестта на един консерватор“, бе Норман Мушари.

* * *

Най-голямата частна колекция на харпуни в света бе изложена в един ресторант, наречен „Бентът“, разположен на пет мили извън Пискуонтуит. Чудесната колекция принадлежеше на висок хомосексуалист от Ню Бедфорд на име Бъни Уикс. До времето, когато Бъни дойде от Ню Бедфорд и отвори ресторанта, Пискуонтуит нямаше нищо общо с китоловството.

Бъни нарече заведението „Бентът“, защото южните му прозорци гледаха към риболовните мрежи на Хари Пена. На всяка маса имаше театрални бинокли за посетителите да наблюдават как Хари и неговите момчета събират улова от мрежите. А когато рибарите работеха в открито море, Бъни обикаляше от маса на маса и обясняваше с увлечение и разбиране какво правеха и защо. Докато разсъждаваше, той безсрамно опипваше жените, но никога не докосваше мъж.

Ако посетителите желаеха да участвуват по-осезаемо в риболова, можеха да си поръчат коктейла „Скумрия“, който се приготвяваше от ром, карамфил и сок от боровинки, или „Рибарска салатата“ — белез банан, напъхан в ананасов пръстен и поставен в гнездо от замразена, разбита на крем риба тон и къдрави късчета кокосов орех.

Хари Пена и момчетата му знаеха за салатата, коктейла и театралните бинокли, въпреки че никога не бяха ходили в „Бентът“. Понякога откликваха на неволния си ангажимент с ресторанта, като пикаеха от лодката. Наричаха това „... правя кал на Бъни Уикс“.

* * *

Колекцията от харпуни на Бени Уикс лежеше на грубите греди в магазина за сувенири, който се помещаваше в плесенясалия вход на „Бентът“. Самият магазин носеше името „Веселият китоловец“. Имаше потънал в прах прозорец на покрива на магазина, като ефектът

на праха се постигаше с пръскане с пулверизатор „Бон ами“ и никога не се изтриваше. Решетката от греди и харпуни под прозореца се проектираше върху стоките отдолу. Ефектът, създаден от Бъни, бе като че истински китоловци, напоени с миризма на китова мас, ром, пот и амбра, бяха складирали цялото си снаряжение на тавана. И всеки момент щяха да се върнат за него.

Аманита Бънтлайн и Карълайн Роузуотър се провираха сега през този лабиринт от сенки на харпуни. Аманита вървеше начело, определяше тона, изучаваше стоката алчно, варварски. Колкото до стоката, имаше всичко, което една студена кучка можеше да изиска от един импотентен съпруг, когато става от гореща вана.

Държанието на Карълайн бе само един слаб отзвук на това на Аманита. Тя се чувствуваше неловко, защото Аманита винаги стоеше между нея и всичко, на което си струваше да обърне внимание. Щом като Аманита отместеше погледа си от нещо, отместваше се оттам и Карълайн, предметът някак губеше смисъл да бъде разглеждан. Карълайн се чувствуваше неловко и от други неща — мъжът ѝ работеше, тя носеше рокля, която всеки знаеше, че е на Аманита, имаше много малко пари в чантата си.

Карълайн чу собствения си глас да казва, като че ли някъде отдалеч:

— Той безспорно има добър вкус.

— Всички те имат — каза Аманита. — Предпочитам да пазарувам с един от тях, отколкото с жена. Разбира се, настоящата компания се изключва.

— Какво ги прави толкова артистични?

— По-чувствителни са, скъпа. Те са като нас. Те чувстват.

— О!

* * *

Бъни Уикс нахлу във „Веселият китоловец“, модните му обувки поскърцваха. Той бе слаб мъж около тридесетте. Имаше очи, които бяха типична принадлежност на богатите американски магьосници, приличаха на огромни скъпоценни камъни, изкуствени звездни сапфири с мигащи коледни светлини зад тях. Бъни бе правнук на

прочутия капитан Ханибал Уикс от Ню Бедфорд, човека, който уби Моби Дик. Говореше се, че не по-малко от седем от железариите по гредите са от преследването на Големия бял кит.

— Аманита! Аманита! — нежно извика Бъни. Разпери ръце и силно я прегърна. — Как е, моето момиче?

Аманита се засмя.

— Нещо смешно?

— Нищо.

— Надявах се, че ще се отбиеш днес. Имам за теб един малък тест за интелигентност. — Искаше да ѝ покаже нова стока и да я накара да отгатне каква е тя. Все още не бе поздравил Карълайн, дължен бе вече да го стори, защото тя стоеше между него и мястото, където той мислеше, че се намира търсеният предмет. — Извинете ме.

— Моля. — Карълайн Роузуотър се дръпна настрана. Бъни никога не помнеше името ѝ, въпреки че тя бе идвала в „Бентът“ най-малко 50 пъти.

Бъни не намери това, което търсеше. Ровеше навсякъде и отново Карълайн му се изпречи на пътя.

— Извинете ме.

— Извинете. — Карълайн се отдръпна от пътя му, препъна се в едно коварно малко столче за доене на крави, падна на коляно на него и се хвана с две ръце за един стълб.

— Господи! — Бъни се ядоса. — Добре ли сте? Хайде! Станете! — Той я изправи така, че краката ѝ продължаваха да се плъзгат под нея, като че бе обула летни кърпи за първи път. — Къде се ударихте?

Карълайн слабо се усмихна.

— Само достойнството ми.

— О, дяволите да го вземат вашето достойнство, мила — каза той и се завъртя като жена. — Как са костите ви? Боли ли ви нещо отвътре?

— Добре съм, благодаря.

Бъни ѝ обърна гръб и поднови търсенето.

— Сигурно помниш Карълайн Роузуотър — каза Аманита. Това бе жесток и съвсем излишен въпрос.

— Разбира се, че помня госпожа Роузуотър — каза Бъни. — Роднина ли сте със сенатора?

— Винаги ме питате това.

— Така ли? И какво ми отговаряте винаги?
— Мисля, че... до известна степен... доста далечни... почти съм сигурна.
— Колко интересно. Сигурно знаете, че си подава оставката.
— Оставката?
Бъни отново се обърна към нея. В ръцете си държеше кутия.
— Не ви ли е казвал, че смята да се оттегли?
— Не... той...
— Вие не поддържате ли връзка с него?
— Не — каза мрачно Карълайн с вдървена уста.
— Мисля, че той е много приятен човек за общуване.
— Да — кимна Карълайн.
— Но вие не поддържате връзки?
— Не.

* * *

— Ето, скъпа моя — каза Бъни, като застана пред Аманита и отвори кутията, — ето твоя тест за интелигентност. Той извади от кутията, на която пишеше „Произведено в Мексико“, широка консервна кутия, единият край на която липсваше. Облепена бе отвътре и отвън с весели тапети. На неотворения край бе залепена кръгла дантела, а на нея — изкуствена водна лилия.

— Да видим дали ще познаеш за какво е това. Ако познаеш, а това струва 17 долара, ще ти го дам безплатно, въпреки че знам колко си богата.

— Може ли и аз да отгатвам? — попита Карълайн.

Бъни притвори очи.

— Разбира се — уморено прошепна той.

Аманита веднага се предаде, заявявайки гордо, че била глупава и че мразела тестовите. Карълайн бе на път да изчурулика със светнали очи отговора си, но Бъни я пресече:

— Това е кутия за резервно руло тоалетна хартия — каза той.

— Точно това щях да кажа и аз — рече Карълайн.

— Ще го кажете ли и сега? — попита Бъни равнодушно.

— Тя е завършила в Харвард — каза Аманита.

— Наистина ли? — попита Бъни.
— Да — каза Карълайн. — Не говоря много за това. Не мисля за него.
— Нито пък аз — каза Бъни.
— И вие ли сте завършили там?
— Има ли значение?
— Не.
— В сравнение с другите университети — каза Бъни — тези, които са завършили в Харвард, май са доста народ.
— Хм.
— Харесваш ли кутията, малък гений? — попита Аманита Карълайн.
— Да... тя е... много е красива. Чудесна е.
— Искаш ли я?
— За 17 долара? — попита Карълайн. — Скъпа е. — Обзе я тъга, че е бедна. — Други път, може би. Други път.
— Защо не днес? — попита Аманита.
— Знаеш защо не днес — изчерви се Карълайн.
— Какво ще кажеш, ако ти я купя?
— Не трябва! 17 долара!
— Ако не спреш да се тревожиш за пари толкова много, малко създание, ще трябва да си намеря друга приятелка.
— Какво мога да кажа?
— Бъни, увий я, моля те, като подарък.
— О, Аманита, много ти благодаря.
— Ти заслужаваш много повече.
— Благодаря ти.
— Хората получават това, което заслужават — каза Аманита. — Така ли е, Бъни?
— Това е първият закон на живота — отговори Бъни Уикс.

* * *

Лодката, наречена „Мери“, достигна мрежите, които обслужваше, и попадна пред очите на множеството пияници и гладници в ресторанта на Бъни Уикс.

— Стига дрямка, ставайте на работа — викна Хари Пена към дремещите си синове.

Той спря мотора. Инерцията на „Мери“ я придвижи през входа на трапа, в кръг от дълги колове, накичени с мрежи.

— Подушвате ли ги? — попита той. Питаше синовете си дали подушват едрите парчета, влезли в мрежата.

Синовете подушиха въздуха и казаха, че ги подушват.

Големият търбух на мрежата, който можеше да хване, но можеше и да не хване риба, лежеше на дъното. Краят на мрежата бе над водата, свързващ върховете на коловете чрез издължени параболи. Всяка парабола се потопяваше във водата само в една точка. Тази точка бе входът. Това също бе и гърлото, което щеше да нахрани с риба, ако се уловеше, големия търбух на мрежата.

Сега самият Хари бе вътре в капана. Развърза едно въже от кнехта при входа, вдигна края на мрежата във въздуха, върза отново въжето за кнехта. Нямаше вече изход оттам — поне за рибата. За нея това бе съдбоносното серкме.

„Мери“ нежно се отри в едната му страна. Хари и синовете, в редица, пресягаха стоманени мишци в морето, изтегляха мрежата над водата, отпускаха я обратно.

Ръка след ръка, тримата все повече стесняваха мястото, където трябваше да бъде рибата. И щом като то стана съвсем малко, „Мери“ се плъзна настрана от серкмето.

Никой не промълви дума. Това бе времето на вълшебството. Дори чайките летяха безшумно, когато тримата, без да мислят за каквото и да е, изтегляха мрежата от морето.

* * *

Мястото, където можеше да бъде рибата, се превърна в един елипсовиден вир. Като че ли множество малки сребърни монети се мяркаха в дълбините и това бе всичко. Мъжете продължаваха работата си, ръка след ръка.

После мястото, където можеше да бъде рибата сега, се превърна в една извита бразда, дълбока, успоредна на „Мери“. Тя започна да става все по-плитка, тъй като тримата мъже продължаваха да работят,

ръка след ръка. Бащата и двамата сина спряха. Праисторическо чудовище, десет паундова риба с широка плоска глава, покрита с шипове и брадавици, излезе на повърхността, отвори уста, пълна със зъби — игли, и се предаде. Около това безмозъчно, негодно за ядене страшилище водата кипеше и образуваше малки водовъртежи. Големите парчета бяха в тъмното надолу.

Хари и неговите яки синове започнаха отново работа, ръка след ръка, издърпваха мрежата, отпускаха я обратно. Рибата вече почти нямаше къде да се скрие. Като по чудо повърхността на водата стана като огледало.

И тогава перката на един тон разсече това огледало и отново потъна надолу.

* * *

В капана, мигове след това, настъпи весел, кървав ад. Осем големи риби тон караха водата да се издига, да ври, разсичаха я и я вълнуваха. Стрелкаха се край „Мери“, но мрежата ги възвръщаше, после се устремяваха отново.

Момчетата на Хари грабнаха харпуните. По-младият го запрати във водата, промуши корема на една риба, спря я и тя изпадна в предсмъртна агония.

После се понесе успоредно на лодката, отпусната от шока, като избягваше всяко движение, което можеше да удължи агонията ѝ.

По-младият син на Хари извъртя силно харпуна. Нова, по-ужасна агония изправи рибата на опашката ѝ и тя се прекатури в „Мери“ с мек плясък.

Хари я халоса по главата с могъщия си чук. Тя остана неподвижна.

Друга риба плъосна вътре. Хари цапардоса по главата и нея, удари друга, и още, докато и осемте големи туловища не легнаха в лодката неподвижни.

Хари се засмя, избърса нос в ръкава.

— Кучи синове, момчета! Кучи синове! Момчетата му се ухилиха. И тримата бяха толкова доволни от живота, колкото може да бъде доволен човек.

По-малкият вирна нос към ресторанта на феите.
— Майната им на всички, нали, момчета? — каза Хари.

* * *

Бъни дойде до масата на Аманита и Карълайн, подрънквайки гривната си, сложи ръка на рамото на Аманита и остана прав. Карълайн свали бинокъла от очите си и каза нещо тягостно:

— Това е истинският живот. Хари Пена е истински бог.

— Бог? — Бъни бе развеселен.

— Не разбирате ли какво искам да кажа?

— Сигурен съм, че рибата го разбира. Само че аз не съм риба. Ще ви кажа обаче какво съм.

— Моля те, недей, докато се храним — каза Аманита. Бъни се подсмихна леко и продължи мисълта си:

— Аз съм директор на банка.

— Какво общо има това с всичко останало? — заинтересува се Аманита.

— Разбираш кой е без пукната пара и кой не е. И ако оня там е господ трябва да ви съобщи неприятната вест, че бог е банкрутирал.

Аманита и Карълайн изразиха, всяка по свой начин, съмнението си, че един мъж, толкова енергичен, може да бъде сполетян от финансов крах. Докато чуруликаха така мъдро, ръката на Бъни стисна така силно рамото на Аманита, че тя реагира:

— Боли ме.

— Съжалявам. Не мислех, че е възможно.

— Копеле.

— Може и така да е. — И ръката му отново се впи в рамото, й. — Всичко свърши — каза той, говорейки за Хари и синовете му. Равномерният натиск на ръката му накара Аманита да разбере, че той желае тя да си държи устата затворена, а в замяна той ще се държи сериозно.

— Истинските хора вече не си изкарват прехраната така. Онези трима романтици са толкова абсурдни, колкото Мария Антоанета и дамите й, които доят крави. Когато започне съдебното дело за банкрута — след седмица, месец или година, — те ще разберат, че струват

толкова, колкото и рисуваните тапети на ресторанта ми. — За негова чест трябва да се признае, че Бъни не бе щастлив от това. — Всичко е свършено, свършено е с мъжете, които си изкарват прехраната с двете си ръце и с гърба си. Вече не са нужни.

— Мъже като Хари винаги ще побеждават, нали? — попита Карълайн.

— Навсякъде ще губят. — Бъни пусна Аманита и тръгна. Огледа ресторанта си и подкани Аманита да стори същото, за да му помогне да преброят присъстващите. Канеше ги, за да покаже преди всичко пълното си презрение към клиентите. Почти всички бяха богати наследници. Почти всички живееха от капитали, натрупани не с мъдрост или труд, а чрез машинации и нагласени закони.

Четири глупави, прости, дебели вдовици в кожи се смееха на мръсен виц за една хартиена салфетка.

— Погледнете кой печели. Погледнете кой е спечелил.

11

Норман Мушари нае една червена кола на летището в Провидънс и измина 80 мили до Пискуонтут, за да намери Фред Роузуотър. Господарите на Мушари мислеха, че той е в апартамента си във Вашингтон, болен, на легло. Точно обратното, той се чувствуваше много добре.

Целия следобед не можа да намери Фред по не много простата причина, че той спеше в лодката си, тайно деяние, което често вършеше в топли дни. Нямаше много работа в топлите следобеди, що се отнасяше до застраховки за живот на бедняци.

Фред отплава към мястото, където бе хвърлила котва яхтата му с малка лодка от клуба. Скръц-скръц — скърцаха веслата. После той прехвърли дебелата си снага в „Розова пъпка 2“ и легна в кабинката, скрит от всички погледи, положил глава на една оранжева спасителна риза. Заслуша се в плискането на водата, в дрънченето и скърцането на лодката, сложи ръка на гениталиите си, почувствува се едно цяло с господата и потъна в сън. Беше чудесно.

* * *

Семейство Бънтлайн имаха млада прислужница, Селена Дийл, която знаеше тайната на Фред. Едно малко прозорче в спалнята ѝ гледаше към флотилията. Когато седнеше на тясното си легло и пишеше, както и сега, рамката на прозореца ѝ ограждаше „Розова пъпка 2“.

Вратата бе открехната, за да чува телефона. Обикновено това бе всичко, което трябваше да върши следобед — да се обаждат по телефона, ако звъни. Той рядко звънеше и Селена се питаше: „За какво звънят?“

Тя бе на 18 години. Сираче, отгледана в сиропиталището, основано от семейство Бънтлайн в Ротукет в 1878 година. Когато го

основаха, семейство Бънтлайн поставиха три условия: „Всички сираци да бъдат отглеждани и възпитавани като християни, независимо от расата, цвета или вероизповеданието; да се заклеват един път седмично в неделя, преди вечеря; и всяка година едно чисто и интелигентно сираче от женски пол да попълва домашната прислуга в някой дом на семейство Бънтлайн... за да научи по-добрите неща от живота и евентуално да бъде подтикнато да изкачи няколко стъпала по стълбата на културата и държанието в обществото.“

Клетвата, която Селена бе повторила 600 пъти преди 600-те оскъдни неделни вечери, бе съчинена от Кастор Бънтлайн, бедния стар праядо на Стюърт, и гласеше:

„Тържествено се заклевам, че ще зачитам святата частна собственост на другите, и ще се задоволявам с всяко обществено положение, което всемогъщият господ — бог ми отреди. Ще бъда благодарен на тези, които ми дават работа, и никога не ще се оплаквам от надницата или работния ден, а вместо това ще си задавам въпроса: «Какво още мога да направя за моя работодател, моята страна и моя бог?» Разбирам, че не съм се родил тук, на земята, за да бъда щастлив. Тук съм на изпитание. Ако искам да издържа това изпитание, трябва да бъда винаги безкористен, въздържан, честен, целомъдрен в мислите си, тялото и делата, и винаги почитителен към онези, които бог в своята мъдрост е поставил над мен. Ако премина успешно това изпитание, когато умра, горе на небето ме чака вечна радост. Ако не издържа, ще се пържа в пламъците на ада, дяволът ще се хили, а Исус ще ридае.“

* * *

Селена, красиво, младо момиче, което свиреше чудесно на пиано и искаше да стане медицинска сестра, пишеше писмо на управителя на сиропиталището Уилфред Парът. Той бе на 60 години. Беше свършил много интересни неща в живота си — бил се бе в Испания в бригадата „Ейбръхам Линкълн“, а от 1933 до 1936 година бе писал радиосериал, наречен „Отвъд синия хоризонт“. Ръководеше едно щастливо сиропиталище. Всички деца го наричаха „татко“ и всички можеха да готвят, да танцуват, да свирят на музикален инструмент и да рисуват.

Селена работеше в семейство Бънтлайн от един месец. Предполагаше се, че ще прекара там една година. Ето какво написа тя:

Мили татко Парът,

Може би нещата тук ще се подобрят, но аз не виждам как. С мисис Бънтлайн не се разбираме много. Тя непрекъснато разправя, че съм неблагодарна и нахална. Не искам да бъда такава, но може би съм. Надявам се, че когато побеснява срещу мен, това няма да навреди на сиропиталището. Това най-много ме безпокои. Ще направя още по-големи усилия да спазвам клетвата. Непрекъснато я нервира това, което вижда в очите ми. Правя всичко възможно да го махна оттам. Тя казва или прави нещо, което мисля, че е глупаво, състрадателно или нещо подобно, аз не казвам нищо, но тя гледа в очите ми и побеснява. Веднъж ми каза, че музиката е най-важното нещо в живота ѝ след съпруга и дъщеря ѝ. Имат високоговорители из цялата къща, всички свързани с един голям грамофон в гардероба до входа. По цял ден се чува музика и мисис Бънтлайн казва, че нищо не ѝ харесва така много, както изборът на музикална програма в началото на деня и нареждането на плочите в автоматичния подавател. Тази сутрин се чуваше музика от всички високоговорители, но тя не приличаше на никоя друга, която съм чувала през живота си. Беше много силна, бърза и безсмислена, а мисис Бънтлайн си тананикаше заедно с плочата, клатейки глава насам-натам, за да ми покаже колко много ѝ харесва. Направо ме подлуди. После най-добрата ѝ приятелка, една жена на име мисис Роузуотър, дойде и също каза, че музиката много ѝ харесва. Каза, че някой ден, когато параходът ѝ пристигнел, и тя щяла да слуша хубава музика по цял ден. На края не издържах и попитах мисис Бънтлайн какво за бога е това.

— Мило мое дете — каза тя, — това не е нищо друго, а безсмъртният Бетховен.

— Бетховен! — казах аз.

— Чували ли сте някога Бетховен? — попита тя.

— Да, мадам, чувала съм. Едно време в сиропиталището татко Парът свиреше непрекъснато Бетховен, но там съвсем не звучеше така.

Тя ме заведе при грамофона и каза:

— Добре, ще ти докажа, че е Бетховен. Заредила съм го само с плочи на Бетховен. И за в бъдеще ще продължавам да го слушам често.

— Аз също обожавам Бетховен — каза мисис Роузуотър. Мисис Бънтлайн ми каза да проверя с какви плочи е зареден грамофонът и да й кажа дали е Бетховен или не. Оказа се, че е така. Бе сложила всичките девет симфонии, но бедната жена ги слушаше на 78 оборота вместо на 33 и не правеше разлика. Казах ѝ го, татко. Трябваше да ѝ го кажа, нали? Бях много внимателна, но сигурно пак съм имала оня израз в очите, защото тя побесня, накара ме да отида да почистя тоалетната на шофьорите зад гаража. Това обаче не е много мръсна работа. От години нямат шофьор.

* * *

Друг път, татко, тя ме заведе да гледам състезания с платноходки от голямата моторница на мистър Бънтлайн. Помолих я да отида. Казах, че всички в Пискуонтуит говорят непрекъснато и само за състезания с лодки. Казах, че бих искала да видя това чудо. Дъщеря ѝ Лайла щеше да участва този ден. Тя е най-добрият състезател в града. Трябва да видите всички купи, които е спечелила. Те са главната украса на къщата. Няма никакви картини. Един съсед има картина на Пикасо, но го чух да казва, че предпочитал да има дъщеря, която да се състезава като Лайла. Така или иначе, не мисля, че има голяма разлика, но не казах нищо. Повярвай ми, татко, не казвам и половината неща, които мога да кажа. Както и да е, отидохме да

гледаме това състезание и бих искала да чуеш как крещеше и ругаеше мисис Бънтлайн.

Помниш ли какво говореше Артър Гонсалвес? Мисиз Бънтлайн употребяваше думи, които биха били непознати за Артър. Никога не съм виждала толкова възбудена и побесняла жена. Направо забрави, че аз съм там. Приличаше на побесняла вещица. Човек би помислил, че съдбата на света се решава от тези загорели от слънце деца в красивите, малки, бели лодки. На края си спомни за мен и се осъзна, че е казала неща, които не звучаха много прилично.

— Трябва да разбереш защо всички тук сме така възбудени — каза тя. — Лайла е на път да спечели купата на комодора.

— О — казах аз, — това обяснява нещата.

Кълна ти се, татко, това бе всичко, което казах, но сигурно пак съм имала онова изражение в погледа.

Това, което ме отблъсква най-много от тези хора, татко, не е колко са невежи или колко много пият. Това е начинът им на мислене, те смятат, че всичко хубаво на този свят е подарък за бедните от тях или техните родители или прародители. Още първия ден, когато пристигнах, мисис Бънтлайн ме наказва да изляза на задната веранда и да гледам залеза. Така и сторих — казах, че много ми харесва, но тя чакаше да кажа още нещо. Не можах да измисля какво още трябва да добавя и казах нещо, което ми се струваше много глупаво: „Благодаря много.“ Точно това очакваше и тя. „Моля“ — отговори ми. Оттогава съм й благодарила за океана, луната, звездите в небето и конституцията на Съединените щати.

Може би съм много зла и глупава, за да разбере какъв чудесен град е Пискуонтутит. Това може би е същото, както да се хвърлят бисери на свине, но аз не съм уверена в това. Тъгувам за в къщи. Пишете ми веднага. Обичам ви:

Селена

П.П. Кой наистина управлява тази смахната страна?
Сигурно не са тези влечуги тук.

Норман Мушари си убиваше времето следобеда, като отиде с колата до Нюпорт и плати четвърт долар за посещенията си в прочутата вила Румфорд. Странното бе, че семейство Румфорд все още живееше там и хвърляха гневни погледи към посетителите. А въобще нямаша нужда от пари, бог е свидетел.

Мушари бе достатъчно обиден от начина, по който Ланс Румфорд, висок 6 фута и 3 инча, така насмешливо изцвили и се ухили, че той се оплака на домашния прислужник, който го развеждаше:

— Ако мразят толкова много посетителите, не би трябвало да ги канят и да им вземат парите.

Не успя да изтръгне съчувствие от слугата, който обясни сухо и жлъчно, че имението е отворено за посещение само един ден на пет години. Така гласяло завещанието, съставено преди три поколения.

— Защо е необходимо това условие?

— Основателят на имението бил убеден, че ще бъде много полезно за тези, които живеят вътре, периодично да се срещат с хора от различни среди, които се появяват случайно около тях. — Той изгледа Мушари от глава до пети. — Можете да го наречете движение в крак с времето. Разбирате ли?

Когато Мушари излизаше, Ланс Румфорд го настигна бежешком. Хищнически сърдечен, той се надвесил над дребния Мушари и обяснил, че майка му се считала за голям познавач на човешкия характер и твърдяла, че Мушари едно време е служил в пехотата на САЩ.

— Не.

— Наистина? Тя рядко греши. Каза, че сте били снайперист.

— Не съм.

Ланс сви рамене.

— Ако не в този живот, тогава в някой друг — изцвили той отново и се ухили.

* * *

Синовете на самоубийците често мислят да сложат край на живота си в края на деня, когато процентът на кръвната захар е нисък. Така бе и с Фред Роузуотър, когато се върна от работа в къщи. Той почти падна върху електролукса във всекидневната, възстанови равновесието си с бързи стъпки, но удари глезена си в една малка масичка, като събори ментовите бонбони на пода. Коленичи и ги събра.

Знаеше, че жена му е в къщи, защото грамофонът, който Аманита ѝ бе подарила за рождения ден, свиреше. Имаше само пет плочи и всички бяха заредени в подавателя. Беше ги получила безплатно, когато стана член на клуб на любителите на грамофонни плочи. Преминала бе през деветте кръга на ада, докато избере пет безплатни плочи от списък със сто. На края избра „Ела да танцуваш с мен“ от Франк Синатра, „Могъща крепост е нашият бог и други религиозни песни“, изпълнявани от хора на мормоните, „Далеч е Типерари, и други песни“, изпълнявани от хора и оркестъра на Червената армия, симфонията „Новият свят“, диригент Леонард Бърнстейн, и стихове от Дилън Томас, изпълнение на Ричард Бъртън.

Въртеше се плочата с Бъртън, когато Фред вдигна бонбоните. Той се изправи, олюлявайки се. В ушите си чуваше камбанен звън. Чернееше му пред очите. Влезе в спалнята и намери жена си заспала с дрехите. Беше пияна, натъпкана с пиле и майонеза, което се случваше винаги след обеди с Аманита. Фред излезе на пръсти, като мислеше да се обеси на някоя тръба в мазето.

Тогава си спомни за сина си. Чу шум в тоалетната, значи малкият Франклин бе там. Влезе в спалнята на Франклин да го почака. Това бе единствената стая в къщата, където Фред се чувствуваше наистина удобно. Завесите бяха спуснати и това бе малко озадачаващо, тъй като нямаше причина момчето да отблъсква последните лъчи на деня, пък и нямаше съседи да надничат.

Единствената светлина идваше от чудновата лампа на масичката до леглото. Тя се състоеше от гипсова статуетка на ковач с вдигнат чук и матово оранжево стъкло зад ковача. Зад нея бе електрическа крушка, а над нея — малка ламаринена вятърна мелница. Горещ въздух се издигаше от крушката и въртеше вятърната мелница. Блестящата повърхност на въртящите се крила караше светлината по оранжевото стъкло да трепти и наподобяваше истински огън.

Лампата си имаше своя история. Тя бе на 33 години. Компанията, която правеше лампите, бе последната спекулация на бащата на Фред.

* * *

Фред мислеше да погълне шепа хапчета за сън, но отново си спомни за сина си. Огледа странно осветената стая за нещо, което да му говори за момчето, и видя ъгъла на една снимка да се подава изпод възглавницата на леглото. Издърпа я, като мислеше, че вероятно е снимка на някоя спортна звезда или може би на самия него на кормилото на „Розова пъпка 2“.

Оказа се, че е порнографска снимка, която малкият Франклин бе купил същата сутрин от Лайла Бънтлайн с парите, които сам бе спечелил, като разнасяше вестници. На снимката имаше две дебели, престорено усмихнати голи проститутки, едната от които се опитваше да се съвкупи по невъзможен начин с едно важно, благоприлично, сериозно шотландско пони.

* * *

Отвратен, объркан, Фред сложи снимката в джоба си, провлачи крака към кухнята, като се чудеше какво по дяволите да каже.

За кухнята: един електрически стол би бил там съвсем на място. Идеята на Карълайн бе да направи стая за мъчения. Имаше филодендрон. Беше изсъхнал от жажда. В сапунерката на мивката имаше шарена топка сапун, направена от много пресовани, навлажнени малки парченца. Да прави цял сапун от малки късчета бе единственото изкуство в домакинството, което Карълайн бе въвела в брачния живот. На това я бе научила майка ѝ.

На Фред му мина през ума да напълни ваната с гореща вода, да влезе вътре и да си пререже вените с бръснач от неръждаема стомана. Тогава забеляза, че пластмасовата кофа за боклук в ъгъла бе пълна, а знаеше колко истерична ставаше Карълайн, когато станеше от пиянски сън и видеше, че никой не е изхвърлил боклука. Занесе го в гаража, изхвърли го и изми кофата с маркуч край къщата.

— Фрррр-шрррр-бррррл — каза водата в кофата. А Фред видя, че някой е оставил лампата в мазето да свети. Погледна през прашния прозорец на сутерена, под нивото на пътя, и видя горната част на бюфета. Върху него бе семейната история, написана от баща му — история, която Фред не бе пожелал да прочете. Имаше също кутия с отрова за мишки и ръждясал револвер, калибър 38.

Това бе интересен натюрморт. Изведнъж Фред видя, че той не бе съвсем неподвижен. Едно мишле гризеше ъгъла на ръкописа.

Фред чукна по прозореца. Мишлето се поколеба, погледна към всички страни, освен към Фред и продължи да гризе.

Фред слезе долу, взе ръкописа от полицата, за да провери доколко е повреден. Издуха праха от заглавната страница, където пишеше „История на Роузуотърови от Роуд Айлънд, от Мерию Роузуотър“. Развърза канапа, който го скрепваше, и отвори на първа страница:

„Домът на Роузуотърови в Стария свят винаги е бил Корнуол и по-точно на Силийските острови. Прародителят на рода, чието име било Джон, пристигнал на остров Св. Мария през 1645 година с отряд, придружавайки петнадесетгодишния принц Чарлз, бъдещия Чарлз Втори, който се спасявал от революцията на пуританите. По онова време името Роузуотър било псевдоним. В Англия нямало друг с такова име, докато Джон не го избрал. Истинското му име било Джон Греъм. Бил най-младият от петимата синове на Джеймс Греъм, пети граф и пръв маркиз на Монтроуз. Имал нужда от псевдоним, защото Джеймс Греъм бил водач на разбитата роялистка партия. Джеймс, наред с другите си романтични подвизи, веднъж се предрешил, отишъл в шотландските планини, събрал малка, но свирепа армия и я предвождал в шест кървави битки, завършили с победи над далеч превъзхождащите го сили на презвитерианската армия от долините начело с Арчибалд Кампбел, осми граф на Аргил. Джеймс бил и поет. Така че в действителност всеки с името Роузуотър се нарича Греъм и в жилите му тече благородна шотландска кръв. Джеймс бил обесен през 1650 година.“

Бедният стар Фред просто не можеше да повярва, че е роднина с толкова славен мъж. Този ден носеше чорапи от Аргил и затова дръпна малко нагоре панталоните си, за да ги погледне. „Аргил“ значеше вече нещо за него. „Един от прадедите ми — каза си той — е разгромил

шест пъти графа на Аргил.“ Фред забеляза също, че си е натъртил глезените в масата много по-жестоко, отколкото си мислеше, тъй като се стичаше кръв към ръба на чорапите от Аргил. Продължи да чете.

„Джон Греъм, прекръстен на Джон Роузуотър, на Силийските острови очевидно решил, че мекият климат и новото име са благоприятни, защото останал там до края на живота си и станал баща на седем сина и шест дъщери. За него също се говорело, че бил поет, въпреки че нито една от творбите му не била запазена. Ако разполагаме с няколко негови стиха, те може би ще ни обяснят това, което е останало загадка, защо един благородник се отрича от доброто си име и всички произтичащи привилегии и се обрича на живот като прост фермер на остров, далеч от богатство и власт. Бих се опитал да гадая, а това няма да е нещо повече от опит да се разбере истината, но мисля, че може би му е дошло до гуша от кървавите зрелища, на които е бил свидетел, докато се е биел на страната на брат си.

Във всеки случай не си мръднал пръста да съобщи на семейството си къде се намира, нито да докаже, че истинското му име е Греъм, когато монархията била възстановена. В историята на рода Греъм се смята, че той е изчезнал в морето, като охранявал принц Чарлз.“

Фред чу, че Карълайн повръща горе.

„Третият син на Джон Роузуотър, Фредерик, бил пряк роднина на Роузуотъррови от Роуд Айлънд. Знаем много малко за него, освен че е имал син Джордж, който бил първият Роузуотър, напуснал острова. Джордж отишъл в Лондон през 1700 година и станал цветар. Имал двама сина, по-малкият от които, Джон, бил хвърлен в затвора за дългове през 1731 година. Бил освободен през 1732 година от Джеймс Е. Оглторп, който платил дълговете му при условие, че Джон ще го придружи в експедицията до Джорджия. Джон трябвало да бъде специалист по градинарство в тази експедиция, която имала за цел да засажда черници и отглежда коприна. Джон Роузуотър станал също и главен архитект, като планирал това, което по-късно станало град Савана. През 1742 година бил тежко ранен в битката срещу испанците при Кървавото тресавище.“

В този момент Фред бе така въодушевен от изобретателността и смелостта на кръвните си роднини в миналото, че трябваше да го съобщи веднага на жена си. Дори за миг не му мина през ума да ѝ

занесе свещената книга. Историята трябваше да остане в святото мазе, а жена му да отиде при нея.

Той отметна завивката от нея, несъмнено най-дръзкото и явно сексуално действие в техния брак, съобщи ѝ, че истинското му име е Греъм, заяви, че негов прародител е основал Савана и ѝ нареди да слезе с него в мазето.

* * *

Тя се заклатушка с мътна глава след Фред надолу по стълбите, той ѝ посочи ръкописа, направи ѝ забележителен кратък преглед на историята на Роузуотърови от Роуд Айлънд до битката при Кървавото тресавище.

— Това, което искам да ти обясня, е — каза той, — че... ние не сме какви да е хора. До гуша ми дойде да се преструваме, че сме нищожества.

— Никога не сме се престрували, че сме такива.

— Ти се преструваше, че аз съм. — Тези думи бяха отчайващо верни и казани почти неволно. Истината ги зашемети. — Знаеш какво искам да кажа — заяви Фред. Той продължи, но колебливо, тъй като бе изпаднал в съвсем необичайно състояние да казва горчиви истини, значителни и важни неща. — Бих искал да видя колко прадеди могат да изкарат тези лицемерни копелета, които ти смяташ за чудесни, в сравнение с нас, с мен, които да се сравняват с моите. Винаги съм мислил, че хората са глупави, че се хвалят с родословното си дърво, но, за бога, ако някой иска да се сравнява с мен, ще съм щастлив да му покажа кой съм! Стига сме се извинявали.

— Не те разбирам.

— Другите хора казват „здравей“ или „довиждане“. Ние винаги казваме „извинете“, каквото и да правим. — Фред разпери ръце. — Никакви извинения повече. Ние сме бедни! Е, добре, бедни сме! Това е Америка! Но Америка е единственото място в този печален свят, където хората няма защо да се извиняват, че са бедни. Въпросът в Америка трябва да бъде: „Това момче добър гражданин ли е? Честен ли е? Дава ли той своя принос?“

Фред вдигна ръкописа с пухкавите си ръце и заплаши с него бедната Карълайн.

— Роузуотърови от Роуд Айлънд са били дейни, съзидателни люде в миналото и ще продължават да бъдат такива и в бъдеще. Някои са имали пари, други са нямали, но, бога ми, те са играли роля в историята! Никакви извинения повече!

Бе спечелил Карълайн да мисли като него. Това бе просто нещо за всеки страстен човек. Тя бе оглупяла от страхопочитание.

— Знаеш ли какво е написано над входа на Националния архив във Вашингтон?

— Не — призна тя.

— „Миналото е пролог.“

— О!

— Добре — каза Фред, — нека сега прочетем заедно тази история на Роузуотърови от Роуд Айлънд и да се опитаме да скрепим брака си с малко взаимна гордост и вяра.

Тя кимна безмълвно.

* * *

Историята на Джон Роузуотър за битката при Кървавото тресавище свърши на втората страница на ръкописа. Фред хвана ъгъла на страницата между палеца и показалеца си и театрално я почисти от чудесата, лежащи отдолу.

Ръкописът беше кух. Термитите бяха изяли сърцевината на историята. Те бяха все още там, червясало, синьо-сиво, унищожавашо множество.

Когато Карълайн се повлече нагоре по стълбите, разтреперана от отвращение, Фред спокойно си каза, че вече е дошло времето да умре. Можеше да върже и със затворени очи примката на палача и той я направи от въжето за пране, качи се на едно столче, върза другия край на водопроводна тръба и провери здрав ли е възелът.

Вече слагаше примката на шията си, когато малкият Франклин извика от първото стъпало, че един човек иска да го види. Човекът, а това беше Норман Мушари, слезе неканен по стъпалата, мъкнейки голяма полураззинала чанта с кръстосани ремъци.

Фред бързо скочи и едва прикри неудобното положение, че се кани да свърши със себе си.

— Да... — обърна се той към Мушари.

— Мистър Роузуотър...

— Да...

— Сър... точно в този момент вашите роднини в Индиана измъкват с измама от вас и семейството ви законното наследство, което ви се полага по рождение, милиони и милиони долари. Аз съм тук, за да ви помогна в един сравнително евтин и прост съдебен процес, който ще направи тези милиони ваши.

Фред припадна.

Два дена по-късно почти бе настанало времето Елиът да вземе автобуса „Грейхаунд“ от закусвалнята — автогара, за да отиде в Индианополис и да се срещне със Силвия в апартамента „Синята птица“. Беше пладне. Той все още спеше. Прекарал бе ужасна нощ: не само заради телефонните разговори, но и от тълпите, които прииждаха по всяко време, повече от половината пияни. В Роузуотър царуваше паника. Нямаше никакво значение колко пъти той бе отрекъл това — клиентите му бяха убедени, че ги напуска завинаги.

Елиът бе разчистил отгоре бюрото си. Там бе метнал нов син костюм, нова бяла риза, нова синя вратовръзка, нови черни найлонови чорапи, нови гащета, нова четка за зъби и един флакон „Лаворис“. Беше използвал веднъж новата четка. Тя бе протрила венците му до кръв.

Навън кучета залаяха. Пресякоха улицата откъм пожарната, за да поздравят най-големия си приятел Делбърт Пийч, градския пияница. Аплодираха го заради опитите му да скъса с всичко човешко и да се превърне в куче.

— Чиба! Чиба! Чиба! — крещеше той безрезултатно. — Не съм се разгонил, дяволите да ви вземат. — Препъна се през входната врата на Елиът, затръшна я под носа на най-добрите си приятели и тръгна по стъпалата, пеейки.

Ето какво изпя:

*Пипнах болест срамна, лепнах аз и друга.
Едната излекувах, от втората — боли.*

Делбърт Пийч, целият брадясал и вонящ, свърши песента на средата на стълбата, защото напредваше бавно. Превключи на „Флаг, обсипан със звезди“^[1] — лъхтеше, пърдеше и мънкаше мелодията, когато влезе в кантората.

— Мистър Роузуотър? Мистър Роузуотър? — Главата на Елиът беше под одеялото, а ръцете му, въпреки че спеше дълбоко, стискаха здраво покривалото. Пийч трябваше да преодолее силата на тези ръце, за да види любимото лице. — Мистър Роузуотър, жив ли сте? Добре ли сте?

Лицето на Елиът бе изкривено от борбата за одеялото.

— Какво? Какво? Какво? — той отвори широко очи.

— Слава богу! Сънувах, че сте умрял.

— Доколкото знам, още не.

— Сънувах, че ангелите са слезли от небето, носят ви нагоре и ви поставят до самия господ — бог.

— Не — каза Елиът, — нищо подобно не се е случило.

— Ще се случи някой ден. А плаحوвете и воплите на този град ще се чуват там горе.

Елиът се надяваше, че няма да чуе плаحوвете и воплите там горе, но не го каза.

— Дори и да не умираме, мистър Роузуотър, знам, че никога няма да се върнете тук. Ще отидете в Индианополис — при удоволствията, светлините и красивите сгради, отново ще усетите вкуса на хайлайфа, ще огладнеете отново за него, което е съвсем естествено за човек като вас, а след това — в Ню Йорк и ще живеете най-висшия живот, който съществува. Защо да не го изживеете?

— Мистър Пийч — Елиът потри очи, — ако се окажа изведнъж в Ню Йорк и заживея отново най-сладкия живот, знаете ли какво ще ми се случи? В мига, когато се приближа до плавателна река или до океана, ще ме порази мълния, ще ме събори във водата, кит ще ме погълне и ще заплува към Мексиканския залив, после нагоре по Мисисипи, Охайо, Уобъш, по Бялата и по Изчезналата река до канала Роузуотър. Този кит ще скочи оттам във вътрешно щатския корабен канал, ще доплува до него до този град и ще ме изплюе в Партенона. Там ще си и остана.

* * *

— Независимо дали ще се върнете или не, мистър Роузуотър, искам да ви зарадвам с добра новина, която да отнесете с вас.

— Каква е тя, мистър Пийч?

— От 10 минути съм се заклел да не слагам капка алкохол в устата си. Завинаги. Това е моят подарък за вас.

* * *

Червеният телефон на Елиът извъня. Той се втурна към него, защото това бе аларменият телефон на пожарната.

— Ало! — Сви всички пръсти на лявата си ръка, освен средния. Това не бе неприличен жест. Пръстът му бе готов да натисне червения бутон, който щеше да задейства съдбоносната сирена на покрива на пожарната.

— Мистър Роузуотър? — Беше женски глас и при това свенлив.

— Да! Да! — Елиът подскачаше нагоре-надолу. — Къде е пожарът?

— В моето сърце, мистър Роузуотър.

Елиът побесня, но никой не би се изненадал да го види такъв. Беше известен с омразата си към забавленията, когато се отнася до пожарната команда. Това бе единственото, което мразеше. Позна гласа, това бе Мери Муди, мръсницата, чиито близнаци бе кръстил предния ден. Подозираха я, че предизвиква пожари, съдена бе за кражби и се продаваше за 5 долара. Елиът я прати по дяволите, задето използва линията.

— Дяволите да те вземат, защо се обаждаш на този номер? Трябва да те напъхат в затвора и там да изгниеш! Идиотските мръсници, които използват алармения телефон за частни разговори, трябва да врат вовеки в ада! — Той тръшна слушалката.

След няколко минути извъня черният телефон.

— Тук е фондацията Роузуотър — каза ласкаво Елиът. — С какво можем да ви помогнем?

— Мистър Роузуотър, пак съм аз, Мери Муди. — Тя хълцаше.

— Какво се е случило, мила? — Той наистина не знаеше. Бе готов да убие всеки, който я бе разплакал.

* * *

Черен Крайслер Империял с шофьор спря под двата прозореца на Елиът. Шофьорът отвори черната врата. Като се мръщеше от болки в ставите, отвътре излезе сенаторът Листър Еймс Роузуотър от Индиана. Не го очакваха.

Той се заизкачва по стълбите, пуфтейки. Този унизителен начин на придвижване не беше в негов стил в миналото. Беше остарял ужасно и желаше да демонстрира, че е остарял ужасно. Направи това, което много малко посетители правеха, почука на вратата на канцеларията и попита може ли да влезе. Елиът, все още по благоуханните си, останали от войната дълги долни гащи, се спусна към баща си и го прегърна.

— Татко, татко, каква чудесна изненада.

— Никак не ми беше лесно да дойда тук.

— Надявам се, не защото си мислел, че не си добре дошъл.

— Не мога да понасям тази бъркотия.

— Сега тук е много по-подредено от миналата седмица.

— Така ли?

— Направихме основно чистене на цялата къща преди една седмица.

Сенаторът трепна и побутна бирена кутия с върха на обувката си.

— Надявам се, не заради мен. Защо трябва да се боиш от холерна епидемия само защото и аз се боя от нея. — Той каза това вече спокойно.

— Мисля, че се познаваш с Делбърт Пийч.

— Чувал съм за него — сенаторът кимна. — Как сте, мистър Пийч? Аз съм много добре запознат с военното ви досие. Два пъти дезертьор, нали? Или беше три пъти?

Пийч, свит и потиснат в присъствието на такава величествена особа, измърмори, че никога не е служил в армията.

— Тогава е бил баща ви. Извинявам се. Трудно е да се познае възрастта на хората, ако рядко се мият и бръснат.

Пийч показа с мълчанието си, че вероятно баща му е бил този, който е дезертирал три пъти.

— Чудя се дали можем да бъдем сами за няколко минути — попита сенаторът Елиът, — или е против твоите принципи за свободата и приятелските отношения в нашето общество.

— Тръгвам си — каза Пийч. — Знам къде не съм желан.

— Предполагам, че сте имали достатъчно възможности да го научите — каза сенаторът.

Пийч, който се прокрадваше през вратата, се обърна при тази обида, изненадан дори от самия себе си, че е разбрал, че е обиден.

— За човек, който зависи от гласовете на обикновените избиратели, сенаторе, вие сигурно знаете, че не трябва да ги обиждате.

— Като закоравял пияница, мистър Пийч, вие сигурно знаете, че нетрезви избиратели не се допускат до урните.

— Гласувал съм. — Това бе прозрачна лъжа.

— Ако сте гласували, то вероятно е било за мен. Повечето хора са постъпвали така, въпреки че никога през живота си и не съм ласкал някого в Индиана, дори и през войната. А знаете ли защо гласуват за мен? Във всеки американец, независимо колко е скапан, живее слаб, стар грешник като мен, който мрази мошениците и слабаците дори повече от мен.

* * *

— Здравей, татко, наистина не очаквах да те видя. Каква приятна изненада. Изглеждаш чудесно.

— Чувствувам се скапан. Имам скапани новини и за теб. Помислих, че е по-добре да ти ги кажа лично.

Елиът леко се намръщи.

— Кога за последен път е действал стомахът ти?

— Не е твоя работа.

— Извинявай.

— Не съм дошъл тук за очистително. В конгреса на производствените профсъюзи смятат, че имам хронически запек, откакто проектът за възстановяване на националната икономика бе обявен за противоконституционен, но не това е причината да съм тук.

— Ти каза, че всичко било така скапано.

— Е, и?

— Обикновено когато някой дойде тук и се оплаче от това, девет от всеки десет случая са запек.

Ще ти кажа каква е новината, момче, и тогава да видим дали ще можеш да се облекчиш. Един млад адвокат от кантората на

Макалистър, Робджънт, Рийд и Макги, със свободен достъп до всички секретни папки с материали за теб, напуснал. Нает е от Роузуотърови от Роуд Айлънд. Възнамеряват да те изправят в съда. Готвят се да докажат, че не си с всичкия си.

Звънецът на будилника на Елиът зазвъня. Той грабна часовника и отиде до червения бутон на стената. Наблюдаваше съсредоточено стрелката на секундарника, устните му се движеха, отброявайки секундите. Прицели тъпия си среден пръст на лявата ръка в бутона, внезапно го натисна и вкара в действие най-мощната алармена сирена в западното полукълбо.

Оглушителният вой на сирената запрати сенатора до стената, смачка го надолу, с ръце на ушите. Едно куче в Нова Амброзия, на 7 мили далеч, хукна в кръг и си захапа опашката. Пътник в закусвалнята — автогара разплиска кафе отгоре си и върху собственика. В Салона за красота на Бела, в сутерена на съдилището, триста паундовата Бела получи лека сърдечна криза. Шегобийците из окръга запазиха равновесие, за да разкажат стария и глупав виц за шефа на пожарната Чарли Уормъргран, който имаше застрахователна кантора до пожарната: „Сигурно е съборило Чарли Уормъргран от секретарката му.“

Елиът пусна бутона. Голямата сирена започна да снижава гласа си, говорейки гърлено и непрекъснато за „бъбл... бъбл... бъбл...“

Нямаше никакъв пожар. Просто в Роузуотър бе настанало пладне.

* * *

— Каква ракета! — оплака се сенаторът, изправяйки се бавно. — Забравих всичко, което знаех.

— Това сигурно е хубаво.

— Чу ли какво ти казах за онези в Роуд Айлънд?

— Да.

— Как се почувства?

— Тъжен и уплашен. — Елиът въздъхна, опита се да се усмихне тъжно, но не успя. — Надявах се, че никога повече не ще ми се налага

да го доказвам, че никой няма да иска доказателства дали съм нормален или не.

— Имаш ли някакви съмнения за собствената си нормалност?

— Разбира се.

— От колко време продължава това?

Очите на Елиът се разшириха, като че диреха честен отговор.

— Може би откакто бях десетгодишен.

* * *

— Сигурен съм, че се шегуваш.

— Това е утешение.

— Ти беше здраво, нормално малко момче.

— Бях ли? — Елиът бе искрено очарован от представата за малкото момче, което е бил, радваше се да мисли за себе си, а не за духовете, които се бяха загнездили у него.

— Съжалявам само, че те доведохме тук.

— Обичах това място. И все още го обичам — призна Елиът замечтано.

Сенаторът леко се разкрачи, за да бъде по-стабилен за удара, който щеше да нанесе.

— Може да е така, момчето ми, но е време вече да вървиш и никога да не се връщаш.

— Никога да не се връщам? — повтори удивено Елиът.

— Тази част от живота ти е свършила. Трябва да свърши някога. Много съм благодарен на ония от Роуд Айлънд за това — принуждават те да заминеш, и то веднага.

— Как могат да направят това?

— Как мислиш да докажеш, че си нормален, ако живееш на такова място?

Елиът се огледа, но не видя нищо забележително.

— Кое... кое изглежда... странно?

— Много добре знаеш кое.

Елиът бавно поклати глава:

— Може би ще се изненадаш, но не знам, татко.

— Няма кантора като тази по света. Ако това е декор на сцена, а в сценария се казва, че завесата се вдига и няма никой на сцената, публиката ще бъде на тръни, нетърпелива да види смахнатия, който може да живее по този начин.

— А ако той излезе на сцената и даде разумно обяснение защо мястото, където живее, изглежда така?

— Пак ще си остане смахнат.

* * *

Елиът прие това или поне така изглеждаше. Не спореше, съгласи се, че е по-добре да се измие и облече за пътуването. Претършува чекмеджетата на бюрото, намери малка книжна кесия с покупки от предния ден, калъп сапун „Дайъл“, шише „Абсорбайн младши“ за атлетичните си нозе, шампоан против пърхот „Хед енд шолдърс“, дезодорант „Арид“ и паста за зъби „Крест“.

— Радвам се да видя, че отново се гордееш с външността си, момчето ми.

— Хм — Елиът четеше етикета на „Арид“, който не бе използвал никога дотогава. Той изобщо не бе използвал дотогава дезодорант.

— Стегни се, зарежи пиенето, махни се оттук, отвори почтена кантора в Индианополис, Чикаго или Ню Йорк и когато дойде делото, те ще разберат, че си нормален като всички останали.

— Хм — Елиът попита баща си дали е използвал някога „Арид“. Сенаторът се засегна:

— Къпя се сутрин и вечер. Предполагам, че това премахва лошите миризми.

— Тук пише, че може да се получи обрив и тогава трябва да се спре употребата му.

— Ако те безпокои, не го използвай. Водата и сапунът са по-важните неща.

— Хм.

— Това е една от бедите в тази страна — каза сенаторът. — Хората от Мадисън авеню ни карат да се тревожим повече за подмишниците си, отколкото за Русия, Китай и Куба, взети заедно.

Разговорът, много опасен между двама много уязвими мъже, постепенно се отклони в спокойни води. Можеха да си говорят без страх.

— Знаеш ли — каза Елиът, — Килгор Траут веднъж написал цяла книга за една държава, където хората се борели с миризмите. Това било национален проблем. Нямаło болести, нямаło престъпления, войни и те повели борба с миризмите.

— Когато отидеш в съда — каза сенаторът, — по-добре да не споменаващ, че харесваш Траут. Това, че се увличаш по приключенски книги, може да те направи незрял в очите на много хора.

Разговорът отново навлезе в опасни води. Гласът на Елиът стана нервен, когато настояваше да разкаже романа на Траут „О, кажи — помирисваш ли ти?“^[2]

— Тази страна — каза Елиът — съставя огромни изследователски планове за борба с миризмите. Организирали събиране на индивидуални дарения, които предавали на майки, които ходели в неделя от врата на врата. Крайната цел била да се открие специфичен химически дезодорант за всеки мирис. Тогава главният герой, който бил и диктатор на тази страна, направил зашеметяващо научно откритие, въпреки че не бил учен, и нямаło повече нужда от изследвания. С това разрешил проблема веднъж завинаги.

— Ъ-хъ — измърмори сенаторът. Не понасяше романите на Килгор Траут и бе затруднен от сина си. — Да не би да е открил универсален химикал, който да премахва всички миризми? — подхвърли той, за да ускори края на романа.

— Не. Както казах, героят бил диктатор и просто премахнал носовете.

* * *

Елиът сега се къпеше в ужасно тясната тоалетна, трепереше, ръмжеше и кашляше, докато се триеше с мокри книжни кърпи.

Баща му не можеше да го гледа, кръстосваше стаята и отвърщаше очи от неприличното и безрезултатно измиване. На вратата на кантората нямаше брава и Елиът, по настояване на баща си, бе избутал един скрин пред нея.

— Ами ако някой влезе и те види гол-голеничък? — попита сенаторът.

А Елиът отговори:

— За тези хора тук наоколо, татко, аз съм безполов.

Сенаторът се замисли за неестествената безполовост заедно с всички останали доказателства за ненормалност и огорчено отвори най-горното чекмедже на скрина. Вътре имаше три кутии бира, шофьорска книжка от щата Ню Йорк от 1948 година и разпечатан плик, адресиран до Силвия в Париж, който бе останал неизпратен. В плика имаше любовно стихотворение от Елиът за Силвия с дата от преди две години.

Сенаторът преодоля срама и прочете стихотворението, като се надяваше да научи оттам неща, които могат да защитят сина му. Ето стихотворението, което той прочете, след което му стана страшно срамно:

*Знайте вие, аз съм художник в съня си.
Или може би не знаете. И скулптор.
От дълго време не те виждам,
а съпротивлението
е взаимодействието на материала
и тези мои ръце.
А някои от нещата, които ще направя за теб,
може да те изненадат.
Например, ако бях там с теб, когато четеш
този стих
и лежиш,
аз ще те помоля да откриеш стомаха си,
за да мога с нокътя на левия си палец
да направя линия, пет инча дълга,
над тъмния, космат триъгълник.
А после с показалеца
на дясната ръка леко да докосна
прекрасната ямичка на твоя корем
и да го оставя там неподвижен за около половин
час.*

*Странно?
Сигурно.*

Сенаторът бе шокиран. Споменаването на телесните косми го ужаси. През живота си бе видял много малко голи тела, може би пет или шест, и за тези косми според него изобщо не трябваше да се мисли, нито да се споменават.

Елиът излезе от тоалетната, гол и космат, като се бършеше със салфетка за чай. Салфетката беше нова. Все още бе с етикета с цената. Сенаторът замръзна на мястото си, чувствайки се обсаден отвсякъде от непреодолимите сили на мръсотията и неприличията.

Елиът не обърна внимание. Продължи невинно да се бърше, после хвърли салфетката в кошчето за отпадъци. Черният телефон иззвъня.

— Тук е фондацията Роузуотър. С какво можем да ви помогнем?

— Мистър Роузуотър — каза женски глас, — предават нещо по радиото за вас.

— О! — Елиът започна несъзнателно да си играе с космите си долу. В това нямаше нищо странно. Просто развиваше стегнатата пружина, а после я пускаше да се върне на мястото си.

— Говорят, че смятат да докажат, че сте луд.

— Не се безпокойте за това, мила. Рибата е още в морето, а те слагат тигана.

— О, мистър Роузуотър, ако заминете и не се върнете повече, ние ще умрем.

— Давам ви честната си дума, че ще се върна. Вярвате ли ми?

— Може би няма да ви пуснат да се върнете тук.

— Мислите ли, че съм луд, мила?

— Не знам как да го кажа.

— Както ви е удобно.

— Все си мисля, че ще ви изкарат луд, защото обръщате толкова голямо внимание на хора като нас.

— Виждали ли сте други хора, на които трябва да се обръща внимание?

— Никога не съм напускала окръга Роузуотър.

— Заслужава си едно пътуване, мила. Когато се върна, ще ви изпратя да отидете до Ню Йорк.

— Господи! Та вие никога вече не ще се върнете.

— Дадох ви честната си дума.

— Знам, знам, но всички ние го чувстваме вътре в себе си, надушваме го във въздуха. Няма да се върнете.

В този момент Елиът намери един косъм, който бе нещо изключително. Продължи да го дърпа докрай и стана ясно, че е дълъг един фут. Погледна го, после погледна баща си, недоверчиво горд, че притежава такова нещо.

Сенаторът бе блед като платно.

— Опитяхме се да измислим всякакви начини за сбогуване с вас, мистър Роузуотър — продължи жената, — шествия, плакати, знамена и цветя. Но няма да видите никого от нас. Всички сме толкова уплашени.

— От какво?

— Не знам. — Тя затвори.

* * *

Елиът obu новите си гащета. Щом като прилепнаха на него, баща му мрачно заговори:

— Елиът...

— Да, сър... — Елиът пхаше с удоволствие палците си под еластичния колан. — Тези неща наистина дават чувство за сигурност. Бях забравил колко е хубаво да се чувствуваш сигурен.

Сенаторът избухна.

— Защо ме мразиш толкова много? — извика той.

Елиът бе поразен.

— Да ви мразя? Татко... Не ви мразя. Не мразя никого.

— Всеки твой жест и дума са предназначени да ме обидят колкото е възможно повече.

— Не е вярно.

— Нямам представа какво съм ти направил, че ми се отплащаш сега така, но дългът може да бъде уреден веднага.

Елиът бе съсипан.

— Татко... моля те...

— Махай се! Само ще ме нараниш още повече, не мога да издържам повече.

— За бога... винаги съм обичал...

— Обич! — горчиво повтори сенаторът. — Сигурно ме обичаш, нали? Обичаш ме толкова много, че разби всяка надежда и идеали, които някога съм имал. Сигурно си обичал и Силвия, нали?

Елиът запуши ушите си.

Старецът говореше яростно, пръскайки слюнки. Елиът не чуваше думите, но четеше по устните ужасната история как е разбил живота и здравето на една жена, чиято единствена вина беше, че го е обичала.

Сенаторът изскочи от стаята и замина.

Елиът отпуши уши, облече се, като че ли нищо особено не се бе случило. Седна да си върже връзките на обувките. Завърза ги и се изправи. И изведнъж се вдърви като труп.

Черният телефон иззвъня. Той не отговори.

---

[1] Американският национален химн. — Б.пр. ↑

[2] Пародия на началото на американския химн. — Б.пр. ↑

Имаше обаче нещо в Елиът, което следеше часовника. Десет минути преди автобусът му да пристигне на автогарата, той омекна, стана, сви устни, махна някаква прашинка от костюма си и излезе от канцеларията. Раздорът с баща му бе потънал дълбоко в подсъзнанието му. Вървеше наперено, като Чаплинов булеварден нехранимайко. Наведе се да потупа главите на кучетата, които го посрещнаха на улицата. Новите му дрехи го затрудняваха, стягаха го под мишниците и чатала, шумоляха, като че ли бяха подплатени с вестници, напомняха му колко добре бе облечен.

Чуваше се разговор откъм закусвалнята. Елиът се заслуша, без да се показва. Не позна гласовете, въпреки че бяха на негови приятели. Трима мъже говореха мрачно за пари, които нямаха. Имаше големи паузи, защото мислите течаха така трудно, както парите влизаха в джобовете им.

— Е, добре — каза най на края единият, — бедността не е порок. — Това бе първата част на известен, стар анекдот от местния хуморист Кин Хюбърд.

— Не е — каза друг мъж, довършвайки анекдота, — но може и да бъде.

* * *

Елиът пресече улицата и влезе в застрахователната кантора на шефа на пожарната Чарли Уормъргран. Той не беше човек за съжаление. Никога не бе се обръщал към фондацията за помощ. Чарли бе един от може би седемте човека в окръга, който я караше действително добре при условията на свободната инициатива. Между останалите бе и Бела от Салона за красота. И двамата бяха започнали от нищо, и двамата бяха потомци на спирачи от железопътната линия на Никеловата компания. Чарли беше 10 години по-млад от Елиът.

Беше висок фута и 4 инча, широкоплещест, със стройни крака, без шкембе. Освен шеф на пожарната той бе шериф и инспектор по мерки и теглилки. Заедно с Бела бе собственик на „Ла бутик дьо Пари“, красив малък магазин за мъжка мода и галантерия в новия търговски център на богатите в Нова Амброзия. Като всички истински герои Чарли имаше съдбоносен недъг. Отказваше да повярва, че има гонорея, но истината бе, че имаше.

* * *

Прочутата секретарка на Чарли изпълняваше поръчка. Когато Елиът влезе единственият човек там бе Нойс Финърти, който метеше пода. Нойс бе център на безсмъртния баскетболен отбор на мемориалната гимназия „Ной Роузуотър“, който не познаваше загуба през 1933 година. През 1934 Нойс удуши шестнадесетгодишната си съпруга заради чудовищна изневяра и бе осъден на доживотен затвор. Сега бе пуснат под гаранция благодарение на Елиът. Беше на 51 години. Нямахте приятели, нито роднини. Елиът случайно откри, че е в затвора, когато се ровеше в стари броеве на местния вестник „Глашатай“, и си постави за цел да го освободи под тържествено обещание.

Нойс бе потаен, циничен, злопамятен човек. Никога не бе благодарил за нещо на Елиът. Елиът не беше нито обиден, нито учуден. Свикнал бе с неблагодарността. В една от любимите му книги от Килгор Траут се говореше само за неблагодарността и нищо друго. Заглавието бе: „Първи районен благодарствен съд“, в който можеше да дадеш всекиго под съд, ако чувстваш, че не е достатъчно благодарен за услуга, която си му извършил. Ако подсъдимият загубеше делото, съдът му даваше право на избор — или да благодари на ищеца публично, или да бъде затворен сам в килия за един месец на хляб и вода. Според Траут 80% от подсъдимите избираха тъмницата.

* * *

Нойс разбра много по-бързо от Чарли, че Елиът не е на себе си. Спря да мете и проникателно го загледа. Той бе човек с подъл поглед. Чарли, който винаги си спомняше с възторг за безбройните пожари, при които той и Елиът се бяха държали така добре, не подозираше нищо, докато Елиът не го поздрави с току-що спечелената награда, която той в действителност бе спечелил преди три години.

— Елиът, шегуваш ли се?

— Защо да се шегувам? Мисля, че това е голяма чест. — Говореха за наградата „Младият Хорейшо Алджър“ за 1962 година, присъдена на Чарли от републиканската федерация на клубовете на консервативните млади бизнесмени от щата Индиана.

— Елиът — каза засегнато Чарли, — но това бе преди три години.

— Толкова отдавна?

Чарли стана от бюрото си.

— Ти и аз стояхме в твоята кантора и решихме да върнем проклетата почетна значка.

— Направихме ли го?

— Прегледахме цялата история на тази награда и решихме, че това е целувката на смъртта.

— Защо сметнахме, че е така?

— Ти беше този, който изрови историята, Елиът.

Елиът леко се намръщи.

— Забравил съм. — Лекото намръщване беше формално. Съвсем не го беше грижа, че е забравил.

— Наградата се присъжда от 1945 година. Бяха я давали 16 пъти, преди аз да я спечеля. Спомни ли си?

— Не.

— От шестнадесетте й носители шест са в затвора за измама или неплатени данъци върху приходите, четирима бяха съдени за различни закононарушения, двама бяха фалшифицирали военните си документи, а един отиде право на електрическия стол.

* * *

— Елиът — каза Чарли с нарастващо безпокойство, — чу ли какво ти казах току-що?

— Да — каза Елиът.

— Какво ти казах?

— Забравих.

— Но ти ми каза, че си чул.

Нойс Финърти се намеси.

— Той чува само едно силно щракване. — Той се приближи, за да го разгледа отблизо. В действието му нямаше съчувствие. То бе професионално. Реакцията на Елиът също бе професионална, като че добър лекар насочваше ярка светлина в очите му, търсейки нещо. — Той чу това щракване, старче. Старче, той дали чу това щракване!

— За какво, по дяволите, говориш? — попита го Чарли.

— Това е нещо, за което човек се научава да слуша в затвора.

— Сега не си в затвора.

— То не се случва само в затвора. Там обаче свикваш да слушаш все повече и повече. Стоиш достатъчно дълго, ослепяваш, цял се обръщаш на слух. Щракването е единственото нещо, което чакаш. Вие двамата — вие си мислите, че сте страшно близки? Ако наистина бяхте такива, а това не означава, че трябва да харесваш другия, просто само да го познаваш, ти щеше да чуеш неговото щракване от цяла миля разстояние. Опознаваш един човек и разбираш, че дълбоко в него има нещо, което много го измъчва и може би никога няма да разбереш какво е то, но то го кара да действа така, да изглежда така, сякаш има някаква тайна в очите му. Казваш му „Успокой се, спокойно, не се притеснявай.“ Или го питаш: „Как става така, че продължаваш да вършиш същите глупости, когато знаеш, че пак ще те вкарат в беда?“ Но знаеш, че няма смисъл да спориш, защото има нещо в него, което го принуждава да прави всичко това. То казва: „Скачай!“ и той скача. Казва „Кради!“ и той краде. Казва „Плачи!“ и той плаче. Ако не умре млад, не получи всичко по своя път и нищо от големите неща не пропадне, това нещо вътре в него ще спре като механична играчка. Работиш в пералнята на затвора до този човек. Познаваш го от 20 години. Работиш и изведнъж чуваш това щракване. Обръщаш се да го погледнеш. Спрял е да работи. Цял е притихнал. Изглежда занемал. Изглежда чудесен. Поглеждаш в очите му, а тайните са изчезнали. Дори не може да ти каже правилно собственото си име. Отново се

захваща за работа, но никога вече не ще бъде същият. Това нещо, което така го е измъчвало, не ще щракне повече. То е мъртво, то е мъртво. А тази част от живота му, когато той е трябвало да бъде малко смахнат, е свършила.

Нойс, който бе започнал да говори бавно и безстрастно, сега бе суров и се потеше. И двете му ръце бяха побелели от мъртвата хватка върху дръжката на метлата. А когато ходът на историята подсказа, че трябва да се успокои, за да покаже как хубаво мъжът до него в пералнята е замрял, вече му бе невъзможно да симулира спокойствие. Насилствените движения на ръцете по дръжката на метлата ставаха неприлични, а страстта, която не замираще, направи речта му почти неразбираема.

— Свършено! Край! — задъхано шептеше той. Сега най-много го вбесяваше дръжката на метлата. Опита се да я счупи на коляно, изръмжа на Чарли, собственика на метлата: — Проклетата кучка не се чупи! Не мръдва!

— Късметлия копеле — обърна се той към Елиът, като все още се опитваше да я счупи. — Ще си получиш своето! — И той обсипа Елиът с ругатни.

Захвърли метлата.

— Тази курва не се чупи! — изкрещя той и изскочи през вратата.

* * *

Елиът остана невъзмутим при тази сцена. Внимателно попита Чарли какво има този човек против метлите. Реши, че ще е по-добре да вземе рейса.

— Ти... добре ли си, Елиът?

— Чудесно.

— Наистина ли?

— Не съм се чувствувал по-добре през живота си. Чувствувам се като че... като че...

— Какво?

— Като че ли предстои да започна нов, чудесен период от живота си.

— Сигурно ще бъде чудесно.

— Много! Много!

* * *

Настроението на Елиът се запази, когато се запъти към автогарата. Улицата бе неестествено тиха, като че се очакваше бомбардировка, но Елиът не забеляза нищо. Градът бе убеден, че той заминава завинаги. Тези, които най-много зависеха от него, бяха чули щракването ясно като топовен изстрел. Имаше много безумни, абсурдни планове за подходящо изпращане — парад на пожарникарите, шествие с лозунги, на които пише неща, които трябва да се кажат, триумфална арка от водни струи от пожарникарски маркучи. Всички планове се бяха провалили. Нямахте кой да организира подобно нещо, да го ръководи. Повечето бяха така замаяни от заминаването му, че не намираха сили и смелост да застанат дори на края на огромната тълпа и едва да помахат с ръка за сбогом. Знаеха улицата, по която щеше да мине. Нея най-много избягваха.

Елиът смени следобедната ярка светлина на тротоара с влажната сянка на Партенона, крачейки покрай канала. Пенсониран производител на триони, мъж, приблизително на възрастта на сенатора, ловеше риба с бамбуков прът. Седеше на походно столче. Транзистор стоеше на паважа между високите му обувки. От транзистора се носеше „Старата Мисисипи“. „Черните работят — се казваше в нея, — белите се веселят.“

Старецът не беше пияница, нито извратен, нито чуждак. Просто бе стар, вдовец, безнадеждно болен от рак, синът му служеше в стратегическата авиация и не му пишеше, почти се бе обезличил. Не можеше да пие. Фондацията Роузуотър му бе отпуснала пари за морфин, който лекарят му бе предписал.

Елиът го поздрави, разбра, че той не може да си спомни нито името си, нито от какво е болен. Пое въздух. Денят бе прекалено хубав за тъжни неща.

* * *

В далечния край на Партенона, дълъг една десета миля, имаше малка будка за връзки за обувки, ножчета за бръснене, безалкохолни напитки и „Американски следовател“. Собственост бе на човек на име Линкълн Евалд, яростен поддръжник на нацизма по време на Втората световна война. През войната Евалд бе инсталирал късовълнов предавател, за да съобщава на немците какво се произвежда всеки ден във фабриката за триони на Роузуотър — там правеха ножове за парашутните войски и брони. Първото му съобщение, след което немците изобщо не му поискаха повече, бе, че ако бомбардират Роузуотър, цялата американска икономика ще бъде разрушена и ще загине. Той не искаше пари за информацията си. Презираше парите, заявяваше, че заради тях мрази Америка, защото парите я управляваха. Искаше да получи железен кръст в обикновена опаковка.

Посланието му бе засечено веднага от портативните радиостанции от двама пазачи на дивеч в държавния резерват за пуйки на 42 мили от Роузуотър. Издрънкаха го на Федералното бюро за разследване и те арестуваха Евалд на адреса, където трябваше да бъде изпратен железният кръст. Затвориха го в психиатрична болница до края на войната.

Фондацията бе направила много малко за него, само изслушваше политическите му възгледи, на които никой не обръщаше внимание. Единствените неща, които Елиът му купи, бяха евтин грамофон и комплект плочи с уроци по немски. Евалд мечтаеше да научи немски, но той бе непрестанно прекалено възбуден и ядосан.

Елиът не можеше да си спомни името на Евалд и почти го подмина. Лесно бе да се пропусне малката му, зловеща прокажена будка в руините на велика цивилизация.

— Хайл Хитлер! — изграка Евалд.

Елиът спря и погледна дружелюбно мястото, откъдето бе дошъл поздравът. Пердетата на будката на Евалд бяха от броеве „Американски следовател“. Завесите изглеждаха на точки. Точките бяха пъповете на Ранди Херълд, красавицата на корицата. Тя продължаваше да търси мъж, от когото да има гениално дете.

— Хайл Хитлер! — повтори Евалд. Не вдигна завесите.

— Хайл Хитлер и на вас, сър — каза Елиът усмихнат, — и довиждане.

* * *

Ярката слънчева светлина заслепи Елиът, когато излезе от Партенона. Поразените му за миг очи съзряха двама безделници на стъпалата на съда, които му се сториха като овъглени фигури, обвити в пара. Чу Бела в нейния Салон за красота да ругае някаква жена, че не се грижи както трябва за маникюра си.

Повървя малко, без да срещне жива душа, въпреки че зърна лице, което надничаше през един прозорец. Той му смигна и махна с ръка, въпреки че не го позна. Когато стигна до мемориалната гимназия „Ной Роузуотър“, затворена за през лятото, той се спря до пилон на знамето, потопен в лека меланхолия. Заслуша се в звуците от кухия железен пилон, в който потропваше и се галеше унило металната част на празния фал.

Искаше да сподели впечатлението си от звуците и да срещне някой, който също да ги чуе. Нямаше никой наоколо, освен едно куче, което го следваше по петите, и той му заговори:

— Знаеш ли, това е съвсем американски звук? Училището затворено и знамето свалено. Тъжен американски звук. Трябва да го чуеш, когато слънцето залязва, излиза лек вечерен ветреца и е време за вечеря по целия свят.

Буца заседна на гърлото му. Чувствуваше се добре.

* * *

Когато Елиът премина покрай станцията Суноко, един млад човек се показва измежду две бензинови колонки. Това бе Роланд Бари, който бе получил нервен припадък, 10 минути след като бе положил клетва в армията във форт Бенджамин Харисън. Бяха му дали пенсия като пълен инвалид. Припадъкът получил, когато му заповядали да се окъпе с други сто човека. Той бе инвалид съвсем не на шега. Роланд не можеше да говори, а само шепнеше. Прекарваше много време от деня между колонките, като се преструваше пред непознатите, че има някаква работа там.

— Мистър Роузуотър... — прошепна той. Елиът се усмихна, протегна ръка.

— Трябва да ме извините, забравил съм името ви.

Самоуважението у Роланд бе така ниско, че той не се изненада, че е забравен от човек, когото бе посещавал поне веднъж дневно през изминалата година.

— Искях да ви благодаря, че ми спасихте живота.

— За какво?

— Моя живот, мистър Роузуотър, вие го спасихте, какъвто и да е той.

— Сигурно преувеличавате.

— Вие сте единственият, който не мислеше, че това, което се случи с мен, е смешно. Може би и вие не смятате, че едно стихотворение е нещо смешно. — Той пхна един лист в ръката на Елиът. — Плаках, когато го писах. Ето колко смешно бе това за мен. Ето колко смешно е всичко за мен. — Той избяга.

Объркан, Елиът прочете стихотворението, което гласеше:

*Езера, камбани,
вирове и звънчета,
флейти и морета,
бендове и арфи,
флейти и реки,
потоци и фаготи,
гейзери, тромпети,
лагуни, звънци.
Музиката чуйте.
Водата напийте.
Ний бедните агънца
отиваме на заклание.
Обичам те, Елиът.
Сбогом. Аз плача.
Сълзи и цигулки,
сърца и цветя,
цветя и сълзи.
Роузуотър, сбогом!*

Елиът пристигна на автогарата без други произшествия. Вътре бяха само собственикът и един клиент. Клиентът бе четиринадесетгодишна нимфа, бременна от втория си баща, който сега бе в затвора. Фондацията плащаше разносните по лечението ѝ. Съобщили бяха за престъплението на втория ѝ баща в полицията, после наеха най-добрия адвокат в Индиана, който можеше да се наеме с пари, да го защитава.

Името на момичето бе Тони Уейнрайт. Когато отиде да се оплаче на Елиът, той я попита как се чувства.

— Е — каза тя, — мисля, че не се чувствам много зле. Смятам, че този начин да започна кариера на филмова звезда е добър, както и всички останали.

Сега тя пиеше кока-кола и четеше „Американски следовател“. Погледна крадешком Елиът. Повече не му обърна внимание.

* * *

— Един билет до Индианополис, моля.

— Отиване и връщане, ли, Елиът?

Той не се поколеба.

— Само отиване, ако обичате.

Чашата на Тони почти се прекатури. Тя я хвана навреме.

— Отиване до Индианополис — каза високо собственикът. — Заповядайте, сър. — Той удари свиреп печат на билета, подаде му го и бързо се извърна. Не погледна повече към него.

Елиът не почувствува напрежението и се запъти към рафтовете със списания и книги, за да намери нещо за четене по време на пътуването. „Следователят“ го изкуши, отвори го, прегледа една история за седемгодишно момиченце, чиято глава била изядена от мечка в парка Йелоустоун през 1934 година. Върна списанието на мястото му и взе книга от Килгор Траут с меки корици. Заглавието беше „Тридневен отпуск из Пангалактиката“.

Навън автобусът надуваше клаксон.

* * *

Елиът се качи в автобуса и в този момент се появи Дайана Муун Глампърс. Тя хълцаше. Носеше белия си телефон „Принцеса“, влачейки изтръгнатия кабел след себе си.

— Мистър Роузуотър.

— Да?

Тя захвърли телефона на паважа до вратата на автобуса.

— Нямам вече нужда от телефон. Нямам на кого да се обаждам. Няма кой да ми се обажда.

На Елиът му стана мъчно, но не я позна.

— Аз... съжалявам. Не разбирам. Нямате нужда от какво?

— Това съм аз, мистър Роузуотър. Дайана! Дайана Муун Глампърс!

— Радвам се да се запозная с вас.

— Да се запознаете с мен?

— Аз наистина съм... но... но какво значи това за телефона?

— Вие бяхте единственият човек, заради когото имах нужда от телефон.

— Е, чак толкова — каза той, изпълнен със съмнение, — сигурно имате много други познати.

— О, мистър Роузуотър — ридаеше тя и се облегна на автобуса, — вие сте единственият ми приятел.

— Сигурно ще си намерите и други — рече Елиът е надежда в гласа.

— Боже господи — разплака се тя.

— Може би ще станете член на някоя религиозна секта.

— Вие сте моята религия! Вие сте всичко! Моето правителство! Моят съпруг. Моите приятели.

При тези думи Елиът се почувства неудобно.

— Много сте мила. Желая ви щастие. Но сега трябва да тръгвам. — Той помахаше с ръка. — Сбогом.

* * *

Елиът започна да чете „Тридневен отпуск в Пангалантиката“. Имаше още вълнения около автобуса, но той не разбра, че са заради него. Книгата го увлече така силно, че той дори не забеляза кога тръгна

автобусът. Това бе вълнуваща история за един мъж, участник в космическа експедиция. Името на героя бе сержант Реймънд Бойл.

Експедицията бе достигнала място, което приличаше на абсолютния край на вселената. Изглеждаше, че няма нищо отвъд слънчевата система, в която се намираха, и те инсталираха уреди, за да уловят дори най-слабите сигнали, които можеха да дойдат и от най-малкия обект в онази черна кадифена пустота.

Сержант Бойл бе родом от Земята. От цялата експедиция той единствен бе роден там. Фактически той бе единственото същество от Млечния път. Останалите членове бяха от най-различни места. Експедицията бе плод на обединени усилия на около 200 галактики. Бойл не се занимаваше с техника. Той бе преподавател по английски език. Земята бе единственото място в цялата позната вселена, където се използваха езици. Това бе уникално земно изобретение. Всички останали използваха умствена телепатия, така че земните жители можеха да намерят отлично поле за работа като учители по езици почти навсякъде, където отидеха.

Причината, поради която съществата искаха да използват език вместо умствена телепатия, беше откритието, че словесното общуване е много по-продуктивно. Езикът ги правеше много по-активни. Умствената телепатия, при която всеки казва непрекъснато всичко на всички, пораждаше един вид общо безразличие към всякаква информация. А езикът със своите бавни, ограничени значения даваше възможност в даден момент да мислиш само за едно нещо, да започнеш да мислиш с езика на проектите.

Извикаха Бойл по време на час по английски и му наредиха да се яви незабавно при командващия експедицията. Той не можеше да си обясни за какво бе всичко това. Влезе в кабинета на командващия и отдаде чест на стария човек. В действителност командващият съвсем не изглеждаше стар човек. Той бе от планетата Тралфамадор и бе висок колкото една земна бирена кутия. Не изглеждаше дори и като кутия за бира. Беше още по-малък.

Командващият не беше сам. Там беше и свещеникът на експедицията. Военният свещеник бе от планетата Глинко-Х-3. Приличаше на огромен португалски военен кораб, плаващ в басейн на колела, пълен със сярна киселина. Духовникът изглеждаше мрачен. Очевидно се бе случило нещо ужасно.

Свещеникът каза на Бойл да бъде твърд и тогава командващият му съобщи, че са се получили много лоши новини от дома му. Каза му, че в къщи има смъртен случай, разрешава му се извънреден тридневен отпуск и че трябва да се пригответи да замине веднага.

— Да не е... мама? — попита Бойл, като се мъчеше да преглътне сълзите си. — Или татко? Или Нанси? — Нанси беше момичето на съседите. — Или дядо и баба?

— Синко — рече командващият, — кураж! Страшно е да се изрече. Не „кой“ е загинал, а „какво“ е загинало.

— Какво...

— Млечният път, момчето ми, вече не съществува. Елиът вдигна поглед от книгата. Окръгът Роузуотър бе останал назад. Не почувствува да му липсва.

* * *

Когато автобусът спря в Нашвил, Индиана, център на окръга Браун, Елиът отново погледна навън и спря поглед на противопожарните апарати, които се виждаха насреща. Помисли си да купи на града Нашвил хубави апарати, но реши да се откаже от тази мисъл. Не смяташе, че хората ще се грижат добре за тях.

Нашвил бе център на изкуствата и занаятите и не бе изненадващо, че Елиът видя също стъклодухач, който правеше играчки за коледни елхи през юни.

* * *

Елиът не вдигна повече поглед, докато автобусът не стигна предградията на Индианополис. Смаян видя, че над града бушуваше огнена буря. Никога не бе виждал подобно нещо, но бе чел и сънувал за много такива случаи.

Имаше една книга, скрита в кантората му, и дори за самия него бе мистерия защо трябваше да я крие и да се чувства виновен всеки път, когато я извадеше, и защо се страхуваше, че ще го хванат, когато я чете. Отношението му към нея бе същото, както на слабоволев пуритан

към порнографията, въпреки че никоя книга не бе по-невинна в еротично отношение от тази, която криеше. Озаглавена бе „Бомбардировката над Германия“. Написана бе от Ханс Румпф.

Пасажът, който Елиът четеше с вдървено лице и потни длани, бе описание на огнената буря в Дрезден:

„Когато безбройни пламъци пробиха покривите на горящите сгради, стълб нажежен въздух се издигна на повече от две и половина мили височина и миля и половина в диаметър... Този стълб бе необуздан в основата си от нахлуващия в него по-хладен въздух в близост до земята. На миля и миля и половина встрани от пламъците това течение увеличи скоростта на вятъра от 11 на 33 мили в час. По периферията скоростта трябва да е била значително по-голяма, тъй като дървета три фута в диаметър биваха изкоренявани. Много скоро температурата достигна точката на възпламеняване на всички горивни материали и цялата околност избухна в пламъци. В такива условия настъпи пълно опожаряване; не остана и следа от нещо, което може да гори. Едва след два дни почвата бе достатъчно изстинала, за да може да се достигне до това място.“

Елиът, ставайки от мястото си в автобуса, съзря огнената буря над Индианополис. Наблюдаваше със страхопочитание огнения стълб, който бе най-малко осем мили в диаметър и 50 мили висок. Границите му изглеждаха абсолютно изрязани и непоклатими, като че бе от стъкло. Вътре спирали от мъждукащи, червени въглени кръжаха във величествена хармония около сърцевина в бяло. Бялото изглеждаше свещено.

Пред очите на Елиът всичко причерня като тъмнината отвъд абсолютния край на вселената. Той дойде на себе си, седнал на плоския край на един безводен фонтан. Слънчевата светлина, процеждаща се през клоните на един чинар, падаше върху Елиът, на дървото пееше птичка. „Пю-фют — пееше тя, — пю-фют, фют, фют, фют.“ Заобиколен бе от висока градинска ограда, а градината му бе позната. Говорил бе със Силвия много пъти точно на това място. Това бе градината на частната клиника за душевноболни на д-р Браун в Индианополис, където я беше довел преди много години. На ръба на фонтана бяха издълбани следните думи:

„Преструвай се винаги на добър и дори господ ще бъде измамен.“

Елиът откри, че някой го е облякъл в снежнобели дрехи за тенис и сякаш бе манекен на универсален магазин, някой бе сложил ракета за тенис в скута му. Хвана с ръка дръжката на ракетата, за да се увери, че е истинска и че самият той съществува. Започна да наблюдава играта на сложната плетеница мускули на ръката си, усети, че не е само играч на тенис, но добър играч. Не се учуди къде е играл тенис, защото едната страна на градината граничеше с тенис корт, а по оградата се увиваха грамофончета и благовонно секирче.

— Пю-фют.

Елиът погледна нагоре към птичката и зелените листа и разбра, че тази градина в центъра на Индианополис няма да преживее пожара, който той бе видял. Значи, не бе имало пожар. Той прие това спокойно.

* * *

Продължи да гледа към птичката. Искаше му се да бъде малка птичка, да литне нагоре към върха на дървото и никога да не слезе. Искаше му се да литне така високо, защото на земята ставаше нещо, от

което не се чувстваше добре. Четирима мъже в черни костюми седяха на бетонна пейка само на шест фута настрана. Те упорито се взираха, очаквайки нещо важно от него. Елиът чувстваше, че няма нищо важно, което да каже или даде.

Мускулите на тила го заболяха. Не можеше да държи вечно главата си наклонена назад.

— Елиът...

— Сър... — Той разбра, че току-що е говорил с баща си. Постепенно свали поглед от дървото, остави го да пада като болно птиче от клон на клон. На края очите му се спряха на нивото на баща му.

— Смяташе да ни казваш нещо важно — напомни му той.

Елиът видя на пейката трима възрастни мъже и един млад. Всичките го гледаха със съчувствие и напрегнато слушаха какво ще реши да им каже. Елиът позна, че младият човек е д-р Браун. Единият от възрастните бе Търмонд Макалистър, семейният адвокат. Другият възрастен бе непознат. Елиът не знаеше как се казва, при все че по начин, който не го безпокоеше особено, му се струваше, че лицето на този човек, лице на добродушен селски предприемач, е наистина на близък приятел.

* * *

— Може би не можете да намерите думи — предположи д-р Браун. Имаше нотка на загриженост в гласа на лекаря и той се приближи, като се готвеше да помогне на Елиът да намери тези думи.

— Не мога да намеря думи — призна Елиът.

— Добре — каза сенаторът, — ако не можеш да го изразиш с думи, следователно не ще можеш да кажеш това и в съда като доказателство за твоята нормалност.

Елиът кимна в знак на съгласие.

— Започвал... опитвал ли съм се да го изразя с думи?

— Ти просто заяви — каза сенаторът, — че току-що те е осенила идея, която веднага ще оправи всичко честно и справедливо. И след това погледна нагоре към дървото.

— Хм. — Елиът се престори, че мисли, после сви рамене. — Каквото и да е, изплъзна ми се от ума.

* * *

Сенаторът Роузуотър плесна старческите си петнисти ръце.

— Не сме без идеи как да оправим всичко това, нали? — Той се усмихна победоносно, тупна Макалистър по коляното. — Прав ли съм? — Присегна се зад Макалистър и тупна непознатия по гърба. — Прав ли съм? — Като че бе влюбен в непознатия. — На наша страна е човекът с най-великите идеи на света! — Той се засмя, беше във възторг от тези идеи. После протегна ръце към Елиът.

— Моето момче е тук, погледнете го как изглежда и се държи, това е нашият победен аргумент номер едно. Така издокаран! Така чист! — Старческите очи блестяха. — Колко е смъкнал от теглото си, докторе?

— 43 паунда.

— Отново в бойна форма. — Сенаторът се увлече. — Нито грам повече. И каква игра на тенис! Безмилостен! — Скочи и размаха ръце, като че изпълняваше сервис. — Не съм наблюдавал през живота си игра като тази тук, преди час, между тези стени. Ти го унищожил, Елиът!

— Хм. — Елиът се огледа за огледало или някаква огледална повърхност. Нямаше представа как изглежда. Фонтанът беше сух. Имаше обаче малко вода в птичата баня в центъра на фонтана, горчива супа от сажди и листа.

— Не казахте ли, че този, когото Елиът победи, бил професионален тенисист? — попита сенаторът д-р Браун.

— Преди години.

— А Елиът го преби. Това, че оня е душевноболен, не влияе на играта му, нали? — Той не изчака отговора. — Когато Елиът дойде, подскачайки от корта, победоносен, за да ни стисне ръцете, исках да плача и да се смея едновременно. И това е човекът — казах си, — който трябва да доказва утре, че е нормален! Ха-ха!

Елиът, черпейки кураж от това, че четиримата мъже които го наблюдаваха, бяха сигурни, че е нормален, стана, като да се протегне.

Истинската му цел бе да се добере по-близо до птичата баня. Възползва се от реномето си на атлет, скочи в сухия фонтан, силно се наведе, като че изразходваше излишната си животинска енергия. Тялото му извърши упражнението без усилие. Сякаш бе стоманена пружина.

Енергичните движения привлякоха вниманието му към нещо издуто в джоба. Извади го и откри, че е навит на руло брой на „Американски следовател“. Разви го, почти сигурен, че ще види Ранди Херълд, молеща за семена на гений. Това, което видя на корицата, бе собствената си снимка. Носеше пожарникарски шлем. Снимката бе увеличена от групово фотография на цялата пожарна команда, направена на 4 юли^[1].

Надписът гласеше:

НАЙ-НОРМАЛНИЯТ ЧОВЕК В АМЕРИКА? (ВИЖ
ВЪТРЕ).

* * *

Елиът погледна вътре, докато другите бяха заети с оптимистични бръщолевения за хода на делото на следващия ден. Намери друга своя снимка точно в средата. Тя не бе ясна — сниман бе как играе тенис на корта в клиниката. От противоположната страница го наблюдаваше с наскърбен вид благородното, малко семейство на Фред Роузуотър. Изглеждаха като изполичари. Фред също бе свалил доста от теглото си. Имаше снимка на Норман Мушари, техния адвокат. Мушари, вече работещ самостоятелно, се бе сдобил с изискана жилетка и верижка за часовник от масивно злато. Цитирани бяха неговите думи:

„Моите клиенти не желаят нищо, освен естествените си и законни права по рождение, за себе си и своите наследници. Надутите плутократи от Индиана са похарчили милиони и са мобилизирали влиятелни приятели от цялата страна, за да не позволят на роднините си да доведат делото до съда. То бе отлагано седем пъти по най-незначителни поводи, а междувременно между стените на един приют

за лунатици Елиът Роузуотър играе ли играе, докато неговите доверени лица отричат публично, че е луд.

Ако моите клиенти загубят това дело, те ще загубят скромния си дом и покъщнина, вехтата си кола, малката платноходка на детето, застрахователните полици на Фред Роузуотър, всичките си спестявания и хилядите, взети назаем от верен приятел. Тези доблестни, простодушни средни американци са заложили всичко, което притежават, на вярата си в американското правосъдие, което не може, не трябва, не може да ги измами.“

До снимките на Елиът имаше и две на Силвия. На старата тя играеше туист с Питър Лофърд в Париж. На другата, съвсем нова, тя влизаше в белгийски женски манастир, където мълчанието се съблюдаваше строго.

Елиът може би щеше да се замисли над странната съдба на Силвия, ако не беше чул баща си да се обръща внимателно към непознатия възрастен човек с „мистър Траут“.

* * *

— Траут — възкликна Елиът. Той бе така поразен, че за миг загуби равновесие и сграби птичата баня за опора. Тя бе толкова нестабилна на пиедестала си, че започна да се изсипва. Елиът пусна „Следователя“ и я сграби с две ръце, за да я предпази от падане. И се видя във водата. Оттам го гледаше едно изпито, трескаво момче на средна възраст.

— Господи — помисли си той. — Ф. Скот Фицджералд един ден преди смъртта.

* * *

Когато се обърна, той внимаваше да не извика отново името на Траут. Разбра, че може да се издаде колко зле беше, защото двамата с Траут очевидно се познаваха още от времето на неговата тъма. Елиът не го позна само защото на всички снимки по кориците на книгите му Траут беше с брада. Непознатият нямаше брада.

— За бога, Елиът — каза сенаторът, — когато ти ми каза да доведе тук Траут, казах на лекаря, че все още си луд. Ти каза, че Траут може да обясни смисъла на всичко, което си направил в Роузуотър, дори ако ти не успееш. Бях решил да опитам всичко и това, че го повиках, е едно от най-умните неща, които някога съм вършил.

— Правилно — каза Елиът, сядайки внимателно на ръба на фонтана. Присегна зад себе си, прибра „Следователя“. Нави го и за първи път обърна внимание на датата. Направи спокойни изчисления. Някак, някъде той бе загубил една година.

* * *

— Ще кажеш това, което мистър Траут каже, че трябва да кажеш — нареди сенаторът, — и ако изглеждаш и утре така, изключено е да загубим делото.

— Следователно ще кажа това, което мистър Траут смята, че трябва да кажа, и няма да променям нищо от външния си вид. Ще съм благодарен обаче на един последен преговор на всичко, което мистър Траут смята, че трябва да кажа.

— Съвсем просто е — каза Траут. Гласът му бе звучен и дълбок.

— Дватама го повтаряхте толкова много пъти — каза сенаторът.

— Дори и така да е, бих искал да го чуя за последен път.

— Добре. — Траут потри ръце, като го наблюдаваше. — Това, което сте направили в окръга Роузуотър, съвсем не е ненормално. Съвсем вероятно е да се окаже най-важният социален експеримент на нашето време, защото се занимава, в съвсем ограничен мащаб, с един проблем, който без съмнение ще се изправи пред човечеството в своята ужасяваща реалност чрез усъвършенстването на машините. Проблемът е следният: Как да обичаме хората, които са вече безполезни?

След време почти всички мъже и жени ще станат безполезни като производители на стоки, храна, услуги и още машини, като източници за развитие на нови идеи в областта на икономиката, инженерните науки и вероятно и в медицината. Така че ако не можем да намерим основание да ценим човешките същества, защото те са *човешки същества*, то тогава ще можем, както много пъти сме предлагали, да ги унищожим.

* * *

— Дълги години американците са били учени да ненавиждат хората, които не могат или не искат да работят, ненавиждали са дори сами себе си за това. Можем да благодарим на незнайните прадеди — заселници за тази жестокост, продиктувана от здравия разум. Идва времето, ако вече не е дошло, когато това няма да бъде повече здрав разум. Просто ще бъде жестокост.

— Един бедняк все още може да се издигне от тинята с находчивост — каза сенаторът — и това ще бъде истина още 1000 години.

— Може би, може би — отговори спокойно Траут. — Той може дори да притежава толкова много находчивост, че неговите наследници да живеят в някоя утопия като Пискуонтуит, където, сигурен съм, душевното загниване, глупостта, апатията и безчувствеността са също така ужасни, както всяка друга епидемия в окръга Роузуотър. Бедността, е сравнително леко заболяване, дори за много крехката американска душа, но безполезността ще убие и силни, и слаби души, и винаги ще убива.

— Трябва да намерим лек.

* * *

— Това, че сте се посветили на доброволната пожарна команда също е съвсем нормално, Елиът, защото когато тревогата бъде обявена, те са почти единствените случаи на ентусиазирано себеотрицание, което може да се наблюдава в тази страна. Хвърлят се да спасяват всяко човешко същество, без да пресмятат колко струва. Може и да е най-презреният човек в града, ако избухне пожар в къщата му, ще види как враговете му го потушават. А когато рови в пепелта на презрените останки на презряната си собственост, той ще бъде успокоен и утешен не от друг, а от самия шеф на пожарникарите. Траут разпери ръце.

— Там има хора, които ценят хората като хора. Това е изключително рядко. И от него трябва да се учим.

* * *

— Господи, та вие сте велик човек — каза сенаторът. — Трябвало е да станете рекламен агент. Можете да изкарате тетануса полезен за обществото. Какво прави човек с вашите способности в центъра за осребряване и коригиране цените на марките и търговските чекове?

— Осребрявам и коригирам цените на марките и търговските чекове, — отговори меко Траут.

— Мистър Траут — каза Елиът, — какво се е случило с брадата ви?

— Това бе първото нещо, което ме попитахте.

— Кажете ми го пак.

— Бях гладен и отчаян. Един приятел знаеше свободно място за работа. Обръснах си брадата и се кандидатирах. П.П. — Получих мястото.

— Не мисля, че биха ви взели с брада.

— Бих я обръснал дори и да ми бяха казали, че мога да я оставя.

— Защо?

— Помислете си какво светотатство — да осребрявам търговски чекове с лице на Исус Христос.

* * *

— Мога да ви слушам вечно, мистър Траут — заяви сенаторът.

— Благодаря.

— Бих искал само да престанете да твърдите, че сте социалист. Не сте! Вие сте поклонник на частната инициатива.

— Не по мое желание, уверявам ви.

Елиът внимателно следеше разговора между двамата интересни възрастни мъже. Траут не се обиди, както предполагаше Елиът, от мнението, че може да бъде непочтен в основата си човек, рекламен агент. Траут очевидно харесваше сенатора като енергично и напълно вярно на принципите си произведение на изкуството и нямаше желание да спори и да му се меси по някакъв начин. Сенаторът се

възхищаваше от Траут като мошеник, който може да разсъждава разумно за всичко, без да разбира, че Траут не бе казвал някога нещо друго, освен истината.

— Каква отлична политическа програма можете да напишете, мистър Траут!

— Благодаря.

— Адвокатите разсъждават по същия начин, измислят чудесно обяснение на безнадеждни случаи. Но от тях винаги звучи някак фалшиво. Все едно да се свири увертюрата „1812“ на дървена флейта. — Той седна и се ухили. — Хайде, разкажете ни за другите чудни неща, които Елиът е правил там, когато се е насмукал до козирката.

* * *

— Съдът — каза Макалистър — сигурно ще иска да разбере какво е научил Елиът от експеримента.

— Пази се от алкохола, помни кой си и се дръж съобразно с това — заяви сенаторът. — И не се прави на бог пред хората, защото ще те олигавят от глава до пети, ще вземат всичко, което е възможно, ще нарушават божите заповеди заради удоволствието да бъдат опрощавани — и ще те ругаят, когато си заминеш.

Елиът не издържа:

— Ще ме ругаят, така ли?

— По дяволите — обичат те, мразят те, плачат за теб, смеят ти се, измислят всеки ден нови лъжи за теб. Бягат наоколо като пилета без глави, като че ти наистина си господ, а после си ги оставил на произвола на съдбата.

Елиът почувствува, че сърцето му се сви, разбра, че никога не ще се върне отново в окръга Роузуотър.

— Струва ми се — каза Траут, — че главното, което Елиът е научил, е, че хората се нуждаят от цялата безкористна обич, която могат да получат.

— Това ново ли е? — дрезгаво попита сенаторът.

— Ново е, че един човек е могъл да дава такава обич за толкова дълго време. Ако може да го направи, може би и други могат. Това значи, че не е необходимо нашата омраза към безполезните човешки

същества и жестокостите, които им причиняваме за тяхно добро, да бъдат част от човешката природа. Благодарение на примера на Елиът Роузуотър, милиони хора могат да се научат да обичат и помагат на ближния си, когато той има нужда от това.

Траут се взираше от лице в лице, преди да каже последната си дума. Тя бе Радост.

* * *

— Пю-фют.

Елиът погледна отново към дървото като се чудеше какви са били мислите му за окръга Роузуотър, мисли, които той бе загубил там горе, в чинара.

— Ако имаше едно дете... — започна сенаторът.

— Е, ако наистина искате внуци — каза шеговито Макалистър, — имате около 57, според последното преброяване, от които да си изберете.

Всички, освен Елиът се засмяха при тези думи.

— Какво значи това за 57-те внуци?

— Твоите потомци, момчето ми — подсмихна се сенаторът.

— Моите какво?

— Твоите грешки.

Елиът почувствува, че това бе някаква съдбоносна тайна и рискувайки да се издаде колко зле беше, каза:

— Не разбирам.

— Много жени в окръга Роузуотър твърдят, че си баща на децата им.

— Това е абсурдно.

— Разбира се, че е... — каза сенаторът. Елиът възбудено скочи.

— Това е... това е невъзможно.

— Държиш се, като че ли за първи път чуваш това — каза сенаторът и погледна разтревожено д-р Браун.

Елиът закри очи.

— Съжалявам, аз... струва ми се, че имам пълен срив на паметта по този въпрос.

— Сега си добре, нали, момчето ми?

— Да. — Той откри очи. — Добре съм. Имам само едно малко, бяло петно в паметта си, вие можете да го заличите. Как... е станало така, че всички тези жени са казали тези неща за мен?

— Не можем да го докажем — каза Макалистър, — но Мушари е ходил из окръга и е подкупвал хора да говорят лоши неща за теб. Въпросът с децата е започнал от Мери Муди. Един ден, след като Мушари е бил в града, тя заявила, че сте баща на близнаците й Фокскрофт и Мелъди. И това очевидно е отприщило бента на тази женска мания...

Килгор Траут кимна утвърдително.

— И така, жените от целия окръг започнали да претендират, че децата им са ваши. Изглежда, че поне половината си вярват. Има едно петнадесетгодишно момиче, чийто втори баща е в затвора, понеже тя е бременна от него. Сега твърди, че сте бил вие.

— Това не е вярно!

— Разбира се, че не е, Елиът — каза баща му. — Успокой се, моля те. Мушари няма да се осмели да го заяви в съда. Целият план се обръща срещу него и той губи контрол над нещата. Всичко е толкова ясно, че нито един съдия няма да го слуша. Взехме проби от кръвната група на Фокскрофт и Мелъди и те не могат да бъдат твои деца. Нямаме намерение да проверяваме останалите 56. Да вървят по дяволите!

— Пю-фют.

Елиът погледна нагоре към дървото и споменът за всичко, което се бе случило в тъмнината, се сгромоляса отново върху него — боят с шофьора на автобуса, усмирителната риза, лечението с шок, опитите за самоубийство, игрите на тенис, стратегическите съвещания относно съдебните заседания за доказване нормалността му.

А заедно с могъщия поток на спомените дойде и идеята, която бе имал за уреждане веднага на всичко, честно и почтено.

— Кажете ми — започна той, — ще се закълнете ли всички, че съм нормален?

Всички ентусиазирано се заклеха.

— Все още ли съм начело на фондацията? Мога ли все още да подписвам чекове на нейна сметка?

Макалистър му каза, че може.

— Какъв е балансът?

— Не сте похарчили нищо тази година — освен хонорарите за адвокатите, престоя си тук, 300 000 долара, които изпратихте на Харвард, и 50 000 за мистър Траут.

— При това той е похарчил повече тази година, отколкото миналата — каза сенаторът. Това бе вярно — благотворителната дейност на Елиът в окръга Роузуотър му струваше по-малко, отколкото престоя в санаториума.

Макалистър каза на Елиът, че има около 3,5 милиона долара, и Елиът го помоли за писалка и чек. Написа чек на братовчедата си Фред за 1 000 000 долара.

На сенатора и Макалистър им се изправиха косите и му обясниха, че вече са предлагали уреждане на въпроса по този начин, но Фред чрез адвоката си високомерно е отказал.

— Искат всичко — каза сенаторът.

— Много лошо — каза Елиът, — защото ще получат този чек и нищо повече.

— Това ще реши съдът, а само един господ знае какво ще решат там — предупреди го Макалистър. — Човек никога не знае. Никога.

— Ако имах дете — каза Елиът, — въобще, нямаше да има нужда от дело, нали? Искам да кажа, детето автоматически щеше да наследи фондацията, независимо дали съм луд или не, и роднинските ми връзки с Фред щяха да бъдат прекалено далечни, за да има той право на нещо.

— Правилно.

— Дори и така да остане — каза сенаторът, — 1 000 000 долара са прекалено много за онази свиня в Роуд Айлънд.

— Тогава колко?

— 100 000 са съвсем достатъчно.

Елиът скъса чека за един милион, подписа друг за една десета от тази сума. Огледа се и откри, че всички са поразени, защото смисълът на това, което бе казал, бе дълбоко заседнал в тях.

— Елиът... — попита с разтреперан глас сенаторът, — искаш да ни кажеш, че имаш дете?

Елиът му се усмихна с усмивката на мадона.

— Да.

— Къде? От кого?

Елиът с внимателен жест ги помоли за търпение.

— Имайте търпение. Когато му дойде времето.

— Аз съм дядо — извика сенаторът. Вдигна старата си глава и благодари на господата.

— Мистър Макалистър — каза Елиът, — упълномощен ли сте да изпълните всякаква юридическа операция, която ви възложи, независимо от това, че баща ми или който и да е друг може да се противопостави?

— Като юридически съветник на фондацията, да.

— Добре. Сега искам от вас да съставите веднага документ, който ще удостовери по законен начин, че всяко дете в окръга Роузуотър, приписано на мен, е мое, независимо от кръвната група. Нека всички получат законни права върху наследството като мои синове и дъщери.

— Елиът!

— Нека от този миг имената на всички бъдат Роузуотър. Кажете им, че баща им ги обича, независимо какви ще станат. Кажете им... — Елиът замълча, вдигна ракетата си за тенис като магически жезъл.

— Кажете им — започна той отново, — кажете им да се плодят и размножават.

---

[1] Националният празник на САЩ. — Б.пр. ↑

Издание:

Кърт Вонегът. Бог да ви поживи, мистър Роузуотър или Бисери за свинете

Американска, първо издание

Превод: Божидар Стойков

Рецензент: Каталина Събева

Редактор: Гергана Калчева-Донева

Художник: Владимир Иванов

Фотограф: Росен Донев

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбуrowa

Дадена за набор на 5.XI.1981 г.

Подписана за печат на 12.I.1982 г.

Излязла от печат на 19.II.1982 г.

Печ. коли 14. Изд. коли 9,07.

Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна, 1982 г.

ДП „Балкан“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.